

BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
6
12 C
47

[redacted]

D. IVNII

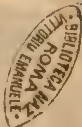
IVVENALIS

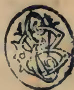
SATYRARVM LIBRI V.

A. PERSII FLACCI SATYRARVM LIBER I.

Theod. Pulmanni in eosdem Annotationes.

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini.
M. D. LXV.

[redacted]

THEOD. PVLMANNVS IOANNI FLEMINGO S. D.

CVM ante menseis aliquot, Fleminge ornatissime, Q. Horatiū tibi propter singularē virtutem, atq. raras ingenij tui dotes dicauissem, nūc Iuuenalē, & Persiū me tibi donare debere iudicaui: quod hi ferè propter argumēti, & rerum, quas tractant similitudinē coniungi soleant. quorū hic in corruptis hominū moribus, & vitijs taxandis castior: ille autem liberior, atque lasciuior, vt non nulli, quos nec laudo, nec dāno, ipso Catone seueriores sese ab huius lectione prorsus abstineāt, eumq. ab alijs legi vetent: quia in vagas libidines, adulteria, aliaq. peiora facinora, quæ heic nominare nefas est, satyrico more nimis acrè despuat. Sed enim si scelerū, & flagitiorum turpitudinē, quam nefarij homines vulgò, prô pudor, inhonestè designabāt, expendamus: illum modestioribus verbis obscenissima quæque crimina detestari, & ad castitatē, modestiam, vitæ integritatem, temperantiā, ceterasque pręclaras virtutes, quæ vera animi bona sunt, omneis hortari, atq. incitare fatebimur. Nihil igitur mihi in hoc poëta esse videtur, si modò eum dextere interpretemur, & explicemus, quod

tantopere culpari, vel damnari possit: nihil fœdũ, nihil turpe, nihil pudicis auribus indignũ, immo sancta omnia esse nemo mihi verum dicenti non assentietur. Voluit porrò Deus apud ethnicos vates huiusmodi testimonia exstare, vt mortales quantis in tenebris versarẽtur, agnoscerent, & ad honestam, beatamq. vitam peragendam ipsa animi prauitate deterriti tandẽ allicerẽtur, & impellente conscientia ducerentur. His itaq. adductus hos satyrographos ex manuscriptorũ codicum fide restitui, auxi, & annotationibus ex cõmentarijs clarorum virorũ collectis illustraui. Vsus sum in Iuuenale emendãdo tribus exemplaribus: vno, meo: altero, quod Iacob. Miggrodius, omni liberali doctrina, & summa humanitate vir præstans mihi dono dedit: tertio, cuius Canonici collegij. B. Catharinę Nouiomagi, rogatu Hẽrici Coracolithij, triũ linguarum periti, & maximè Ioãnis Falkẽburgij sororis meæ mariti, hominis Romanarum antiquitatũ perquàm studiosi, cùm illic nõ ita pridẽ cum eo aliquandiu cõiunctissimè, & amãtissimè viuerẽ, mihi copiã fecerunt. Neq. sanè, quod primo loco dicendũ erat, Had. Iunius, homo & eruditione, & in cõmunicando sua alacritate prope singulari

prædi-

præditus, parũ heic mihi adiumẽti attulit. Nam ex manuſcripto codice ſuo, quẽ cum vulgata editione cõtulerat, lectionis varietates cõprobauit, & loca paullò impeditiora breuibus ſcholijs enodatè explicuit. quę omnia, qua fide accepi, eadẽ in lucẽ dedi. Idem, cùm in apographo, quod inter mea poſtremũ nominaui, Iuuenalis opus non in Satyras, ſed in libros diuiſum eſſet, dubitāti quid potiſſimùm ſequi vellẽ, facilè libri ſui fide perſuaſit, vt vulgarẽ operis partitionem immutarẽ, & in quinque libros diſtinguerẽ: præſertim cùm & loca à Priſciano adducta idem pręſe ferre, & hoc etiā, licet quidā improbarint, in auctoris vita Crinitũ annotare viderẽ. Satyrarũ verò receptũ, & vſitatũ numerũ, cui teſtimonia, quæ recẽtiores hinc produxerũt, pleraq. reſpondẽt, in margine adieci, vt longũ, & moleſtũ inquirẽdi laborẽ lectori adimerem. Perſium itẽ ad tria mea antigrapha quàm potui diligẽtiſſimè correxi. Si quid ceſſatũ, aut minus quàm oportuit accuratè præſtitũ fuerit, vir humaniſſime, id tarditati mei ingenij adſcribas velim: ſi par voluntati facultas fuiſſet, perſectiora, & meliora dediſſem. Vale. IIII. Idus Ianuarij. Anno. CIƆ.IƆ.LXV. Antuerpiæ.

D. IVNII IVVENALIS VITA.

IVNIVS Iuuenalis, vt Suidas testatur, vixit tempore Domitiani Imperatoris, oriundus ex Aquino Volscorum oppido, quemadmodũ ipse videtur innuere Satyra tertia, circa finem, cùm ait.

ergo vale nostri memor, & quoties te
Roma tuo refici properantem reddet Aquino.

Quanquam non desunt qui Suidæ fidem eleuare conentur, hac certè in parte, ea coniectura ducti, quòd liberiùs scripserit in ipsum quoque Imperatorem, quàm vt ferri potuerit, si vixisset. Sub Traiano igitur Satyras scripsisse volunt: neque verisimile esse, quod ille ait, à Paride histrione actũ fuisse in exsilium, in Pentapolim, quę est in Libya, cùm Domitiano mortuo nihil potuerit Paris. Vtcunq. est, certè Sidonius Apollinaris id videtur significare, cùm ait, si tamen illum intelligit.

Nec qui consimili deinde casu
Ad vulgi tenuem strepentis auram
Irati fuit histrionis exsul.

De eius mortę parum constat, nisi quòd in exsilio vitam finisse arbitrantur.

D. IVNII IVVENALIS SATYRARVM LIB. I.

SAT. I.

Semper ego auditor tantũ? nunquàm ne reponam,
Vexatus toties rauci Thesei Codri?
Impunè ergo mihi recitauerit ille togatas,
Hic elegos? impunè diem consumserit ingens
Telephus, aut summi plena iam margine libri
Scriptus, & in tergo, necdum finitus, Orestes?

Queritur otiũ suum sibi peri re, dũ ignauu ad fastidium, poëtas recitanteis cogitur au dire, cùm tam ipse aliquid po sit scribere.

Quotidie nihi aliud quàm re citant mihi hi storias suas, & fabulas, quas scripserunt.

Nota magis nulli domus est sua, quàm mihi lucus
Martis, & Aeolijs vicinum rupibus antrum
Volcani. quid agant venti, quas torqueat umbras
*Aeacus, vnde alius * furtiuæ deuehat aurum*
Pelliculæ, quantas iaculetur Monychus ornos.
Frontonis platani, conuulsaq; marmora clamant
Semper, & assiduo ruptæ lectore columnæ.
Exspectes eadem à summo, minimoq; poëta.

* furtiuè

Et nos ergo manum ferulæ subduximus, & nos
Consilium dedimus Sullæ, priuatus vt altùm
Dormiret? stulta est clementia, cùm tot vbique
Vatibus occurras, perituræ parcere chartæ.
Cur tamen hoc potiùs libeat decurrere campo,
Per quem magnus equos Auruncæ flexit alumnus,
Si vacat, & placidi rationem admittis, edam.
Cùm tener vxorem ducat spado, Næuia Tuscum
Figat aprum, & nuda teneat venabula mamma:
Patricios omneis opibus cùm prouocet vnus,
Quo tondente grauis iuueni mihi barba sonabat:
Cùm pars Niliacæ plebis, cùm verna Canopi

Quòd potissimum Satyram scribat, tẽporis sui mores ess in caussà,

Auruncę alum. Lucilius Satyricus.

Cinamus ex tonsore, & Crispinus è seruo facti erant Equites.

Crispinus, Tyrias humero reuocante lacernas
Ventilet æstiuum digitis sudantibus aurum,
Nec sufferre queat maioris pondera gemmæ:
Difficile est Satyram non scribere. nam quis iniquæ
Tam patiens vrbis, tam ferreus, vt teneat se:
Caussidici noua cùm veniat lectica Mathonis
Mag. delat. M. Regulus Imperatoris amicus delatoribꝰ etiā alijs erat formidabilis.
Plena ipso, & post hunc magni delator amici,
Et citò rapturus de nobilitate comesa
Quod superest, quē Massa timet, quē munere palpat
Carus, & à trepido Thymele summissa Latino:
Cùm te summoueant, qui testamenta merentur
Noctibus, in cælum quos euehit optima summi
Nunc via processus, vetulæ vesica beatæ?
Vnciolam Proculeius habet, sed Gillo deuncem:
Parteis quisque suas ad mensuram inguinis heres
* inquit,
Accipiat sanè mercedem sanguinis, & sic*
Palleat, vt nudis pressit qui calcibus anguem,
Aut Lugdunensem rhetor dicturus ad aram.
Quid referam, quanta siccum iecur ardeat ira:
Cùm populum gregibus comitum premat hic spoliator
Pupilli prostantis? at hic damnatus inani
Ab oct. non solum secutꝰ est, sed ante tēpus cibo destinatū Genio indulsit, quod erat hora nona.
Iudicio (quid enim saluis infamia nummis?)
Exsul ab octaua Marius bibit, & fruitur Dys
Iratis: at tu victrix prouincia ploras.
Hæc ego non credam Venusina digna lucerna?
Hæc ego non agitem? sed quid magis Heracleas,
Aut Diomedeas, aut mugitum Labyrinthi,
Leno maritus, qui vxorē prostituit, quæ cū non possit adulteri sui ius hereditatis capere, accipiat ipse.
Et mare percussum puero, fabrumq; volantem:
Cùm leno accipiat mœchi bona, si capiendi
Ius nullum vxori, doctus spectare lacunar,
Doctus & ad calicem vigilanti stertere naso:
Cùm fas esse putet curam sperare cohortis,

Qui

Qui bona donauit præsepibus, & caret omni
Maiorum censu, dum peruolat axe citato
Flaminiam: puer Automedon nam lora tenebat,
Ipse lacernatæ cùm se iactaret amicæ?
Non'ne libet medio ceras implere capaces
Quadriuio: cùm iam sexta ceruice feratur
Hinc, atque inde patens, ac nuda pæne cathedra,
Et multum referens de Mæcenate supino
Signator falsò, qui se lautum, atque beatum
Exiguis tabulis, & gemma fecerat vda?*
Occurrit matrona potens, quæ molle Calenum
Porrectura viro miscet sitiente rubetam,
Instituitq; rudes melior Locusta propinquas
Per famam, & populum nigros efferre maritos.
Aude aliquid breuibus Gyaris, & carcere dignum,*
Si vis esse aliquis.* PROBITAS *laudatur, & alget.*
Criminibus debent hortos, prætoria, mensas,
Argentum vetus, & stantem extra pocula caprum.
Quem patitur dormire nurus corruptor auaræ,
Quem sponsæ turpes, & prætextatus adulter?
Si natura negat, facit indignatio versum,
Qualemcunque potest: quales ego, vel Cluuienus.
Ex quo Deucalion nimbis tollentibus æquor
Nauigio montem adscendit, sorteis'que poposcit,
Paullatim'que anima caluerunt mollia saxa,
Et naribus nudas ostendit Pyrrha puellas:
Quidquid agunt homines, votũ, timor, ira, voluptas,
Gaudia, discursus, nostri est farrago libelli.
Et quando vberior vitiorum copia? quando
Maior auaritiæ patuit sinus? alea quando
Hos animos? neque enim loculis comitantibus itur
Ad casum tabulæ, posita sed luditur arca.*

Ipse, Nero.

Sexta cer. hexaphoro feratur Regulus ille omniũ bipedũ, vt Plinius ait, nequissimius.
* fecerit

Locusta venefica, cuius opera vsus Nero, Britanicum sustulit: auctor Suetonius.
* Breuibus,
* aliquid.

Caper in cælatura poculorũ.

Argumentũ satyræ nostræ sũ[nt] vitiorũ genera, quę ab orbe cõ[con]dito cœperun[t] ad hæc tẽpora magis ac mag[is] inualescere.

* plena

Prœlia quanta illic dispensatore videbis
Armigero? simplex'ne furor sestertia centum
Perdere, & horrenti tunicam non reddere seruo?
Quis totidem erexit villas? quis fercula septem

Sportula, quæ olim in vsum pauperũ clientũ reperta erat, iam dispẽsatur in ditissimos quosque.

Secretò cenauit auus? nunc sportula primo ¶
Limine parua sedet, turbæ rapienda togatæ.
Ille tamen faciem priùs inspicit, & trepidat, ne
Suppositus venias, ac falsò nomine poscas.
Agnitus accipies, iubet à præcone vocari
Ipsos Troiugenas. nam vexant limen & ipsi
Nobiscum. da Prætori, da deinde Tribuno.

* adsum.

Sed libertinus prior est, prior, inquit, ego * sum.
Cur timeam, dubitem'ue locum defendere: quamuis
Natus ad Euphratem, molles quod in aure fenestræ
Arguerint, licet ipse negem? sed quinque tabernæ

* purpuræ amator

Quadringenta parant. quid confert * purpura maius
Optandum, si Laurenti custodit in agro
Conductas Coruinus oueis? ego possideo plus

Pallas Claudij libertus ditissimus prętorijs ornamẽtis donatus per Claudium.

Pallante, & Licinis. exspectent ergo Tribuni:
Vincant diuitiæ: sacro nec cedat honori,
Nuper in hanc vrbem pedibus qui venerat albis:
Quandoquidem inter nos sanctissima diuitiarum
Maiestas, etsi funesta pecunia templo
Nondum habitas, nullas nummornm ereximus aras,
Vt colitur Pax, atque Fides, Victoria, Virtus,

*ciconia

Quæ'que salutato crepitat * Concordia nido.

Si diuites sportulam captent quid nõ faciẽt clientes, quibus hinc suppeditatur res domestica?

Sed cùm summus honor finito computet anno,
Sportula quid referat, quantum rationibus addat:
Quid facient comites, quib. hinc toga, calceus hinc est,
Et panis, fumus'que domi? densissima centum
Quadranteis lectica petit, sequitur'que maritum
Languida, vel prægnans, & circumducitur uxor.

Hic

Hic petit absenti, nota iam callidus arte,
*Ostendens vacuam, & * clausam pro coniuge sellam.*
Galla mea est, inquit. citiùs dimitte. moraris?
Profer Galla caput. noli vexare, quiescit.
Ipse dies pulcro distinguitur ordine rerum.
Sportula, deinde forum, iuris'que peritus Apollo,
Atque triumphales, inter quas ausus habere
Nescio quis titulos Ægyptius, atque Alabarches:
Cuius ad effigiem non tantùm meiere fas est.
Vestibulis abeunt veteres, lassi'que clientes,
Vota'que deponunt, quanquam longissima, cenæ,
*Spes * homini: caules miseris, atque ignis emendus.*
Optima siluarum intereà, pelagi'que vorabit
Rex horum, vacuis'que toris tantùm ipse iacebit.
Nam de tot pulcris, & latis orbibus, & tam
Antiquis, vna comedunt patrimonia mensa.
Nullus iam parasitus erit: sed quis feret istas
Luxuriæ sordes? quanta est gula, quæ sibi totos
Ponit apros, animal propter conuiuia natum!
Pœna tamen præsens, cùm tu deponis amictus
Turgidus, & crudum pauonem in balnea portas.
Hinc subitæ mortes, atque intestata senectus.
** It noua, nec tristis per cunctas fabula cenas:*
Ducitur iratis plaudendum funus amicis.
Nil erit vlterius, quod nostris moribus addat
Posteritas: eadem cupient, facient'que minores.
Omne in præcipiti vitium stetit. vtere velis:
Totos pande sinus. dicas heic forsitan. vnde
Ingenium par materiæ? vnde illa priorum
Scribendi quodcunque animo flagrante liberet
*Simplicitas, cuius non * audeo dicere nomen?*
Quid refert dictis ignoscat Mucius, an non?

Pone

* clusam

Triumphales statuæ erant in foro Augusti, quas ipse dedicauerat: inter quas tandem Crispinus non veritus sit collocari homo libertinus.

* hominum:

In voracitatem & gulā Romanorum, qui exclusis omnib. ventri suo tantū indulgebāt, & hoc immodicè.

* Et

Hortatur seipsū poëta ad scribēdum, cùm abūdè suppetat materia, tametsi non sit securū liberè loqui, ne supplicio afficiatur insigni.

* nunc

Pone Tigillinum, teda lucebis in illa,
Qua stantes ardent, qui fixo gutture fumant,
Et latum media sulcum * *deducit arena.*
Qui dedit ergo tribus patruis aconita: vehatur
Pensilibus plumis, atque illinc despiciat nos.
Cùm veniet contrà, digito compesce labellum:
Accusator erit, qui verum dixerit, heic est.
Securus licet Aeneam, Rutilum'que ferocem
Committas: nulli grauis est percussus Achilles,
Aut multùm quaesitus Hylas, vrnam'que secutus.
Ense velut stricto, quoties Lucilius ardens
Infremuit, rubet auditor: cui frigida mens est
Criminibus, tacita sudant praecordia culpa.
Inde irae, & lacrymae. tecum priùs ergo voluta
Hac, * *animo, ante tubas: galeatum serò duelli*
Poenitet. experiar, quid concedatur in illos,
Quorum Flaminia tegitur cinis, atque Latina.

* deducis

Verba monitoris, indicátis periculú, ne Coryceus aliquis deferat. tutius esse historias aut fabulas scribere, quemadmodú Virgilius & Homerus.

* animo, al. animante tuba:

SAT. II.

In eos, qui impudéter aliorú vitá censebant, cùm ipsi vitijs intercutib. maderent.

VLTRA Sauromatas fugere hinc libet, et glacialẽ
Oceanum, quoties aliquid de moribus audent
Qui Curios simulant, & Bacchanalia viuunt.
Indocti primùm: quanquàm plena omnia gypso
Chrysippi inuenias. nam perfectissimus * *horum,*
Si quis Aristotelem similem, vel Pittacon emit,
Et iubet archetypos pluteum seruare Cleanthas.
**FRONTIS nulla fides: quis enim non vicus abũdat*
Tristibus obscenis? castigas turpia, cùm sis
Inter Socraticos notissima fossa cinados?
Hispida membra quidem, & durae per brachia setae
Promittunt atrocem animum: sed podice laui
Caeduntur tumidae, medico ridente, mariscae.

* horum est,

* Fronti.

Marisca fici genus, & vlcus, quod medici fungũ vocant.

Rarus

Rarus sermo illis,& magna libido tacendi,
Atque supercilio breuior coma.verius ergo,
Et magis ingenuè Peribonius:hunc ego fatis
Imputo,qui vultu morbum,incessu'que fatetur.
Horum simplicitas miserabilis,his furor ipse
Dat veniam:sed peiores,qui talia verbis
Herculis inuadunt,& de virtute locuti
Clunem agitant.ego te ceuentem,Sexte,verebor,
Infamis Varillus ait?quo deterior te?
Loripedem rectus derideat,Æthiopem albus.
Quis tulerit Graccos de seditione querenteis?
Quis cælum terris non misceat,& mare cælo,
Si fur displiceat Verri,homicida Miloni?
Clodius accuset mœchos,Catilina Cethegum?
In tabulam Sullæ si dicant discipuli tres:
Qualis erat tragico nuper pollutus adulter
Concubitu:qui tunc leges reuocarat amaras
*Omnibus,atque * ipsis Veneri,Marti'que timendas,*
Cùm tot abortiuis fecundam Iulia vuluam
Solueret,& patruo simileis effunderet offas?
Non'ne igitur iure,ac merito vitia vltima fictos
Contemnunt Scauros,& castigata remordent?
*Non tulit ex illis toruùm * Laronia quendam*
Clamantem toties. vbi nunc lex Iulia?dormis?*
** Ad quem subridens.felicia tempora:quæ te*
Moribus opponunt.habeat iam Roma pudorem.
Tertius è cælo cecidit Cato.sed tamen vnde
Hæc emis:hirsuto spirant opobalsama collo
Quæ tibi?ne pudeat dominum monstrare tabernæ.
Quòd si vexantur leges,ac iura:citari
Ante omneis debet Scantinia.respice primùm
Et scrutare viros.faciunt hi plura:sed illos

Tolerabilior apertè malus, q̄ hypocrita,& seuerus.

Culpa careat, necesse est, alieni vitij castigator.

Qualis Domitianus Iuliā fratris filiam, quæ marito nupserat, corrupit,reuocato lege Iulia.

* ipsi

* Lauronia

* quid

.* Atque ita Ironia.

Defendit

Lex Scantinia contra eos, qui muliebria patiebantur; quos peculiariter insectatur poëta hac satyra.

Defendit numerus, iunctáque umbone phalanges.
Magna inter molleis concordia. non erit vllum
Exemplum in nostro tam detestabile sexu.
Tædia non lambit Cluuiam, nec Flora Catullam.
Hispo subit iuuenes, & morbo pallet vtròque.
Nunquid nos agimus caussas, ciuilia iura
Nouimus, aut vllo strepitu fora vestra mouemus?
Luctantur paucæ: comedunt coliphia paucæ.

Virorum mollities.

Vos lanam trahitis, calathísque peracta refertis
Vellera: vos tenui prægnantem stamine fusum
Penelope melius, melius torquetis Arachne,*
Horrida quale facit residens in codice pellex.*

* leuius
* cortice

Notum est, cur solo tabulas impleuerit Hister
Liberto, dederit viuus cur multa puellæ.
Diues erit, magno quæ dormit tertia lecto.
Tu nube, atque tace. donant arcana cylindros.
De nobis post hæc tristis sententia fertur.

Hister, Pacuuius, cuius alibi meminit, qui libertum hęredē reliquit, ob turpitudinē ab illo sibi præstitam.

DAT *veniam coruis, vexat censura columbas.*
Fugerunt trepidi vera, ac manifesta canentem
Stoicidæ. quid enim falsi Laronia? sed quid*
Non facient alij, cùm tu multitia sumas
Cretice, & hanc vestem populo mirante perores
In Proculas, & Pollineas? est mœcha Labulla.
Damnetur si vis, etiam Carphinia: talem
Non sumet damnata togam. sed Iulius ardet,
AEstuo. nudus agas: minus est insania turpis.
En habitum, quo te leges, ac iura ferentem
Vulneribus crudis populus modò victor, & illud
Montanum positis audiret vulgus aratris.
Quid, non proclames, in corpore iudicis ista
Si videas? quæro an deceant multitia testem:
Acer, & indomitus, libertatísque magister

* falsò

Maior est honestatis ratio in adultera, si in publicū procederet, quàm in te, qui eius rei censuram tibi assumis, cùm is ipse perditissimus.

Cretice

Cretice pelluces. DEDIT *hanc contagio labem,*
Et dabit in plureis: sicut grex totus in agris
Vnius scabie cadit, & porrigine porci,
Vuáque conspecta liuorem ducit ab vua.
Fœdius hoc aliquid quandoque audebis amictu.
NEMO *repentè fuit turpissimus. accipient te*
Paullatim, qui longa domi redimicula sumunt
Frontibus, & toto posuere monilia collo,
Atque bonam teneræ placant abdomine porcæ,
Et magno cratêre Deam: sed more sinistro
Exagitata procul non intrat femina limen.
Solis ara Deæ maribus patet. ite profanæ,
Clamatur: nullo gemit heic tibicina cornu.
Talia secreta coluerunt Orgia teda
Cecropiam soliti Baptæ lassare Cotyto.
Ille supercilium madida fuligine tactum*
Obliqua producit acu, pingit'que trementeis
Attollens oculos: vitreo bibit ille Priapo,
Reticulum'que comis auratum ingentibus implet
Cærulea indutus scutulata, aut galbana rasa,
Et per Iunonem, domini iurante ministro.
Ille tenet speculum patici gestamen Othonis,
Actoris Arunci spolium: quo se ille videbat
Armatum, cùm iam tolli vexilla iuberet.
Res memoranda nouis annalibus, atque recenti
Historia, speculum ciuilis sarcina belli.
Nimirum summi Ducis est occidere Galbam,
Et curare cutem summi constantia ciuis,
Bebriaci in campo spolium affectare Palati,
Et pressum in faciem digitis extendere panem,
Quod nec in Assyrio pharetrata Semiramis orbe,
Mæsta nec Actiaca fecit Cleopatra carina.

In sacerdotes Mineruæ, quos in Albano Domitianus instituerat.

Baptæ Eupolidis comœdia, i[n] sacra, quæ Cotytia dicebantur: in quibus peruigilabant, non sine flagitijs.

* tinctum

Actor. Hemistichium Virgilianum, ironicè speculũ, hominis fortissimi spoliũ vocans.

Hæc

Heic nullus verbis pudor, aut reuerentia mensæ.
Heic turpis Cybeles, & fracta voce loquendi
Libertas, & crine senex phanaticus albo
Sacrorum Antistes, rarum, ac memorabile magni
Gutturis exemplum, conducendus'que magister.
Quid tamen exspectant: Phrygio quos tēpus erat iam
More superuacuam cultris abscindere carnem?
Quadringenta dedit Graccus sestertia, dotem
Cornicini: siue hic recto cantauerat ære.
Signatæ tabulæ: dictum feliciter. ingens
Cena sedet: gremio iacuit noua nupta mariti.
O' proceres, censore opus est, an haruspice nobis?
Scilicet horreres, maiora'que monstra putares,
Si mulier vitulum, vel si bos ederet agnum?
Segmenta, & longos habitus, & flamea sumit,
Arcano qui sacra ferens nutantia loro
Sudauit clypeis ancilibus. ó pater Vrbis,
Vnde nefas tantum Latijs pastoribus? vnde
Hæc tetigit, Gradiue, tuos vrtica nepotes?
Traditur ecce viro clarus genere, atque opibus vir,
Nec galeam quassas, nec terram cuspide pulsas,
Nec quereris patri? vade ergo, & cede seueri
Iugeribus campi, quem negligis. officium cras
Primo Sole mihi peragendum in valle Quirini.
Quæ caussa officij? quid quæris? nubit amicus,
Nec multos adhibet. liceat modò viuere: fient,
Fient ista palàm, cupient & in acta referri.
Intereà tormentum ingens nubentibus hæret,
Quòd nequeunt parere, & partu retinere maritos.
*Sed melius, quòd nil animis * in corpore iuris*
Natura indulget. steriles moriuntur, & illis
Turgida non prodest condita pyxide Lyde,

Recto ære. tubicen erat, inquit, aut certè cornicen.

Salij, Martis sacerdotes, soli ancile è cælo delapsum ferebant, & pertractabant.

Pœna matrimonij fœdè cōtracti, vt nūquam pariant nuptæ.
*corpora

Nec prodeſt agili palmas præbere Luperco.
Vicit & hoc monſtrum tunicati fuſcina Gracci,
Luſtrauit'que fuga mediam gladiator arenam,
Et Capitolinis generoſior, & Marcellis,
Et Catulis, Paullis'que minoribus, & Fabijs, &*
Omnibus ad podium ſpectantibus. his licet ipſum
Admoneas, cuius tunc munere retia miſit,
Eſſe aliquos Maneis, & ſubterranea regna,
Et contum, & Stygio ranas in gurgite nigras,
Atque vna tranſire vadum tot millia cymba,
Nec pueri credunt, niſi qui non dum ære lauantur.
Sed tu vera puta. Curius quid ſentit, & ambo
Scipiadæ? quid Fabricius, Manes'que Camilli?
Quid Cremeræ legio, & Cannis conſumta iuuentus,
Tot bellorum animæ? quoties hinc talis ad illos
Vmbra venit, cuperent luſtrari, ſi qua darentur
Sulfura cum tedis, & ſi foret humida laurus.
**Illuc, heu, miſeri traducimur. arma * quid vltra*
Litora Iuuernæ promouimus, & modò captas
Orcadas, ac minima contentos nocte Britannos?
Sed quæ nunc populi fiunt victoris in vrbe,
Non faciunt illi, quos vicimus: & tamen vnus
Armenius Zalates cunctis narratur ephebis
Mollior ardenti ſeſe indulſiſſe Tribuno.
*Adſpice quid * faciant commercia: venerat obſes.*
** Heic fiunt homines. nam ſi mora longior vrbem*
Indulſit pueris, non vnquam deerit amator:
Mittentur braccæ, cultelli, frena, flagellum.
** Sic prætextatos referunt Artaxata mores.*

QVAMVIS *digreſſu veteris confuſus amici,*
Laudo tamen vacuis quòd ſedem figere Cumis

Fuſcina, ludus gladiatorius in quo retiarius fuſcina & reti vtebatur.

* atque Fabinis

Si, inquit, crederet eſſe inferos is, cui iuſſu tot millia trucidantur, non exhiberet gladiatores cum tanta carnificina, ſed certè crederet, ſi ſaperet.

* Illic
* quidem

Zalates obſes Armenius, contagione morũ corruptus, turpe obſequium Tribuno præſtitit.

* faciunt
* Sic
* Si

SAT. III.
Oſtẽdit in vrbe bonis viris locum non eſſe.

atq.ob id se gratulari Vmbricio haruspici, quod Cumas migret, quãuis doleat amicum disdedere.

Destinet, atque vnum ciuem donare Sibyllæ.
Ianua Baiarum est, & gratum litus amœni
Secessus. ego vel Prochytam præpono Suburæ.
Nam quid tam miserũ, & tam solum vidimus, vt non
Deterius credas horrere incendia, lapsus
Tectorum assiduos, ac mille pericula sæuæ
Vrbis, & Augusto recitanteis mense poëtas?

* dum

*Sed * cùm tota domus rheda componitur vna,*
Substitit ad veteres arcus, madidam'que Capenam:

Lucus Egeriæ nymphæ

Heic, vbi nocturnæ Numa constituebat amicæ.
Nunc sacri fontis nemus, & delubra locantur

* soluere

Romanorum auaritia, qui etiam à mẽdicis Iudæis tributũ exigebãt, & qdẽ cum in siluis agerent.

* cluderet

Iudæis: quorum cophinus, fœnum'que supellex.
*Omnis enim populo mercedem * pendere iussa est*
Arbor, & eiectis mendicat silua Camenis.
In vallem Egeriæ descendimus, & speluncas
Dissimileis veris. quantò præstantius esset
*Numen aquæ, viridi si margine * clauderet vndas*
Herba, nec ingenuum violarent marmora tophum?
Heic tunc Vmbricius, quando artibus, inquit, honestis
Nullus in vrbe locus, nulla emolumenta laborum,
Res hodie minor est; here quàm fuit. atque eadem cras

Vbi Dæd. Cumis, cũ ex Creta euolasset.

Deteret exiguis aliquid: proponimus illuc
Ire, fatigatas vbi Dædalus exuit alas,
Dum noua canities, dum prima, & recta senectus,
Dum superest Lachesi quod torqueat, & pedibus me
Porto meis, nullo dextram subeunte bacillo.
Cedamus patria: viuant Arturius istic
Et Catulus: maneãt qui nigrum in candida vertũt,
Queis facile est ædem conducere, flumina, portus,
Siccandam eluuiem, portandum ad busta cadauer,
Et præbere caput dominæ venale sub hasta.

* heis

*Quondam * hi cornicines, & municipalis arenæ*

Perpetui comites, notáque per oppida bucca,
Munera nunc edunt, & versò pollice* vulgi*
Quemlibet occidunt populariter: inde reuersi
Conducunt foricas: & cur non omnia: cùm sint,
Qualeis ex humili magna ad fastigia rerum
Extollit, quoties voluit Fortuna iocari?
Quid Romæ faciam? mentiri nescio: librum
Si malus est, nequeo laudare, & poscere: motus
Astrorum ignoro: funus promittere patris
Nec volo, nec possum: ranarum viscera nunquam
Inspexi. ferre ad nuptam, quæ mittit adulter,
Quæ mandarit, norint alij: me nemo ministro
Fur erit, atque ideo nulli comes exeo, tanquam
Mancus, & exstinctæ corpus non vtile dextræ.
Quis nunc diligitur, nisi conscius, & cui feruens
Aestuat occultis animus, semperque tacendis?
Nil tibi se debere putat, nil conferet vnquam,
Participem qui te secreti fecit honesti.
Carus erit Verri, qui Verrem tempore, quo vult,
Accusare potest. tanti tibi non sit opaci
Omnis arena Tagi, quodq. in mare voluitur aurum,
Vt somno careas, ponendáque præmia sumas
Tristis, & à magno semper timearis amico.
Quæ nunc diuitibus gens acceptissima* nostris,*
Et quos præcipuè fugiam, properabo fateri,
Nec pudor obstabit. non possum ferre Quirites
Græcam vrbem, quamuis quota portio fæcis Achææ.
Iam pridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes,
Et linguam, & mores, & cum tibicine chordas
Obliquas, necnon gentilia tympana secum
Vexit, & ad Circum iussas prostare puellas.
Ite, quibus grata est picta lupa Barbara mitra.

* conuerso
* vulgus

Citharœdi, & tubicines eò prouehuntur, vt non solū ludos gladiatorios possint exhibere: sed quēuis etiā impunè trucident.

Quid Romæ agendum sit, qui in pretio velit haberi.

Periculosa res magnorum secreta noscere.

* non
* nostris?

Soli assentatores & nebulones sunt in pretio, cuiusmodi sunt Græculi & Barbari quidā.

Ruſticus ille tuus ſumit trechedipna, Quirine,
Et ceromatico fert niceteria collo.
Alabanda, vrbs Cariæ feliciſsima, atque ob id voluptatibus deditiſsima.
Hic alta Sicyone, aſt hic Amydone relicta,
Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus, aut Alabandis,
Eſquilias, dictum'que petunt à vimine collem,
Viſcera magnarum domuum, dominí que futuri.
Ingenium velox, audacia perdita, ſermo
Promtus, & Iſæo torrentior. ede, quid illum
Eſſe putes? quemuis hominem ſecum attulit ad nos.
Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,
* neque
* neque
Augur, ſchœnobates, medicus, magus: omnia nouit.
Quiduis polliceantur illi, etiã ſe in cælum volaturos ſi opus ſit, quemadmodum Dædalus.
Græculus eſuriens in cælum, iuſſeris, ibit.
*Ad ſummam * non Maurus erat, * nec Sarmata, nec*
Qui ſumſit pẽnas, medijs ſed natus Athenis. (Thrax,
* Horum non fugiam
*cottana, al. Cotona
** Horum ego non fugiam conchylia? me prior ille*
Signabit, fultus'que toro meliore recumbet
*Aduectus Romam, quo pruna, & * coctona vento?*
Vſque adeò nihil eſt, quòd noſtra infantia cælum
Hauſit Auentini bacca nutrita Sabina?
Græcorũ fœda adulatio.
Quid, quòd adulanti gens prudentiſſima laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici,
Et longum inualidi collum, ceruicibus æquat
Herculis, Antæum procul à tellure tenentis?
Miratur vocem anguſtam, qua deterius nec
Eorundẽ actio.
Ille ſonat, quo mordetur gallina marito.
Hæc eadem licet & nobis laudare: ſed illis
Creditur. an melior cùm Thaida ſuſtinet, aut cùm
Vxorem comœdus agit, vel Dorida nullo
Cultam palliolo? mulier nempe ipſa videtur,
Non perſona loqui: vacua, & plana omnia dicas
Infra ventriculum, & tenui diſtantia rima.
Nec tamen Antiochus, nec erit mirabilis illic

Aut

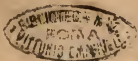
Aut Stratocles, aut cum molli Demetrius Hæmo.
Natio comœda est. rides? maiore cachinno
Concutitur: flet, si lachrimas * *adspexit amici,*
Nec dolet: igniculum brumæ si tempore poscas,
Accipit endromidem: si dixeris æstuo, sudat.
Non sumus ergo pares: melior qui semper, & omni
Nocte, die'que potest alienum sumere vultum,
A facie iactare manus, laudare paratus,
Si bene ructauit, si rectùm minxit amicus,
Si trulla inuerso crepitum dedit aurea fundo.
Prætereà sanctum nihil est, & ab inguine tutum:
Non matrona Laris, non filia virgo, neque ipse
Sponsus læuis adhuc, non filius antè pudicus.
Horum si nihil est, aulam resupinat amici.
Scire volunt secreta domus, atque inde timeri.
Et quoniam cœpit Græcorum mentio, transi
Gymnasia, atque audi facinus maioris abollæ.
Stoicus occidit Baream delator amicum,
Discipulum'que senex, ripa nutritus in illa,
Ad quam Gorgonei delapsa est penna caballi.
Non est Romano cuiquam locus heic, vbi regnat
Protogenes aliquis, vel Diphilus, aut * *Erymanthus:*
Qui gentis vitio, nunquam partitur, amicum
Solus habet. nam, cùm facilem stillauit in aurem
Exiguum de natura, patriæ'que veneno,
Limine summoueor: perierunt tempora longi
Seruitij: * *nusquam minor est iactura clientis.*
Quod porrò officium, ne nobis blandiar, aut quod
Pauperis heic meritum: si curet nocte togatus
Currere, cùm Prætor lictorem impellat, & ire
Præcipitem iubeat dudum vigilantibus orbis,
Ne prior Albinam, * *aut Modiam collega salutet?*

Antioc. Stratocles, & Demetrius actores comœdiarum peritissimi, quorū meminit Quinctilianus lib. xj. circa finem
* conspexit

Eorundem libido.

P. Ægnatiꝰ pecunia corruptꝰ Soranū Bareā falso testimonio oppressit: auctor Tacitus in Nerone.
* Erimachus

* nunquam
Pauperis obsequium inutile in diuites, cum ipse magistratꝰ officijs præueniat & salutationibus, maximè autem vetulas, orbas, & senes. * &

Diuitis heic serui * *claudit latus ingenuorum*
Filius: alter enim, quantum in legione Tribuni
Accipiunt, donat Caluinæ, vel Catienæ,
Vt semel, atque iterum super illam palpitet: at tu,
Cùm tibi vestiti facies scorti placet, hæres,
Et dubitas alta Chionen deducere sella.
Da testem Romæ tam sanctum, quàm fuit hospes
Numinis Idæi: procedat vel Numa, vel qui
Seruauit trepidam flagranti ex æde Mineruam:
Protinus ad censum, de moribus vltima fiet
Quæstio: quot pascit seruos, quot possidet agri
Iugera, quàm multa, magnáque paropside cenat.
Qvantvm *quisque sua nummorũ seruat in arca,*
Tantum habet & fidei. iures licet & Samothracum,
Et nostrorum aras, contemnere fulmina pauper
Creditur, atque Deos, Dijs ignoscentibus * *ipsis.*
Quid, quòd materiam præbet caussásque iocorum
Omnibus hic idem, si fœda, & scissa lacerna,
Si toga sordidula est, & rupta calceus alter
Pelle patet: vel si consuto vulnere crassum,
Atque recens linum ostendit non vna cicatrix?
Nil habet *infelix paupertas durius in se,*
Quàm quòd ridiculos homines facit. exeat, inquit,
Si pudor est, & de puluino surgat equestri,
Cuius res legi non sufficit, & sedeant heic
Lenonum pueri quocunque in fornice nati.
Heic plaudat nitidi Præconis filius inter
Pinnirapi cultos iuuenes, iuuenésque lanistæ.
Sic libitum vano, qui nos distinxit, Othoni.
Quis gener heic placuit censu minor, atque puellæ
Sarcinulis impar? quis pauper scribitur heres:
Quando in consilio est Ædilibus? agmine facto

Debue-

* cludet

Hosp. Nasica qui Rheam è Phrygia delatã excepit hospitio.
Vel qui Seru. L. Metellus Pō tifex, qui vi flammæ visum amisit.

Pauper si per omnia sacra deieret, peierare creditur.
* illis

Notat Domitianum, qui reuocarat legem Othonis Trib. plebis iam abolitã, ne in quatuordecim gradib. spectaret, cui nō esset census equestris.

Debuerant olim tenues migrasse Quirites.
HAVD *facilè emergunt, quorum virtutibus obstat*
Res angusta domi. sed Romæ durior illis
Conatus: magno hospitium miserabile, magno
Seruorum ventres, & frugi cœnula magno.
Fictilibus cœnare pudet, quod turpe negauit
Translatus subitò ad Marsos, mensamque Sabellam,
Contentusque illic Veneto, duróque cucullo.
Pars magna Italiæ est, si verum admittimus, in qua
*Nemo togam * sumit, nisi mortuus. ipsa dierum*
Festorum herboso colitur si quando theatro
Maiestas, tandemque redit ad pulpita notum
Exodium, cùm personæ pallentis hiatum
In gremio matris formidat rusticus infans:
Æquales habitus illic, similemque videbis
Orchestram, & populum: clari velamen honoris,
Sufficiunt tunicæ summis Ædilibus albæ.
Heic vltra vires habitus nitor: heic aliquid plus,
Quàm satis est: interdum aliena sumitur arca.
Commune id vitium est: heic viuimus ambitiosa
Paupertate omnes. quid te moror? OMNIA *Romæ*
Cum precio. quid das, vt Cossum aliquando salutes:
*Vt te respiciat * clauso Veiento labello?*
Ille metit barbam, crinem hic deponit amati.
*Plena domus libis venalibus. accipe, & * illud*
Fermentum tibi habe. præstare tributa clientes
Cogimur, & cultis augere peculia seruis.
Quis timet, aut timuit gelida Præneste ruinam,
Aut positis nemorosa inter iuga Volsinijs, aut
Simplicibus Gabijs, aut proni Tiburis arce?
Nos vrbem colimus tenui tibicine fultam
Magna parte sui. nam si labentibus obstat

Transl. Curium Deta intelligit, qui deuictis Samnitibus, & Sabinis continentissimè vixit.
* subijt,
Simplicitas in spectaculis municipalium.
*cluso
*istud
Tutius extra vrbem viuere
Tibicen pro fulcimento.

 Villicus,

Villicus, & veteris rimæ contexit hiatum,
Securos pendente iubet dormire ruina.
Viuendum est illic, vbi nulla incendia, nulli
Nocte metus. iam poscit aquam, iam friuola transfert
Vcalegon: tabulata tibi iam tertia fumant:
Tu nescis. nam si gradibus trepidatur ab imis:
Vltimus ardebit, quam tegula sola tuetur
A pluuia, molles vbi reddunt oua columbæ.
Lectus erat Codro Procula minor, vrceoli sex,
Ornamentum abaci, necnon & paruulus infrà
Cantharus, & recubans sub eodem marmore Cheiron,
Iam'que vetus Græcos seruabat cista libellos,
Et diuina Opici rodebant carmina mures.
Nil habuit Codrus. quis enim negat? & tamen illud
*Perdidit infelix totum * nil: vltimus autem*
*Aerumnæ cumulus, quòd nudum, & * frustra rogantē*
*Nemo cibo, nemo hospitio, tecto'que * iuuabit.*
*Si magna * Astari cecidit domus: horrida mater,*
Pullati proceres, differt vadimonia Prætor.
Tunc gemimus casus vrbis, tunc odimus ignem.
Ardet adhuc? & iam occurrit qui marmora donet,
Conferat impensas. hic nuda, & candida signa,
Hic aliquid præclarum Euphranoris, & Polydeti,
Phecasianorum vetera ornamenta Deorum,
Hic libros dabit, & forulos, mediam'que Mineruam,
Hic modium argenti: meliora, & plura reponit
Persicus orborum lautissimus, & meritò iam
Suspectus, tanquam ipse suas incenderit ædes.
Si potes auelli Circensibus, optima Soræ,
Aut Fabrateriæ domus, aut Frusinone paratur.
Quanti nunc tenebras vnum conducis in annum!
Hortulus heic, puteus'que breuis, nec reste mouendus,
In te-

Vcalegon, vicinus, alludēs ad illud Virgilij: Iam proximus ardet Vcalegō.

Codrus poëta, qui suprà Theseida recitabat, homo extremę paupertatis.

* nihil

* frusta

* iuuabat.

* Ostorij

Fabrateria & Frusinon, oppida Campaniæ, in via Latina, Strabo lib. III.

In tenueis plantas facili diffunditur haustu.
Viue bidentis amans, & culti villicus horti:
Vnde epulum possis centum dare Pythagoreis.
Est aliquid quocunque loco, quocunque recessu,
Vnius sese dominum fecisse * lacertæ.

* lacernæ.

Plurimus heic æger moritur vigilando: sed illum
Languorem peperit cibus imperfectus, & hærens
Ardenti stomacho. nam quæ meritoria somnum
Admittunt? magnis opibus dormitur in vrbe.

Incōmoda pauperum ex insomnijs.

Inde caput morbi: rhedarum transitus arcto
Vicorum inflexu, & stantis conuicia mandræ
Eripiunt somnum * Druso, vitulis'que marinis.

* vrso

Si vocat officium, turba cedente vehetur
Diues, & ingenti curret super ora Liburno,
Atque obiter leget, aut scribet, vel dormiet intus.

Liburno, lecticario, ex Liburnia Dalmatiæ vicina regione.

Nanque facit somnum clausa lectica fenestra.
Antè tamen veniet: nobis properantibus obstat
Vnda prior: magno populus premit agmine lumbos
Qui sequitur: ferit hic cubito, ferit assere duro
Alter: at hic tignum capiti incutit, ille metretam.
Pinguia crura luto, planta mox vndique magna
Calcor, & in digito clauus mihi militis hæret.
Non'ne vides quanto celebretur sportula fumo?
Centum conuiuæ: sequitur sua quenque culina.
Corbulo vix ferret tot vasa ingentia, tot res
Impositas capiti, quot recto vertice portat
Seruulus infelix, & cursu ventilat ignem.

Corbulo vir validissimus: tempore Neronis claruit, cui9 meminit Tacitus.

Scinduntur tunicæ sartæ: modò longa coruscat
Serraco veniente abies, atque altera pinum
Plaustra vehunt, nutant altè, populo'que minantur.
Nam si procubuit, qui saxa Ligustica portat
Axis, & euersum fudit super agmina montem,

Imitatur Horatium, qui ferè iisdem verbis descripsit vrbis tumultus.

Quid superest de corporibus? quis membra, quis ossa
Inuenit? obtritum vulgi perit omne cadauer
More animæ. domus intereà secura patellas
Iam lauat, & bucca foculum excitat, & sonat vnctis
**Strigilibus, & pleno componit lintea gutto.*
Hæc inter pueros variè properantur: at ille
Iam sedet in ripa, tetrum'que nouicius horret
Porthmea, nec sperat cænosi gurgitis alnum
Infelix, nec habet qui porrigat ore trientem.
Respice nunc alia, ac diuersa pericula noctis:
Quod spatium tectis sublimibus, vnde cerebrum
Testa ferit, quoties rimosa, & curta fenestris
Vasa cadunt, quanto percussum pondere signent,
Et lædant silicem. possis ignauus haberi,
Et subiti casus improuidus, ad cenam si
Intestatus eas. adeò tot fata, quot illa
Nocte patent vigiles, te prætereunte, fenestræ.
Ergo optes, votum'que feras miserabile tecum,
Vt sint contentæ patulas defundere peluеis.

*Striglibus,

πορθμία, portitorem: vt Maro appellat Charontē, qui animas trāsfretat.

Improbitas iuuētutis, quę nō possit dormire, nisi quempiam pulsauerit.

Ebrius, ac petulans, qui nullum fortè cecidit
Dat pœnas, noctem patitur lugentis amicum
Peleidæ, cubat in faciem, mox deinde supinus:
Ergo non aliter poterit dormire. quibusdam
Somnum rixa facit: sed, quamuis improbus annis,
Atque mero feruens, cauet hunc, quem coccina læna
Vitari iubet, & comitum longissimus ordo:
Multum prætereà flamarum, & aënea lampas.
Me, quem Luna solet deducere, vel breue lumen
Candelæ, cuius dispenso, & tempero filum,
Contemnit. miseræ cognosce prooemia rixæ,
Si rixa est, vbi tu pulsas, ego vapulo tantùm.

Contentionis initium.

Stat contrà, stari'que iubet, parere necesse est.

Nam

Nam quid agas: cùm te furiosus cogat, & idem
Fortior? vnde venis, exclamat? cuius aceto,
Cuius conche tumes? quis tecum sectile porrum
Sutor, & elixi veruecis labra comedit?
Nil mihi respondes? aut dic, aut accipe calcem.
Ede, vbi consistas, in qua te quæro proseucha.
Dicere, si tentes aliquid, tacitus'ue recedas,
Tantundem est: feriunt pariter: vadimonia deinde
Irati faciunt. libertas pauperis hæc est.
Pulsatus rogat, & pugnis concisus adorat,
Vt liceat paucis cum dentibus inde reuerti.
*Nec tamen * hoc tantùm metuas: nam qui spoliet te*
Non deerit, clausis domibus postquàm omnis vbique
Fixa catenatæ siluit compago tabernæ.
Interdum & ferro subitus grassator agit rem,
Armato quoties tutæ custode tenentur
*Et * Pontina palus, & Callinaria pinus.*
Sic inde huc omnes tanquam ad viuaria currunt.
Qua fornace graues, qua non incude catenæ?
Maximus in vinclis ferri modus, vt timeas, ne
Vomer deficiat, ne marræ, & sarcula desint.
Felices proauorum atauos, felicia dicas
Sæcula, quæ quondam sub Regibus, atque Tribunis
Viderunt vno contentam carcere Romam.
His alias poteram, & plureis subnectere caussas:
*Sed iumenta vocant, & Sol * inclinat: eundum est.*
Nam mihi commota iam dudum mulio virga
Innuit: ergo vale nostri memor, & quoties te
Roma tuo refici properantem reddet Aquino,
Me quoque ad heluinã Cererem, vestrám'que Dianã
Conuelle à Cumis: satyrarum ego, ni pudet illas,
** Adiutor gelidos veniam caligatus in agros.*

Conchis faba elixa cum cortice.

προσευχὴ, oratio. hic locus, vbi mendici isti petu efflagitát.

* hæc

Furta & latrocinia committi in media vrbe quibus tota ferè scatet.

*Pomptina

* declinat:

Iuuenalis patria, Aquinum oppidũ, in via Latina, quæ est Campania. auctor Strab. li. 5.

* Auditor

SAT. IIII.
In Crispinum Ægyptium, flagitijs coopertũ, & ventris mãcipium inuehitur, atque per occasionem in Domitiani crudelitatem, & luxum.
* adest

ECCE *iterũ Crispinus,* & est mihi sæpe vocãdus*
Ad parteis, monstrum nulla virtute redemtum
A vitijs, æger, solá que libidine fortis.
Delicias viduæ tantùm adspernatur adulter.
Quid refert igitur quantis iumenta fatiget
Porticibus, quanta nemorum vectetur in vmbra,
Iugera quot vicina foro, quas emerit ædes?
Nemo malus felix, minimè corruptor, & idem
Incestus, cum quo nuper vittata iacebat
Sanguine adhuc viuo terram subitura sacerdos.
Sed tunc de factis leuioribus, & tamen alter
Si fecisset idem, caderet sub Iudice morum.
Nam quod turpe bonis, Titio, Seió que, decebat
Crispinum. quid agas: cùm dira, & fœdior omni
Crimine persona est? mullum sex millibus emit,
Aequantem sanè paribus sestertia libris,
Vt perhibent, qui de magnis maiora loquuntur.
Consilium laudo artificis, si munere tanto
Præcipuam in tabulis ceram senis abstulit orbi.
Est ratio vlterior, magnæ si misit amicæ,
Quæ vehitur clauso latis specularibus antro.
Nil tale exspectes: emit sibi. multa videmus,
Quæ miser, & frugi non fecit Apicius. hoc tu
Succinctus patria quondam Crispine papyro,
Hoc pretium squamæ? potuit fortasse minoris
Piscator, quam piscis emi. prouincia tanti
Vendit agros: sed maiores Apulia vendit.
*Qualeis tunc epulas ipsum glutisse *putemus*
Induperatorem: cùm tot sestertia, partem
Exiguam, & modicã sumtam de margine cenæ
Purpureus magni ructaret scurra Palati,
Iam Princeps Equitum, magna qui voce solebat,

Apicius omniũ nepotum, vt ait Plinius, altissimus gurges.

* putamus

Vendere

Vendere municipes fracta de merce siluros!
Incipe Calliope, licet heic considere: non est
Cantandum, res vera agitur. narrate puellæ
Pierides: prosit mihi vos dixisse puellas.

Crispinus ex ἰχθυοπώλης Eques factus.

Cùm iam semianimum laceraret Flauius orbem
Vltimus, & caluo seruiret Roma Neroni,
Incidit Hadriaci spatium admirabile rhombi
Ante domum Veneris, quam Dorica sustinet Ancon,
Impleuit'que sinus: neque enim minor hæserat illis,
Quos operit glacies Mæotica, rupta'que tandem
Solibus effundit torpentis ad ostia Ponti
Desidia tardos, & longo frigore pingueis.
Destinat hoc monstrum cymbæ, lini'que magister
Pontifici summo. quis enim proponere talem,
Aut emere auderet: cùm plena & litora multo
Delatore forent: dispersi protinus algæ
Inquisitores agerent cum remige nudo,
Non dubitaturi fugitiuum dicere piscem,
Depastum'que diu viuaria Cæsaris: inde
Elapsum veterem ad dominum debere reuerti?

Cùm Imperarer Domitian⁹, alter Nero, captus est piscis Anconæ miræ magnitudinis, qui mox Cæsari fuit exhibit⁹.

Si quid Palphurio, si credimus Armillato,
Quidquid conspicuum, pulcrum'que ex æquore toto,
Res fisci est, vbicunque natat: donabitur ego,
Ne pereat, iam lethifero cedente pruinis
Autumno, iam quartanam sperantibus ægris.
Stridebat deformis hiems, prædam'que recentem
Seruabat: tamen hic properat, velut vrgeat Auster.
*Vt'que lacus *superant, vbi quanquam diruta seruat*
Ignem Troianum, & Vestam colit Alba minorem,
Obstitit intranti miratrix turba parumper,
Et cessit: facili patuerunt cardine valuæ.
Exclusi exspectant, admissa opsonia patres.

Palphurius Sura delator acerrimus, cum Armillato: quorũ meminit Suetonius.

*suberant,

Itur

Atreidē à crudelitate, vt Orestes, aut Nero, qui matrē suá occiderunt.

Itur ad Atreidem. tunc Picens accipe dixit
Priuatis maiora focis, Genialis agatur
Iste dies, propera stomachum laxare saginis,
Et tua seruatum consume in sæcula rhombum.
Ipse capi voluit. quid apertiùs? & tamen illi
Surgebant cristæ. nihil est, quod credere de se
Non possit, cùm laudatur Dijs æqua potestas.
Sed deerat pisci patinæ mensura. vocantur
Ergo in consilium proceres, quos oderat ille,
In quorum facie miseræ, magnǽque sedebat
Pallor amicitiæ, primus, clamante Liburno;

Pegasus iuris consultus celebertimus tempore Vespasiani Cæsaris.

Currite, iam sedit, rapta properabat abolla
Pegasus, attonitæ positus modò villicus vrbi.
An'ne aliud? tunc Præfecti, quorum optimus, atque
Interpres legum sanctissimus, omnia quanquam
Temporibus diris tractanda putabat inermi
Iustitia: venit & Crispi iucunda senectus,

Vibius Crispus, vir facetissimus & integerrimus.

Cuius erant mores, qualis facundia, mite
Ingenium. maria, ac terras, populosque regenti
Quis comes vtilior: si clade, & peste sub illa

* ferre

*Sæuitiam damnare, & honestum *afferre liceret*
Consilium? sed quid violentius aure tyranni:
Cum quo de pluuijs, aut æstibus, aut nimboso
Vere locuturi fatum pendebat amici?
Ille igitur nunquam direxit brachia contra

Tyranni crudelitas

Torrentem: nec ciuis erat, qui libera posset
Verba animi proferre, & vitam impendere vero.
Sic multas hiemes, atque octogesima vidit
Solstitia. his armis, illa quoque tutus in aula,
Proximus eiusdem properabat Acilius æui
Cum iuuene indigno, quem mors tam sæua maneret,
Et domini gladijs iam destinata: sed olim

Prodigio par est in nobilitate senectus:
*Vnde fit, vt malim fraterculus esse *Gigantum.*

* Gigantis

Profuit ergo nihil misero, quòd cominus vrsos
Figebat Numidas, Albana nudus arena
Venator. quis enim iam non intelligat arteis
Patricias? quis priscum illud miretur acumen
Brute tuum? facile est barbato imponere Regi.

Faciliùs imposuit Brutus Tarquinio stolido Regi, quàm hodie nostris, si viueret.

Nec melior, vultu quamuis ignobilis ibat
Rubrius, offensæ veteris reus, atque tacendæ,
Et tamen improbrior Satyram scribente cinædo.

Cinædo, Nerone, qui maledicentissimū carmen scripsit in Quinctianum.

Montani quoque venter adest abdomine tardus,
Et matutino sudans Crispinus amomo,
Quantum vix redolent duo funera. sæuior illo
Pompeius tenui iugulos aperire susurro,
Et, qui vulturibus seruabat viscera Dacis
Fuscus, marmorea meditatus prœlia villa:
Et cum mortifero prudens Veiento Catullo,
Qui nunquam visæ flagrabat amore puellæ,
Grande, & conspicuū nostro quoque tempore monstrū,
Cæcus, adulator, dirus'que, à ponte satelles,
Dignus Aricinos qui mendicaret ad axeis,
Blanda'que deuexæ iactaret basia rhedæ.

Cornelius Fuscus, qui in Dacis periit. Catullus Messalinus cęcus, sed pestilētissimus sycophanta.

Nemo magis rhombum stupuit: nam plurima dixit
In læuum conuersus: at illi dextra iacebat
Bellua: sic pugnas Cilicis laudabat, & ictus,
Et pegma, & pueros inde ad velaria raptos.
Non cedit Veiento: sed vt fanaticus œstro
Percussus Bellona tuo diuinat, & ingens
Omen habes, inquit, magni, clari'que triumphi.
Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
Excidet Aruiragus. peregrina est bellua. cernis
Erectas in terga sudes? hoc defuit vnum

Fabricio, patriam vt rhombi memoraret, & annos.
Quidnam igitur censes? conciditur? absit ab illo
*Dedecus hoc, Montanus ait: testa * alta paretur,*
Quæ tenui muro spatiosum colligat orbem.
Debetur magnus patinæ, subitusque Prometheus.
Argillam, atque rotam citiùs properate: sed ex hoc
*Tempore iam, Cæsar, * figuli tua castra sequantur.*
Vicit digna viro sententia: nouerat ille
Luxuriam imperij veterem, noctesque Neronis
Iam medias, aliamque famem cùm pulmo Falerno
Arderet. nulli maior fuit vsus edendi
Tempestate mea. Circeis nata forent, an
Lucrinum ad saxum, Rutupinoue edita fundo
Ostrea, callebat primo deprendere morsu,
Et semel adspecti litus dicebat echini.
Surgitur, & misso proceres exire iubentur
Concilio: quos Albanam dux magnus in arcem
Traxerat attonitos, & festinare coactos,
Tanquam de Geticis aliquid, toruisque Sicambris
Dicturus, tanquam diuersis partibus orbis
Anxia præcipiti venisset epistola penna.
Atque vtinam his potiùs nugis tota illa dedisset
Tempora sæuitiæ: claras quibus abstulit vrbi,
Illustresque animas impunè, & vindice nullo.
Sed perijt, postquàm cerdonibus esse timendus
Cœperat: hoc nocuit Lamiarum cæde madendi.

*illa

Curtius montanus ventricosus, & abdomini seruiẽs. propterea ait, eum se dignam sentẽtiam dixisse.

* tegulæ

Rutupinũ oppidum Britanniç maritimũ, cui⁹ meminit Ptolemç⁹, & Lucan⁹.

Domitianus, postquã cœpit sçuire in plebẽ, statim perijt.

SAT. V.

Ad Trebiũ amicum, quem monet, vt à vita parasitica se subducat, cùm ob multa alia, tum maximè ob cõtumeliã, & auaritiam diuitũ.

S I T E *propositi nondum pudet, atq; eadẽ est mens,*
Vt bona summa putes, aliena viuere quadra,
Si potes illa pati, quæ nec Sarmentus iniquas
Cæsaris ad mensas, nec vilis Galba tulisset,
Quamuis iurato metuam tibi credere testi.

Ventre

Ventre nihil noui frugalius: hoc tamen ipsum
Defecisse puta, quod inani sufficit aluo.
Nulla crepido vacat? nusquam pons, & tegetis pars
Dimidia breuior? tanti'ne iniuria cenæ?
Tam ieiuna fames: cùm possis honestiùs illic
Et tremere, & sordes farris mordere canini?
Primo fige loco, quod tu discumbere iussus
Mercedem solidam veterum capis officiorum. Côuiuator putat se tecû bellê agere, si semel te donauit vnâ cena.
Fructus amicitiæ magnæ, cibus: imputat hunc Rex,
*Et, quamuis * rarum, tamen imputat. ergo duos post* * tarò,
Si libuit menseis neglectum adhibere clientem,
Tertia ne vacuo cessaret culcita lecto,
Vnà simus ait. votorum summa. quid vltrà
Quæris? habet Trebius propter quod rumpere somnũ
Debeat, & ligulas dimittere, sollicitus, ne
Tota salutatrix iam turba peregerit orbem
Sideribus dubijs, aut illo tempore, quo se
Frigida circumagunt pigri serraca Bootæ.
*Qualis cena tamen? vinum quod succida * nolit* * nollet
Lana pati: de conuiua Coribanta videbis.
*Iurgia * proludunt: sed mox & pocula torques* * procedunt
Saucius, & rubra deterges vulnera mappa.
Inter vos quoties, libertorum'que cohortem
Pugna Saguntina feruet commissa lagena:
Ipse capillato diffusum Consule potat, Cap. Cos. Opimianû Vinû intelligit, quod seruatum est in multa sæcula.
Calcatam'que tenet bellis socialibus vuam
Cardiaco nunquam cyathum missurus amico.
Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de
Setinis, cuius patriam, titulum'que senectus Thrasea & Heluidius, duo libertatis amatores, Bruti & Cassij nataleis celebrabant.
Deleuit multa veteris fuligine testæ:
Quale coronati Thrasea, Heluidius'que bibebant,
Brutorum, & Cassi natalibus. ipse capaces

Heliadum crustas,& in æqualeis beryllos
Virro tenet phialas: tibi non committitur aurum.
Vel si quando datur: custos affixus ibidem,
* numerat
* obseruat
* anucos
Qui numeret gemmas, vngueis'q.* obseruet *acutos.*
Da veniam: præclara illic laudatur iaspis.
Nam Virro, vt multi, gemmas ad pocula transfert
A digitis: quas in vaginæ fronte solebat
Iuuc. præ. Æneas, qui in gladij capulo gẽmas ferebat non poculis. 4. Æn.
Ponere Zelotypo iuuenis prælatus Hiarbæ.
Tu Beneuentani sutoris nomen habentem
Siccabis calicem nasorum quatuor, ac iam
Quassatam, & rupto poscentem sulfura vitro.
Si stomachus domini feruet vino'que, cibo'que:
Decocta. aqua niue refrigerata, Neronis inuentum.
Frigidior Geticis petitur decocta pruinis.
Non eadem vobis poni modò vina querebar:
Vos aliam potatis aquam. tibi pocula cursor
Gætûlus dabit, aut nigri manus ossea Mauri,
Et cui per mediam nolis occurrere noctem,
Cliuosæ veheris dum per monumenta Latinæ.
Flos Asiæ, pincerna formosissimus ex Asia, & idem pretiosissimus.
Flos Asiæ ante ipsum pretio maiore paratus,
Quàm fuit & Tulli census pugnacis, & Anci:
Et ne te teneam, Romanorum omnia Regum
Friuola. quod cùm ita sit, tu Gætûlum Ganymedem
Respice, cùm sities. nescit tot millibus emtus
Pauperibus miscere puer: sed forma, sed ætas
Digna supercilio. quando ad te peruenit ille?
Seruorum arrogantia.
Quando vocatus adest calidæ, gelidæ'que minister?
Quippe indignatur veteri parere clienti,
Quod'que aliquid poscas, & quòd se stante recumbas.
Maxima quæque domus seruis est plena superbis.
Genuinus dens dictus, quòd à genis pendeat: auctor Festus.
Ecce alius quando porrexit murmure panem
Vix fractum, solidæ iam mucida frusta farinæ,
Quæ genuinum agitent, non admittentia morsum.
Sed te-

Sed tener,& niueus,molli'que siligine factus
Seruatur domino.dextram cohibere memento.
Salua sit artocopi reuerentia: finge tamen te
Improbulum, superest illic qui ponere cogat.
Vix tu consuetis audax conuiua canistris
Impleri,panis'que tui nouisse colorem.
Scilicet hoc fuerat,propter quod sæpe relicta
Coniuge,per montem aduersum,gelidas'que cucurri
Esquilias,fremeret sæua cùm grandine vernus
Iupiter,& multo stillaret penula nimbo.
Adspice quàm longo * *distendat pectore lancem,*
Quæ fertur domino,squilla,& quibus vndique septa
Asparagis,qua despiciat conuiuia cauda,
Cùm venit excelsi manibus sublata ministri.
Sed tibi dimidio * *constrictus cammarus ouo*
Ponitur,exigua feralis cena patella.
Ipse Venafrano piscem perfundit:at hic,qui
Pallidus * *offertur misero tibi caulis,olebit*
Laternam.illud enim vestris datur alueolis,quod
Canna Micipsarum prora subuexit acuta:
Propter quod Romæ cum Boccare nemo lauatur,
Quòd tutos etiam facit à serpentibus atris.
Mullus erit domino,quem misit Corsica,vel quem
Taurominitanæ rupes,quando omne peractum est,
Et iam defecit nostrum mare,dum gula sæuit
Retibus assiduis penitus scrutante macello
Proxima,nec patitur Tyrrhenum crescere piscem.
Instruit ergo focum prouincia: sumitur illinc
Quod captator emat Lenas,Aurelia vendat.
Virroni murana datur,quæ maxima venit
Gurgite de Siculo:nam dum se continet Auster,
Dum sedet,& siccat madidas in carcere pennas,

Scilicet,ironice ferè vsurpatur: vt heic,& Teréc. Id populus curat scilicet.

* distentat

Diuiti squilla lautissimus piscis apponitur: clienti verò cāmarus vilissimus.

* constructus gammarus

* adfertur

Boccar Rex fuit Mauritaniæ,vbi oleum adeò tetri est odoris, vt serpētes etiā non ferant.

Lenas quiuis auarus captator:& Aurelia, orba & opulenta anus.

Contemnunt mediam temeraria lina Charybdim.
Vos anguilla manet longæ cognata colubræ,

Lup⁹ in Tiberi natus, ſtercore paſtus, & inſulsus pauperi obtruditur.

Aut glacie adſperſus maculis Tiberinus, & ipſe
Vernula riparum pinguis torrente cloaca,
Et ſolitus mediæ cryptam penetrare Suburæ.
Ipſi pauca velim, facilem ſi præbeat aurem.

Petimus, bone vir, nó vt ſis alter Seneca, aut Piſo viri liberaliſſimi: ſed tantũ vt æqualiter cum conuiuis bibas, & edas.

Nemo petit, modicis quæ mittebantur amicis
A Seneca, quæ Piſo bonus, quæ Cotta ſolebat
Largiri: nanque & titulis, & faſcibus olim
Maior habebatur donandi gloria: ſolum
Poſcimus, vt cenes ciuiliter. hoc face, & eſto:
Eſto, vt nunc multi, diues tibi, pauper amicis.
Anſeris ante ipſum magni iecur, anſeribus par
Altilis, & flaui dignus ferro Meleagri

*traduntur

*Fumat aper: poſt hunc *raduntur tubera, ſi uer*
Tunc erit, & facient optata tonitrua cenas

* Alichius

*Maiores, tibi habe frumentum * Aledius inquit,*
O Libye: diſiunge boues, dum tubera mittas.
Structorem intereà, ne qua indignatio deſit,

*videas,

*Saltantem * ſpectas, & cheironomonta volanti*
*Cultello, donec peragat * dictata magiſtri*

*mandata

χειρονομῶντα Græcè vſurpauit ſatyr. 6. χειρονόμον. qui manibus, & corpore geſticulatur.

Omnia: nec minimo ſanè diſcrimine refert
Quo geſtu lepores, & quo gallina ſecetur.
Duceris planta, velut ictus ab Hercule Cacus,
Et ponêre foris, ſi quid tentaueris vnquam
Hiſcere, tanquã habeas tria nomina. quãdo propinat

Tria nomina, hoc eſt, ſis nobilis: quanquam alij aliter interpretẽtur. Politian⁹ miſ. c. 31.

Virro tibi, ſumit'que tuis contacta labellis
Pocula? quis veſtrum temerarius vſque adeò, quis
Perditus, vt dicat regi, bibe? plurima ſunt, quæ
Non audent homines pertuſa dicere læna.
Quadringenta tibi ſi quis Deus, aut ſimilis Dys
Et melior fatis donaret homuncio: quantus

Ex nihilo

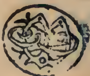
Ex nihilo fieres, quantus Virronis amicus!
*Da Trebio, pone ad Trebium. vis frater ab * illis*
*Ilibus? ó nummi, * vobis hunc præstat honorem,*
Vos estis fratres. dominus tamen, & domini rex
Si vis tu fieri, nullus tibi paruulus aula
Luserit Æneas, nec filia dulcior illo.
Iucundum, & carum sterilis facit vxor amicum.
Sed tua nunc Mycale pariat licet, & pueros treis
In gremium patris fundat, simul ipse loquaci
Gaudebit nido: viridem thoraca iubebit
Afferri, minimasque nuces, assemque rogatum
Ad mensam, quoties parasitus venerit infans.
Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino: sed qualem Claudius edit,
Ante illum vxoris, post quem nil amplius edit.
Virro sibi, & reliquis Virronibus illa iubebit
Poma dari, quorum solo pascaris odore:
Qualia perpetuus Phæacum autumnus habebat,
Credere quæ possis surrepta sororibus Afris:
*Tu scabie frueris mali, quod in aggere * rodit,*
Qui tegitur parma, & galea, metuensque flagelli
Discit ab hirsuta iaculum torquere capella.
Forsitan impensæ Virronem parcere credas.
Hoc agit, vt doleas. nam quæ comœdia, mimus
Quis melior, plorante gula? ergo omnia fiunt,
Si nescis, vt per lacrymas effundere bilem
Cogaris, pressoque diu stridere molari.
Tu tibi liber homo, & regis conuiuia videris:
Captum te nidore suæ putat ille culinæ:
Nec malè coniectat. quis enim tam nudus, vt illum
Bis ferat, Etruscum puero si contigit aurum,
Vel nodus tantùm, & signum de paupere loro?

Si ditatus es, facile inuenies cultores, & obseruatores: maxime autem si sine liberis.
* ipsis
* vos hunc præstatis

Claudius boleto ab Agrippina vxore medicato extinctus est.

Sor. Afris hortis Hesperidū,
* prodit,
Cōtumeliæ diuitū in pauperes, ex quorum dolore capiunt voluptatem.

Quis ferat talē insolētiam, nisi planè seruꝰ, certè dum ob ventrē seruis potēti, liber non es.

Spes bene cenandi vos decipit. ecce dabit iam
Semesum leporem, atque aliquid de clunibus apri.
Ad nos iam veniet minor altilis: inde parato,
Intacto'que omnes, & stricto pane tacetis.
Ille sapit, qui te sic vtitur. omnia ferre
Si potes, & debes. pulsandum vertice raso
Præbebis quandoque caput, nec dura timebis
Flagra pati, his epulis, & tali dignus amico.

SAT. VI. Vrsidiũ monet ne facilè patiatur se matrimonio alligari, eius incõmoda ob oculos ponens: & miro stomacho mulierum mores & vitia insectatur.

D. IVNII IVVENALIS SATYRARVM LIBER II.

CREDO pudicitiam *Saturno Rege moratam*
In terris, visam'que diu: cùm frigida paruas
Præberet spelunca domos, ignem'que, larem'que,
Et pecus, & dominos communi clauderet vmbra:
Siluestrem montana torum cum sterneret vxor
Frondibus & culmo, vicinarum'que ferarum
Pellibus: haud similis tibi Cynthia, nec tibi, cuius
Turbauit nitidos exstinctus passer ocellos:
Sed potanda ferens infantibus vbera magnis,
Et sæpe horridior glandem ructante marito.
Quippe aliter tunc orbe nouo, cælo'que recenti
Viuebant homines: qui rupto robore nati,
Compositi'que luto nullos habuere parentes.
Multa pudicitiæ veteris vestigia forsan,
Aut aliqua exstiterant, & sub Ioue, sed Ioue nondum
Barbato, nondum Græcis iurare paratis
Per caput alterius, cùm furem nemo timeret
Caulibus, aut pomis, & aperto viueret horto.*
Paullatim deinde ad Superos Astræa recessit
Hac comite, atque duæ pariter fugère sorores.
Antiquum, & vetus est alienum Postume lectum

Græc. hoc est, cũ sincerè inter se viuerẽt, nec esset opus iureiurãdo. vt postea. Astræa, quæ teste Hesiodo, cum pudicia in cælũ euolauit, offensa hominum moribus.

* ac

Concutere,

Concutere, atque sacri Genium contemnere fulcri.
Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas.
Viderunt primos argentea sæcula mœchos.
Conuentum tamen, & pactum, & sponsalia nostra
Tempestate paras, iam'que à tonsore magistro
Pecteris, & digito pignus fortasse dedisti.
*Certè sanus eras, vxorem Postume * ducis?*

* duces?
Quiduis ageres potiùs, quàm duceres vxorē, qua cōmodiùs posses carere.

Dic, qua Tisiphone, quibus exagitare colubris?
Ferre potest Dominam saluis tot restibus vllam?
Cùm pateant altæ, caligantes'que fenestræ?
Cùm tibi vicinum se præbeat Æmilius pons?
Aut si de multis nullus placet exitus, illud
Non'ne putas melius, quòd tecum pusio dormit:
Pusio qui noctu non litigat? exigit à te
Nulla iacens illic munuscula, nec queritur, quòd
Et lateri parcas, nec, quantum iussit, anheles.
Sed placet Vrsidio lex Iulia: tollere dulcem
Cogitat heredem cariturus turture magno,
Mullorum'que iubis, & captatore macello.
*Quid fieri non posse putes, si iungitur * vlla*

Lex Iulia cauet, vt adulteri deprehensi dent pœnas.
* illa

Vrsidio? si mœchorum notissimus olim
Stulta maritali iam porrigit ora capistro:
Quem toties texit perituri cista Latini?
Quid, quòd & antiquis vxor de moribus illi

Perit. qui cùm timeret delatores, illis vxorē sumministrabat.

Quæritur? ô medici mediam pertundite venam.
Delicias hominis. Tarpeium limen adora
Pronus, & auratam Iunoni cæde iuuencam,
Si tibi contigerit capitis matrona pudici.
Paucæ adeò Cereris vittas contingere dignæ,
Quarum non timeat pater oscula. necte coronam
*Postibus, & densos per limina * tende corymbos.*
Vnus Iberinæ vir sufficit: ocyus illud

Thesmophoria agebantur per νηφαλίας sobrias, & castas feminas.
* necte

Extorquebis, vt hæc oculo contenta sit vno.
Magna tamen fama est cuiusdam rure paterno
Viuentis. viuat Gabijs, vt vixit in agro:
Viuat Fidenis, & agello cedo paterno.
Quis tamen affirmat, nil actum in montibus, aut in
Speluncis? adeò senuerunt Iupiter & Mars.
Porticibus'ne tibi monstratur fœmina voto
Digna tuo? cuneis an habent spectacula totis
Quod securus ames, quod'que inde excerpere possis?
Cheironomon Ledam molli saltante Bathyllo,
Tuccia vesicæ non imperat: Apula gannit,
Sicut in amplexu: subitum, & miserabile longum
Attendit Thymele: Thymele tunc rustica discit.
Ast aliæ, quoties aulæa recondita cessant,
Et vacuo, clauso'que sonant fora sola theatro,
Atque à plebeis longè Megalesia, tristes
Personam, thyrsum'que tenent, & subligar Acci.
Vrbicus exodio risum mouet Attellanæ
Gestibus Autonoës: hunc diligit Ælia pauper.
Soluitur his magno comœdi fibula: sunt quæ
Chrysogonum cantare vetent: Hispulla tragœdo
Gaudet. an exspectas, vt Quinctilianus ametur?
Accipis vxorem, de qua citharœdus Echion,
Aut Glaphyrus fiat pater, Ambrosiusq; choraules.
Longa per angustos figamus pulpita vicos:
Ornentur postes, & grandi ianua lauro,
Vt testudineo tibi, Lentule, conopeo
*Nobilis Euryalum * mirmillonem exprimat infans.*
Nupta Senatori comitata est Hippia ludium
Ad Pharon, & Nilum, famosa'que mœnia Lagi.
Prodigia, & mores vrbis damnante Canopo.
Immemor illa domus, & coniugis, atque sororis

Iupiter & Mars, adulteri insignes, vt scribũt poëtæ.

Megalesia, ludi Circenses in honorem magnæ matris Deûm dedicati.

Quinctilianus quiuis doct⁹ & probus vir, vt alibi pro diserto.

*aut mirmillonem

Senat. Vejentoris vxor, relicto marito secuta est gladiatoré in Ægyptum.

Nila-

Nil patriæ indulsit, plorantei'sque improba gnatos,
Vt'que magis stupeas ludos, Paridem'que reliquit.
Sed quanquàm in magnis opibus, pluma'q. paterna,
Et segmentatis dormisset paruula cunis,
Contemsit pelagus: famam contemserat olim
Cuius apud molleis minima est iactura cathedras.
Tyrrhenos igitur fluctus, late'que sonantem
Pertulit Ionium constanti pectore, quamuis
Mutandum toties esset mare. iusta pericli
Si ratio est, & honesta: timet, pauido'que gelantur
Pectore, nec tremulis possunt insistere plantis.
Fortem animum præstant rebus, quas turpiter audēt.
Si iubeat * coniux, durum est conscendere nauim:
Tunc sentina grauis, tunc summus vertitur aër.
Quæ mœchum sequitur, stomacho valet. illa maritū
Conuomit: hæc inter nautas & prandet, & errat,
Per puppim, & duros gaudet tractare rudenteis.
Quæ tamen exarsit forma, qua capta iuuenta est
Hippia? quid vidit, propter quod ludia dici
Sustinuit? nam Sergiolus iam radere guttur
Cœperat, & secto requiem sperare lacerto.
Præterea multa in facie deformia: sicut
Attritus galea, medijs'que in naribus ingens
Gibbus, & acre malum semper stillantis ocelli.
Sed gladiator erat. facit hoc illos Hyacinthos:
Hoc pueris, patria'que, hoc prætulit illa sorori,
Atque viro. ferrum est, quod amant. hic Sergius idem
Accepta rude cœpisset Veiento videri.
Quid priuata domus, quid fecerit Hippia curas?
Respice riualeis Diuorum: Claudius audi,
Quæ tulerit. dormire virum cùm senserat vxor,
Ausa Palatino tegetem præferre cubili,

Mulierum in cœpto facinore constantia.

* sponsus

Ludia vt suprà Ludiū dixerat scenicū aut gladiatorē, Sergiū nimirum, quē erat secuta.

Hyacinth. suaues, & delicatos, vt Hyacinthus Apollinis amasius.

Messalinę Claudij vxoris impudicitia.

Sumere nocturnos meretrix augusta cucullos,
Linquebat comite ancilla non amplius vna,
Et,nigrum flauo crinem abscondente galero,
Intrauit calidum veteri centone lupanar,
Et cellam vacuam,atque suam:tunc nuda papillis
Constitit auratis,titulum mentita Lyciscæ,
Ostendit'que tuum generose Britannice ventrem.
Excepit blanda intranteis,atque æra poposcit:
Mox,lenone suas iam demittente puellas,
Tristis abit: sed quod potuit,tamen vltima cellam*
Clausit,adhuc ardens rigidæ tentigine vuluæ,
Ac resupina iacens multorum absorbuit ictus,
Et lassata viris, nondum satiata recessit,*
Obscuris'que genis turpis,fumó'que lucernæ
Fœda lupanaris tulit ad puluinar odorem.
Hippomanes,carnem'que loquar,coctum'que uenenū,
Priuignó'que datum?faciunt grauiora coactæ
Imperio sexus,minimum'que libidine peccant.
*Optima sed quare * Cesennia teste marito?*
Bis quingenta dedit,tanti vocat ille pudicam,
Nec Veneris pharetris macer est,aut lampade feruet:
Inde faces ardent,veniunt à dote sagittæ.
Libertas emitur:coram licet innuat,atque
Rescribat:vidua est locuples,quæ nupsit auaro.
Cur desiderio Bibulæ Sertorius ardet?
Si verum excutias,facies,non vxor amatur.
Tres rugæ subeant,& se cutis arida laxet,
Fiant obscuri dentes,oculi'que minores:
Collige sarcinulas dicet libertus,& exi,
Iam grauis es nobis,& sæpe emungeris,exi
Ocyus,& propera:sicco venit altera naso.
Intereà calet,& regnat,poscitq; maritum

Pastores

Britānicus, qui etiā Germanicus est dictus,à Nerone veneno sublatus.

* &

* necdum

Mariti laudant vxores, non ob probitatem,sed propter dotē.

* Cæsonia

Non nullas magis ob venustatem,quàm pudicitiā amari.

Pastores, & ouem Canusinam, vlmos'que Falernas.
Quantulum in hoc? pueros omneis, ergastula tota,
Quodq́; domi non est, & habet vicinus, ematur.
Mense quidem brumæ, cùm iam mercator Iason
Clausus, & armatis obstat casa candida nautis,
Grandia tolluntur crystallina, maxima rursus
Murrhina, deinde adamas notissimus, & Berenices
In digito factus pretiosior: hunc dedit olim
Barbarus incestæ, dedit hunc Agrippa sorori,
Obseruant vbi festa mero pede sabbata Reges,
Et vetus indulget senibus clementia porcis.
Nulla'ne de tantis gregibus tibi digna videtur?
Sit formosa, decens, diues, fecunda, vetustos
Porticibus disponat auos, intactior omni,
Crinibus effusis, bellum dirimente Sabina:
RARA *auis in terris, nigroq́; simillima cycno.*
Quis feret vxorem, cui constant omnia? malo,
Malo Venusinam, quàm te Cornelia mater
Graccorum, si cum magnis virtutibus adfers
Grande supercilium, & numeras in dote triumphos.
Tolle tuum precor Hannibalē, victum'que Syphacem
In castris, & cum tota Carthagine migra.
Parce precor, Pæan, & tu depone sagittas,
Nil pueri faciunt, ipsam configite matrem,
Amphion clamat: sed Pæan contrahit arcum.
Extulit ergo gregem natorum, ipsum'que parentem,
Dum sibi nobilior Latonæ gente videtur,
Atque eadem scrofa Niobe fecundior alba.
Quæ tanti grauitas, quæ forma, vt se tibi semper
Imputet? huius enim rari, summi'que voluptas
Nulla boni, quoties animo corrupta superbo
Plus aloës, quàm mellis habet. quis deditus autem
Usquea-

Vxoriū importunitas, & ingluuies.

Agrippa Iudæorum Rex post mortē Herodis, cui nupserat Berenice soror, suspectus fuit de incestu cū illa admisso.

Felicium superbia

Niobe Amphionis Thebani vxor ob [illegible] elata, se Latonæ prætulit: quare postea pœnas dedit cū suis liberis, & marito.

Vsque adeo est, vt non illam, quam laudibus effert,
Horreat, in'que dies septenis oderit horis?
Quædam parua quidem, sed non toleranda maritis.
Nam quid rancidius, quàm quòd se non putat vlla

In affectatá mulierum Græcitatem, qua blâditias suas exprimebant.

Formosam, nisi quæ de Tusca Græcula facta est?
De Sulmonensi mera Cecropis? omnia Græcè,
Cùm sit turpe magis nostris nescire Latinè.
Hoc sermone pauent, hoc iram, gaudia, curas,
Hoc cuncta effundunt animi secreta. quid vltrà?
Concunbunt Græcè. dones tamen ista puellis:
Tu'ne etiam, quam sextus & octogesimus annus
Pulsat, adhuc Græcè? non est hic sermo pudicus
In vetula, quoties lasciuum interuenit illud,
Ζωὴ, ϗ ψυχὴ modò sub lodice relictis

* excitet

Nequá, lasciua, & nullius frugi, quòd nihil queat.

*Hæmo

*vnctamq́ue

*Vteris in turba. quod enim non *excitat inguen*
Vox blanda, & nequã? digitos habet, vt tamen omnes
*Subsidant pennæ. dicas hæc mollius * Aemo,*
Quãquàm & Carpophoro, facies tua cõputat annos.
*Si tibi legitimis pactam, * iunctam'que tabellis*

Mustacia, gen' panis in nuptijs conuiuis dabatur sub finem officij.

Non es amaturus: ducendi nulla videtur
Caussa: nec est, quare cenam, & mustacia perdas
Labente officio, crudis donanda: nec illud,
Quod prima pro nocte datur, cùm lance beata
Dacicus, & scripto radiat Germanicus auro.
Si tibi simplicitas vxoria, deditus vni

Quò probior quisq. est, hoc magis vxor ei' ingenio volet abuti, & vbiq. præesse, ac imperare marito.

Est animus: summitte caput ceruice parata
Ferre iugum: nullam inuenies, quæ parcat amanti.
Ardeat ipsa licet, tormentis gaudet amantis,
Et spolijs. igitur longè minùs vtilis illi
Vxor, quisquis erit bonus, optandus'que maritus.
Nil vnquam inuita donabis coniuge: vendes
Hac obstante nihil: nihil, hæc si nolit, emetur.

Hæc da-

Hæc dabit affectus: ille excludetur amicus
Iam senior, cuius barbam tua ianua vidit.
Testandi cùm sit lenonibus, atque lanistis
Libertas, & iuris idem contingit arenæ,
Non vnus tibi riualis dictabitur heres.
Pone crucem seruo. meruit quo crimine seruus
Supplicium? quis testis adest? quis detulit? audi,
Nulla vnquam de morte hominis cunctatio longa est.
*O demens: ita seruus homo est? nil *fecerit, esto:* — * feceris
Hoc volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas.
Imperat ergo viro: sed mox hæc regna relinquit,
Permutat'que domos, & flamea conterit: inde
*Aduolat, & spreti repetit * vestigia lecti.*
Ornatas paullò antè fores, pendentia linquit
Vela domus, & adhuc virideis in limine ramos.
Sic crescit numerus, sic fiunt octo mariti,
Quinque per autumnos: titulo res digna sepulcri.
Desperanda tibi salua concordia socru:
Illa docet spolijs nudi gaudere mariti:
Illa docet, missis à corruptore tabellis,
Nil rude, nil simplex rescribere: decipit illa
Custodes, aut ære domat: tunc corpore sano
Aduocat Archigenem, onerosá'que pallia iactat.
Abditus intereà latet, & secretus adulter,
*Impatiens'que moræ pauet, & præputia * ducit.*
Scilicet exspectas, vt tradat mater honestos,
Aut alios mores, quàm quos habet? vtile porrò
Filiolam turpi vetulæ producere turpem.
Nulla ferè caussa est, in qua non fœmina litem
Mouerit. accusat Manilia, si rea non est.
Componunt ipsæ per se, formant'que libellos,
Principium, atque locos Celso dictare paratæ.

Subinde alijs nubit, & mox ad pristinũ maritũ reuertitur.
* fastigia

Socrus & vxoris artes in miserum maritũ.

* discit.

Manilia scortũ, quæ Hostilium Mancinum lapide percussit, & per Tribunos plebis absoluta est.

Endro-

Cornelius Celsus orator & medicus cuius exstat liber de medicina.

Endromidas Tyrias, & femineum ceroma
Quis nescit? aut quis non vidit vulnera pali?
Quem cauat assiduis sudibus, scutóque lacessit,
Atque omneis implet numero dignissima prorsus
Florali matrona tuba, nisi si quid in illo
Pectore plus agitat, verá que paratur arenæ.
Quem præstare potest mulier galeata pudorem,
Quæ fugit à sexu? vires amat: hæc tamen ipsa
Vir nollet fieri. nam quantula nostra voluptas?
Quale decus rerum, si coniugis auctio fiat,

Turpe est mulierem tractare arma, omissis domesticis officijs.

* mouebis

Balteus, & manicæ, & cristæ, crurís que sinistri
*Dimidium tegmen: vel si diuersa * mouebit*
Prœlia. tu felix ocreas vendente puella.
Hæ sunt, quæ tenui sudant in cyclade, quarum
Delicias & panniculus bombycinus vrit.
Adspice quo fremitu monstratos perferat ictus,
Et quanto galeæ curuetur pondere, quanta
Poplitibus sedeat, quàm denso fascia libro,
*Et * ride * scaphium positis cùm sumitur armis.*
*Dicite vos neptes Lepidi, * cæci ue Metelli*
Gurgitis, aut Fabij, quæ ludia sumserit vnquam
Hos habitus? quando ad palum gemat vxor Asyli?
Semper habet liteis, alterná que iurgia lectus,

* ridet

σκάφιον, matella, in qua mingũt feminæ. auctor Iulius Pollux

* Creticiúe

Mulierum malitia.

In quo nupta iacet: minimum dormitur in illo.
Tunc grauis illa viro, tunc orba tigride peior,
Cùm simulat gemitus occulti conscia facti.
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat
Vberibus semper lacrymis, sempér que paratis
In statione sua, ipsis exspectantibus illam,
Quo iubeat manare modo: tu credis amorem,
Tu tibi tunc curruca places, fletúm que labellis
Exsorbes. quæ scripta, & quas lecture tabellas,

Si tibi

Si tibi zelotypæ retegantur ſcrinia mœchæ!
Sed iacet in ſerui complexibus, aut Equitis. dic,
Dic aliquem ſodes, dic Quinctiliane colorem.
Hæremus: dic ipſa. olim conuenerat, inquit,
Vt faceres tu quod velles: nec non ego poſſem
Indulgere mihi: clames licet, & mare cœlo
Confundas, homo ſum. nihil eſt audacius illis
Deprenſis: iram, atque animos à crimine ſumunt.
Vnde hæc monſtra tamen, vel quo de fonte requiris?
PRÆSTABAT *caſtas humilis fortuna Latinas*
Quondam, nec vitijs contingi parua ſinebat
Tecta labor, ſomnique breues, & vellere Tuſco
Vexatæ, duræque manus, ac proximus vrbi
*Hannibal, & ſtantes * Collinâ in turre mariti.*
Nunc patimur longæ pacis mala: ſæuior armis
Luxuria incubuit, victumque vlciſcitur orbem.
Nullum crimen abeſt, facinuſque libidinis, ex quo
*Paupertas Romana perit: hinc fluxit ad * Hiſtros,*
Et Sybaris colleis: hinc & Rhodos, & Miletos,
Atque coronatũ, & petulans, madidúmque Tarentũ.
Prima peregrinos obſcena pecunia mores
Intulit, & turpi fregerunt ſæcula luxu
Diuitiæ molles. quid enim Venus ebria curat?
Inguinis, & capitis quæ ſint diſcrimina, neſcit:
Grandia quæ medijs iam noctibus oſtrea mordet,
Cùm perfuſa mero ſpumant vnguenta Falerno,
Cùm bibitur concha, cùm iam vertigine tectum
Ambulat, & geminis exſurgit menſa lucernis.
I nunc & dubita, qua ſorbeat aëra ſanna
*Tullia, quid dicat notæ * Collacia Maura,*
Maura pudicitiæ veterem cùm præterit aram.
Noctibus heic ponunt lecticas, micturiunt heic,
Effigiem-

Vnde morum corruptela, inquit, niſi ex diuturno otio, & ſecunda fortuna?

*Collina turre

*Iſtros, Hiſtri & Sybaritæ, populi voluptatibus addictiſſimi: vnde ab his, ſi Feſto credimus, hiſtriones, ab illis Sybariticæ deliciæ appellatæ.

Tectum ebrijs ambulare videtur, & lucernæ præ vertigine duplices apparere.

*collactea

σίφωνες, fiſtulæ, per quas aqua fluit, à ſono quem videntur exprimere.

Effigiem'que Deæ longis ſiphonibus implent,
In'que vices equitant, ac Luna teſte mouentur,
Inde domos abeunt: tu calcas luce reuerſa
Coniugis vrinam magnos viſurus amicos.
Nota Bonæ ſecreta Deæ, cùm tibia lumbos
Incitat, & cornu pariter, vino'que feruntur
Attonitæ, crinem'que rotant, vlulante Priapo
Mænades. ó quantus tunc illis mentibus ardor
Concubitus! quæ vox ſaltante libidine! quantus
Ille meri veteris per crura madentia torrens!
Lenonum ancillas poſita Lauſella corona
Prouocat, & tollit pendentis præmia coxæ:
Ipſa Medullinæ frictum criſſantis adorat.
Palmam inter dominas virtus natalibus æquat.
Nil ibi per ludum ſimulabitur: omnia fient
Ad verum, quibus incendi iam frigidus æuo
Laomedontiades, & Neſtoris hernia poſſit.
Tunc prurigo moræ impatiens, tunc fœmina ſimplex,
*Et toto pariter *repetitur clamor ab antro.*
Iam fas eſt: admitte viros. dormitat adulter?
Illa iubet ſumto iuuenem properare cucullo.
Si nihil eſt, ſeruis incurritur. abſtuleris ſpem
Seruorum, veniet conductus aquarius. hic ſi
Quæritur, & deſunt homines: mora nulla per ipſam,
Quò minus impoſito clunem ſummittat aſello.
Atque vtinam ritus veteres, & publica ſaltem
His intacta malis agerentur ſacra: ſed omnes
Nouerunt Mauri, atque Indi, quæ pſaltria penem
Maiorem, quàm ſint duo Cæſaris Anticatones,
Illuc, teſticuli ſibi conſcius vnde fugit mus,
Intulerit, vbi velari pictura iubetur,
Quæcunque alterius ſexus imitata figuram eſt.

μαινάδες Bacchę, à furore ſic dictæ: oſtendit autem ſacra Bonę deæ æquè ſacrilega, & flagitioſa, ac Bacchanalia ipſa.

Hernia morbus, quod Græcis κήλη & ἐντεροκήλη dicitur, auctore Cornel. Celſo:
* repetitus

Anticatones libri duo Cęſaris in Catoné Vticenſem, in cuius laudes ſcripſerat Cicero libellum.

Et quis

Et quis tunc hominum contemtor Numinis? aut quis
*Sympuuium ridere Numæ,*nigrum'que catinum,*
Et Vaticano fragileis de monte patellas
Ausus erat? sed nunc ad quas non Clodius aras?
Audio quid veteres olim moneatis amici:
Pone seram: cohibe. sed quis custodiet ipsos
Custodes? cauta est, & ab illis incipit vxor.*
Iam'que eadem summis pariter, minimis'que libido:
Nec melior, pedibus silicem quæ conterit atrum,
Quàm quæ longorum vehitur ceruice Syrorum.
Vt spectet ludos, conducit Ogulnia vestem,
Conducit comites, sellam, ceruical, amicas,
Nutricem, & flauam, cui det mandata, puellam.
Hæc tamen argenti superest quodcunque paterni
Læuibus athletis, ac vasa nouissima donat.
MVLTIS *res angusta domi est: sed nulla pudorem*
Paupertatis habet, nec se metitur ad illum,
Quem dedit hæc, posuit'q. modum. tamẽ vtile quid sit
Prospiciunt aliquando viri: frigus'que, famem'que
Formica tandem quidam expauere magistra.
Prodiga non sentit pereuntem fœmina censum:
At, velut exhausta rediuiuus pullulet arca
Nummus, & è pleno semper tollatur aceruo,
*Non vnquam * reputant, quanti sibi gaudia constent.*
Sunt quas eunuchi imbelles, ac mollia semper
*Oscula * delectent, & desperatio barbæ,*
Et quòd abortiuo non est opus. illa voluptas
*Summa tamen, quod iam * calida, & matura iuuenta*
Inguina traduntur medicis, iam pectine nigro.
Ergo exspectatos, ac iussos crescere primùm
Testiculos, postquàm cœperunt esse bilibres,
Tonsoris damno tantùm rapit Heliodorus.

*nigrúmue al. priscumque

Clodius sumta muliebri veste, Pompeiã Cæsaris vxorem in sacris Bonæ Deæ violauit.

*capta

Quædam ita ambitiosę sunt, vt cùm sint pauperes, tamẽ splẽdidę videri velint, neq. habẽt rationem tenuitatis suæ, sed ita sumtum faciunt, perinde ac si nasceretur illis pecunia.

*repetunt,

εὐνοῦχοι, qui & spadones dicti, ab eo quod cubiculis præsint.

*delectant,

*calida matura

Tonsoris damno fiebant spadones: quia barbam non producunt.

Conspicuus longè, cunctis'que notabilis intrat
Balnea, nec dubiè custodem vitis, & horti
Prouocat, à domina factus spado. dormiat ille
Cum domina. sed tu iam durum, Postume, iam'que
Tundendum eunucho Bromium committere noli.

Immodica earum voluptas ex musica.

Si gaudet cantu: nullius fibula durat,
Vocem vendentis Prætoribus: organa semper
In manibus: densi radiant testudine tota
Sardoniches: crispo numerantur pectine chordæ,
Quo tener Hedymeles operā dedit: hunc tenet, hoc se
*Solatur, * gratóque indulget basia plectro.*

*blandoque

Quædā ex nobili familia Ianum rogabat, an Pollio citharoedus futurus esset victor in certamine Capitolino.

Quædam de numero Lamiarum, ac nominis alti
Cum farre, & vino Ianum, Vestam'que rogabat,
An Capitolinam deberet Pollio quercum
Sperare, & fidibus promittere. quid faceret plus
Ægrotante viro? medicis quid tristibus erga
Filiolum? stetit ante aram, nec turpe putauit
Pro cithara velare caput, dictata'que verba
**Protulit, vt mos est, & aperta palluit agna.*

* Pertulit

Dic mihi nunc, quæso, dic antiquissime Diuum,
Respondes his Iane pater? magna otia cæli.
Non est, vt video, non est, quid agatur apud vos.
Hæc de comœdis te consulit: illa tragœdum
Commendare volet, varicosus fiet haruspex.
Sed cantet potiùs, quàm totam peruolet vrbem
*Audax, & cœtus possit * quàm ferre virorum,*
Cum'que paludatis Ducibus, præsente marito,
*Ipsa loqui recta facie, * strictisque mamillis.*

Vati. nimium diu stādo venæ intumescūt, & in varices conuertuntur.
* quæ
* siccisque

Hæc eadem nouit, quid toto fiat in orbe,
Quid Seres, quid Thraces agant: secreta nouercæ,
Et pueri: quis amet, quis decipiatur adulter.
Dicet quis viduam prægnantem fecerit, & quo
Mense:

Mulierum curiositas & loquacitas.

Mense: quibus verbis concumbat quaq; modis quot.
Instantem Regi Armenio, Parthóque cometem
Prima videt: famam, rumorésque illa recenteis
Excipit ad portas: quosdam facit ipse Niphatem
In populos, magnóque illic cuncta arua teneri
Diluuio: nutare vrbes, subsidere terras,
Quocunque in triuio, cuicunque est obuia narrat.
Nec tamen id vitium magis intolerabile, quàm quód
Vicinos humileis rapere, & concidere loris
Exorata solet. nam si latratibus alti
Rumpuntur somni: fustes hoc ocyus, inquit,
Adferte, atque illis dominum iubet antè feriri,
Deinde canem: grauis occursu, teterrima vultu
Balnea nocte subit: conchas, & castra moueri
Nocte iubet: magno gaudet sudare tumultu,
Cùm lassata graui ceciderunt brachia massa,
Callidus & cristæ digitos impressit aliptes,
Ac summum dominæ femur exclamare coëgit.
Conuiuæ miseri intereà somnóque, faméque
Vrgentur: tandem illa venit rubicundula, totum
Oenophorum sitiens, plena quod tenditur vrna
Admotum pedibus, de quo sextarius alter
Ducitur ante cibum, rabidam facturus orexim,
Dum redit, & terram lutèo ferit intestino.
Marmoribus riui properant, aut lata * Falerno
Peluis olet: nam sic, tanquam alta in dolia longus
Deciderit serpens, bibit, & vomit. ergo maritus
Nauseat, atque oculis bilem substringit opertis.
Illa tamen grauior, quæ cùm discumbere cœpit,
Laudat Virgilium, perituræ ignoscit Elisæ,
Committit vates, & * comparat inde Maronem,
Atque alia parte in trutina suspendit Homerum.

Niphates Armeniæ fluuius, & mons eiusdē nominis.

Etiam exorata sæuit in supplices ob rem leuiculam.

Strepitus, & apparatus dum lauant in balneis.

Pedibus, seruis, quibus apponebatur pessimū vinū, quo vomitū prouocabāt, vt esset maior edendi appetitus.

*læta Falernum

* comparat: Inter pocula de poëtis disputat, vt Virgiliū laudet, qui ita scitè

caussas necis Didonis descripserit, vt illi possit ignosci si sibi mortē cōsciuit.

Cedunt grammatici, vincuntur rhetores, omnis
Turba tacet, nec caussidicus, nec præco loquatur,
Altera nec mulier: verborum tanta cadit vis.
Tot pariter pelues, tot tintinnabula dicas
Pulsari. iam nemo tubas, atque æra fatiget:
Vna laboranti poterit succurrere Lunæ.
Imponit finem sapiens & rebus honestis.
Nam quæ docta nimis cupit, & facunda videri,
Crure tenus medio tunicas succingere debet,
Cædere Siluano porcum, quadrante lauari.

Vxor non nimiū sit erudita.

*curuum

Non habeat matrona, tibi quæ iuncta recumbit,
*Dicendi genus, aut * curtum sermone rotato*
Torqueat enthymema, nec historias sciat omneis.
Sed quædam ex libris & non intelligat. odi

Palæmon, grāmaticus arrogātissimus, qui se poetarum arbitrum ex Virgilij versu dicebat. Audiat hæc tantùm, vel qui venit ecce Palæmon.

Elenchos, vniones fastigata lōgitudine, vt ait Plinius.

Hanc ego, quæ repetit, voluit'que Palæmonis artem
Seruata semper lege, & ratione loquendi,
Ignotos'que mihi tenet antiquaria versus,
Nec curanda viris opicæ castigat amicæ
Verba. solœcismum liceat fecisse marito.
Nil non permittit mulier sibi: turpe putat nil,
Cùm virideis gemmas collo circumdedit, & cùm
Auribus extensis magnos commisit elenchos.
Intolerabilius nihil est, quàm fœmina diues.
Interea fœda adspectu, ridenda'que multo
Pane tumet facies, aut pinguia Poppeana
Spirat, & hinc miseri viscantur labra mariti.
Ad mœchum veniet lota cute: quando videri

Foliata vnguēnta ex spicis nardi, ac folijs preciosissima.

Vult formosa domi? mœchis foliata parantur.
His emitur quidquid graciles huc mittitis Indi.
Tandem aperit vultum, & tectoria prima reponit:
Incipit agnosci, atque illo lacte fouetur,
Propter quod secum comites educit asellas,

Exsul

Exsul Hyperboreum si dimittatur ad axem.
Sed quæ mutatis inducitur, atque fouetur
Tot medicaminibus, coctæ'que siliginis offas
Accipit, & madidæ, facies dicetur, an vlcus?
Est operæpretium penitus cognoscere toto
Quid faciant, agitent'que die. si nocte maritus
Auersus iacuit: periyt libraria, ponunt
Cosmetæ tunicas, tardè venisse Liburnus
Dicitur, & pœnas alieni pendere somni
Cogitur. hic frangit ferulas, rubet ille flagellis,
Hic scutica. sunt quæ tortoribus annua præstent.
Verberat, atque obiter faciem linit: audit amicas,*
Aut latum pictæ vestis considerat aurum,
Et cædens longi relegit transacta diurni,
Et cædit, donec lassis cædentibus, exi
** Intonat horrendum, iam cognitione peracta,*
Profectura domo Sicula non mitior aula.
Nam si constituit, solitó'que decentius optat
Ornari, & properat, iam'que exspectatur in hortis,
Aut apud Isiacæ potiùs sacraria lenæ:
** Componit crinem laceratis ipsa capillis,*
Nuda humeros Psecas infelix, nudis'que mamillis.
Altior hic quare cincinnus? tauria punit
Continuò flexi crimen, facinus'que capilli.
Quid Psecas admisit? quænam est heic culpa puellæ,
Si tibi displicuit nasus tuus? altera lænum
Extendit, pectit'que comas, & voluit in orbem.
Est in consilio matrona, admota'que lanis
Emerita quæ cessat acu: sententia prima
Huius erit: post hanc ætate, atque arte minores
Censebunt, tanquam famæ discrimen agatur,
Aut animæ: tanti est quærendi cura decoris.

Offas, frusta panis macerati cũ lacte asinino ad tollẽdas rugas.

Annua, stipendium aut victũ vnius anni, qua voce Suetonius in Tiberio vsus est.

* facilem

*Intonet

Sicula aula quę tyrannos semper aluit.

*Dispone

ψεκάς stilla, & ancillæ nomen apud Ouidiũ, è Dianæ ministris vna.

Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum

Andromachē, quæ procera à poetis fingitur.

Ædificat caput. Andromachen à fronte videbis:
Pòst minor est: aliam credas. cedo, si breue parui
Sortita est lateris spacium, breuior'que videtur
Virgine Pygmæa? nullis adiuta cothurnis,
Et leuis erecta consurgit ad oscula planta.
Nulla viri cura intereà, nec mentio fiet

* mariti.
Mariti ne meminit quidem, nisi vt eius amicos odio prosequatur.
Ingens semiuir, antistes, quem alij reuerentur sacerdotes: notat autem mulierum superstitionem.
* rapta

Damnorum: viuit tanquam vicina * *marito.*
Hoc solo propior, quod amicos coniugis odit,
Et seruos. grauis est rationibus. ecce furentis
Bellonæ, matris'que Deûm chorus intrat, & ingens
Semiuir, obsceno facies reuerenda minori,
Mollia qui * *rupta secuit genitalia testa,*
Iam pridem cui rauca cohors, cui tympana cedunt
Plebeia, & Phrygia vestitur bucca tiara,
Grande sonat, metui'que iubet Septembris, & Austri
Aduentum, nisi se centum lustrauerit ouis,

* xylampelinas
* veteres
ξηραμπέλιναι, vestes atri coloris alij ξυλαμπελίνας legũt: lini enim genus xylon.
* igni,
* expleat
* descendat
* abluat:

Et * *xerampelinas* * *vestes donauerit* * *ipsi,*
Ut quidquid subiti, & magni discriminis instat,
In tunicas eat, & totum semel * *expiet annum.*
Hibernum fracta glacie descendet in amnem,
Ter matutino Tiberi mergetur, & ipsis
Vorticibus timidum caput * *abluet: inde superbi*
Totum Regis agrum nuda, ac tremebunda cruentis
Erepet genibus: si candida iusserit Iò,
Ibit ad Ægypti finem, calidas'que petitas

* ædem
Templũ Isidis in campo Martio.
* loquantur.

A Meroë portabit aquas, ut spargat in * *æde*
Isidis, antiquo quæ proxima surgit ouili.
Credit enim ipsius dominæ se voce moneri.
En animam, & mentẽ, cum qua Dij nocte * *loquũtur.*
Ergo hic præcipuum, summum'que meretur honorem,
Qui grege linigero circumdatus, & grege caluo

Plangentis

Plangentis populi currit derisor Anubis.
Ille petit veniam, quoties non abstinet uxor
Concubitu, sacris, obseruandis'que diebus,
Magnáque debetur violato pœna cadurco.

Anubis, sacerdos Isidis: fuit autem Osiridis filius ab Ægyptijs pro Deo cultus.

Et mouisse caput visa est argentea serpens
Illius lacrymis, meditatáque murmura præstant,
Vt veniam culpæ non abnuat, ansere magno
Scilicet, & tenui popano corruptus Osiris.

πόπανον ait Suidas, placenta tenuis, & rotũda.

Cùm dedit ille locum: cophino, fœnóque relicto,
Arcanam Iudæa tremens mendicat in aurem,
Interpres legum Solymarum, & magna sacerdos
Arboris, ac summi fida internuntia cæli.
Implet & illa manum, sed parciùs ære minuto.
Qualiacunque voles Iudæi somnia vendunt.

Iudæorum impostura.

Spondet amatorem tenerum, vel diuitis orbi
Testamentum ingens, calidæ pulmone columbæ
Tractato, Armenius, vel Commagenus haruspex:
Pectora pullorum rimatur, & exta catelli,
Interdum & pueri: faciet quod deferat ipse.
*Chaldæis sed * maior erit fiducia: quidquid*
*Dixerit Astrologus, credent à * fronte relatum*
** Hammonis: quoniam Delphis oracula cessant,*
Et genus humanum damnat caligo futuri.
Præcipuus tamen est horum, qui sæpius exsul,
Cuius amicitia, conducendáque tabella
*Magnus ciuis obit, & * formidatus Othoni.*
Inde fides arti, sonuit si dextera ferro,
Læuáque si longo castrorum in carcere mansit.
Nemo mathematicus Genium indemnatus habebit:
Sed qui pæne perit, cui vix in Cyclada mitti
Contigit, & parua tandem caruisse Seripho.
Consulit ictericæ lento de funere matris,

Habetur quidem, inquit, fides Armenijs vatibus, sed maior Chaldæis.
*erit maior
*fonte
*Ammonis:
Maior item sceleratissimo cuique, cuiusmodi fuit Seleucus astrologus, cuius consilio Galba imperator ab Othone iugulatus est.
*formidandus

Sumere nocturnos meretrix augusta cucullos,
Linquebat comite ancilla non amplius vna,
Et, nigrum flauo crinem abscondente galero,
Intrauit calidum veteri centone lupanar,
Et cællam vacuam, atque suam: tunc nuda papillis
Constitit auratis, titulum mentita Lyciscæ,
[Británicus, qui etiá Germanicꝰ est dictus, à Nerone veneno sublatus.] *Ostendit'que tuum generose Britannice ventrem.*
Excepit blanda intranteis, atque æra poposcit:
Mox, lenone suas iam demittente puellas,
[* &] *Tristis abit: * sed quod potuit, tamen vltima cællam*
Clausit, adhuc ardens rigidæ tentigine vuluæ,
Ac resupina iacens multorum absorbuit ictus,
[* necdum] *Et lassata viris, * nondum satiata recessit,*
Obscuris'que genis turpis, fumo'que lucernæ
Fœda lupanaris tulit ad puluinar odorem.
Hippomanes, carnem'que loquar, coctum'que venenũ,
Priuigno'que datum? faciunt grauiora coactæ
Imperio sexus, minimum'que libidine peccant.
[Mariti laudant vxores, non ob probitatem, sed propter doté.] *Optima sed quare * Cesennia teste marito?*
Bis quingenta dedit, tanti vocat ille pudicam,
[* Cæsonia] *Nec Veneris pharetris macer est, aut lampade feruet:*
Inde faces ardent, veniunt à dote sagittæ.
Libertas emitur: coram licet innuat, atque
Rescribat: vidua est locuples, quæ nupsit auaro.
Cur desiderio Bibulæ Sertorius ardet?
[Non nullas magis ob venustatem, quàm pudicitiá amari.] *Si verum excutias, facies, non vxor amatur.*
Tres rugæ subeant, & se cutis arida laxet,
Fiant obscuri dentes, oculi'que minores:
Collige sarcinulas dicet libertus, & exi,
Iam grauis es nobis, & sæpe emungeris, exi
Ocyus, & propera: sicco venit altera naso.
Intereà calet, & regnat, poscitq́ maritum

Pastores

Pastores,& ouem Canusinam,vlmos'que Falernas.
Quantulum in hoc? pueros omneis,ergastula tota,
Quodq́; domi non est,& habet vicinus,ematur.
Mense quidem bruma,cùm iam mercator Iason
Clausus,& armatis obstat casa candida nautis,
Grandia tolluntur crystallina,maxima rursus
Murrhina,deinde adamas notissimus,& Berenices
In digito factus pretiosior: hunc dedit olim
Barbarus incesta,dedit hunc Agrippa sorori,
Obseruant vbi festa mero pede sabbata Reges,
Et vetus indulget senibus clementia porcis.
Nulla'ne de tantis gregibus tibi digna videtur?
Sit formosa,decens,diues,fecunda,vetustos
Porticibus disponat auos,intactior omni,
Crinibus effusis,bellum dirimente Sabina:
RARA *auis in terris,nigroq́; simillima cycno.*
Quis ferat vxorem,cui constant omnia? malo,
Malo Venusinam,quàm te Cornelia mater
Graccorum,si cum magnis virtutibus adfers
Grande supercilium,& numeras in dote triumphos.
Tolle tuum precor Hannibalē,victum'que Syphacem
In castris,& cum tota Carthagine migra.
Parce precor, Paan,& tu depone sagittas,
Nil pueri faciunt,ipsam configite matrem,
Amphion clamat: sed Paan contrahit arcum.
Extulit ergo gregem natorum,ipsum'que parentem,
Dum sibi nobilior Latonæ gente videtur,
Atque eadem scrofa Niobe fecundior alba.
Quæ tanti grauitas,quæ forma,vt se tibi semper
Imputet? huius enim rari,summi'que voluptas
Nulla boni,quoties animo corrupta superbo
Plus aloës,quàm mellis habet. quis deditus autem

Vsquea-

Vxoris importunitas,& ingluuies.

Agrippa Iudæorum Rex post mortē Herodis, cui nupserat Berenice soror, suspectus fuit de incestu cū illa admisso.

Felicium superbia

Niobe Amphionis Thebani vxor ob [illegible] elata, se Latonæ prætulit: quare posteà pœnas dedit cæsis liberis, & marito.

Vſque adeo eſt, vt non illam, quam laudibus effert,
Horreat, in'que dies ſeptenis oderit horis?
Quædam parua quidem, ſed non toleranda maritis.
Nam quid rancidius, quàm quòd ſe non putat vlla

In affectatā mulierum Græcitatem, qua blāditias ſuas exprimebant.

Formoſam, niſi quæ de Tuſca Græcula facta eſt?
De Sulmonenſi mera Cecropis? omnia Græcè,
Cùm ſit turpe magis noſtris neſcire Latinè.
Hoc ſermone pauent, hoc iram, gaudia, curas,
Hoc cuncta effundunt animi ſecreta. quid vltrà?
Concunbunt Græcè. dones tamen iſta puellis:
Tu'ne etiam, quam ſextus & octogeſimus annus
Pulſat, adhuc Græcè? non eſt hic ſermo pudicus
In vetula, quoties laſciuum interuenit illud,
Ζωὴ, καὶ ψυχὴ modò ſub lodice relictis

*excitet
Nequā, laſciua, & nullius frugi, quòd nihil queat.
*Hæmo
*vnctámque

Vteris in turba. quod enim non *excitat inguen
Vox blanda, & nequā? digitos habet, vt tamen omnes
Subſidant pennæ. dicas hæc mollius *Aemo,
Quāquàm & Carpophoro, facies tua cōputat annos.
Si tibi legitimis pactam, *iunctam'que tabellis
Non es amaturus: ducendi nulla videtur

Muſtacia, gen⁹ panis in nuptijs conuiuis dabatur ſub finem officij.

Cauſſa: nec eſt, quare cenam, & muſtacia perdas
Labente officio, crudis donanda: nec illud,
Quod prima pro nocte datur, cùm lance beata
Dacicus, & ſcripto radiat Germanicus auro.
Si tibi ſimplicitas vxoria, deditus vni

Quò probior quiſq. eſt, hoc magis vxor ei⁹ ingenio volet abuti, & vbiq. præeſſe, ac imperare marito.

Eſt animus: ſummitte caput ceruice parata
Ferre iugum: nullam inuenies, quæ parcat amanti.
Ardeat ipſa licet, tormentis gaudet amantis,
Et ſpolijs. igitur longè minùs vtilis illi
Vxor, quiſquis erit bonus, optandus'que maritus.
Nil vnquam inuita donabis coniuge: vendes
Hac obſtante nihil: nihil, hæc ſi nolit, emetur.

Hæc da-

Hæc dabit affectus:ille excludetur amicus
Iam senior,cuius barbam tua ianua vidit.
Testandi cùm sit lenonibus,atque lanistis
Libertas,& iuris idem contingit arenæ,
Non vnus tibi riualis dictabitur heres.
Pone crucem seruo.meruit quo crimine seruus
Supplicium?quis testis adest?quis detulit?audi,
Nulla vnquam de morte hominis cunctatio longa est.
*O demens:ita seruus homo est?nil*fecerit,esto:*
Hoc volo,sic iubeo,sit pro ratione voluntas.
Imperat ergò viro:sed mox hæc regna relinquit,
Permutat'que domos,& flamea conterit:inde
*Aduolat,& spreti repetit * vestigia lecti.*
Ornatas paullò antè fores,pendentia linquit
Vela domus,& adhuc virideis in limine ramos.
Sic crescit numerus,sic fiunt octo mariti,
Quinque per autumnos:titulo res digna sepulcri.
Desperanda tibi salua concordia socru:
Illa docet spolys nudi gaudere mariti:
Illa docet,missis à corruptore tabellis,
Nil rude,nil simplex rescribere:decipit illa
Custodes,aut ære domat:tunc corpore sano
Aduocat Archigenem,onerosa'que pallia iactat.
Abditus intereà latet,& secretus adulter,
*Impatiens'que moræ pauet,& præputia * ducit.*
Scilicet exspectas,vt tradat mater honestos,
Aut alios mores,quàm quos habet?vtile porrò
Filiolam turpi vetulæ producere turpem.
Nulla ferè caussa est,in qua non fœmina litem
Mouerit.accusat Manilia,si rea non est.
Componunt ipsæ per se,formant'que libellos,
Principium,atque locos Celso dictare paratæ.

* feceris

Subinde alijs nubit,& mox ad pristinũ maritũ reuertitur.

* fastigia

Socrus & vxoris artes in miserum maritũ.

*discit.

Manilia scortũ, quæ Hostilium Mancinum lapide percussit, & perTribunos plebis absoluta est.

Endro-

Cornelius Celsus orator & medicus cuius exstat liber de medicina.

Endromidas Tyrias, & femineum ceroma
Quis nescit? aut quis non vidit vulnera pali?
Quem cauat assiduis sudibus, scutóque lacessit,
Atque omneis implet numero dignissima prorsus
Florali matrona tuba, nisi si quid in illo
Pectore plus agitat, veráque paratur arena.
Quem præstare potest mulier galeata pudorem,
Quæ fugit à sexu? vires amat: hæc tamen ipsa
Vir nollet fieri. nam quantula nostra voluptas?
Quale decus rerum, si coniugis auctio fiat,
Balteus, & manicæ, & cristæ, crurisque sinistri
Dimidium tegmen: vel si diuersa * *mouebit*
Prœlia. tu felix ocreas vendente puella.
Hæc sunt, quæ tenui sudant in cyclade, quarum
Delicias & panniculus bombycinus vrit.
Adspice quo fremitu monstratos perferat ictus,
Et quanto galeæ curuetur pondere, quanta
Poplitibus sedeat, quàm denso fascia libro,
Et * *ride* * *scaphium positis cùm sumitur armis.*
Dicite vos neptes Lepidi, * *cæci'ue Metelli*
Gurgitis, aut Fabij, quæ ludia sumserit vnquam
Hos habitus? quando ad palum gemat vxor Asyli?
Semper habet liteis, alternáque iurgia lectus,
In quo nupta iacet: minimum dormitur in illo.
Tunc grauis illa viro, tunc orba tigride peior,
Cùm simulat gemitus occulti conscia facti.
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat
Vberibus semper lacrymis, semperque paratis
In statione sua, ipsis exspectantibus illam,
Quo iubeat manare modo: tu credis amorem,
Tu tibi tunc curruca places, fletumque labellis
Exsorbes. quæ scripta, & quas lecture tabellas,

Turpe est mulierem tractare arma, omissis domesticis officijs.
* mouebis
* rider
σκάφιον, matella, in qua mingũt feminæ. auctor Iulius Pollux
* Creteiue

Mulierum malitia.

Si tibi

Si tibi zelotypæ retegantur scrinia mœchæ!
Sed iacet in serui complexibus, aut Equitis. dic,
Dic aliquem sodes, dic Quinctiliane colorem.
Hæremus: dic ipsa. olim conuenerat, inquit,
Vt faceres tu quod velles: nec non ego possem
Indulgere mihi: clames licet, & mare cœlo
Confundas, homo sum. nihil est audacius illis
Deprensis: iram, atque animos à crimine sumunt.
Vnde hæc monstra tamen, vel quo de fonte requiris?

Vnde morum corruptela, inquit, nisi ex diuturno otio, & secunda fortuna?

PRÆSTABAT *castas humilis fortuna Latinas*
Quondam, nec vitijs contingi parua sinebat
Tecta labor, somni'que breues, & vellere Tusco
Vexatæ, duræ'que manus, ac proximus vrbi
Hannibal, & stantes * *Collinâ in turre mariti.*

*Collina turre

Nunc patimur longæ pacis mala: sæuior armis
Luxuria incubuit, victum'que vlciscitur orbem.
Nullum crimen abest, facinus'que libidinis, ex quo
Paupertas Romana perit: hinc fluxit ad * *Histros,*
Et Sybaris colleis: hinc & Rhodos, & Miletos,
Atque coronatũ, & petulans, madidúmque Tarentũ.
Prima peregrinos obscena pecunia mores
Intulit, & turpi fregerunt sæcula luxu
Diuitiæ molles. quid enim Venus ebria curat?
Inguinis, & capitis quæ sint discrimina, nescit:

*Istros, Histri & Sybaritæ, populi voluptatibus addictissimi: vnde ab his, si Festo credimus, histriones, ab illis Sybariticæ deliciæ appellatæ.

Grandia quæ medijs iam noctibus ostrea mordet,
Cùm perfusa mero spumant vnguenta Falerno,
Cùm bibitur concha, cùm iam vertigine tectum
Ambulat, & geminis exsurgit mensa lucernis.
I nunc & dubita, qua sorbeat aëra sanna

Tectum ebrijs ambulare videtur, & lucernæ præ vertigine duplices apparere.

Tullia, quid dicat notæ * *Collacia Mauræ,*
Maura pudicitiæ veterem cùm præterit aram.
Noctibus heic ponunt lecticas, micturiunt heic,

*collactea

Effigiem-

Et quis tunc hominum contemtor Numinis? aut quis
*Sympuuium ridere Numæ,*nigrum'que catinum,*
Et Vaticano fragileis de monte patellas
Ausus erat? sed nunc ad quas non Clodius aras?
Audio quid veteres olim moneatis amici:
Pone seram: cohibe. sed quis custodiet ipsos
Custodes? cauta est, & ab illis incipit vxor.*
Iam'que eadem summis pariter, minimis'que libido:
Nec melior, pedibus silicem quæ conterit atrum,
Quàm quæ longorum vehitur ceruice Syrorum.
Vt spectet ludos, conducit Ogulnia vestem,
Conducit comites, sellam, ceruical, amicas,
Nutricem, & flauam, cui det mandata, puellam.
Hæc tamen argenti superest quodcunque paterni
Læuibus athletis, ac vasa nouissima donat.
MVLTIS *res angusta domi est: sed nulla pudorem*
Paupertatis habet, nec se metitur ad illum,
Quem dedit hæc, posuit'q. modum. tamẽ vtile quid sit
Prospiciunt aliquando viri: frigus'que, famem'que
Formica tandem quidam expauere magistra.
Prodiga non sentit pereuntem fœmina censum:
At, velut exhausta rediuiuus pullulet arca
Nummus, & è pleno semper tollatur aceruo,
Non vnquam reputant, quanti sibi gaudia constent.*
Sunt quas eunuchi imbelles, ac mollia semper
Oscula delectent, & desperatio barbæ,*
Et quòd abortiuo non est opus. illa voluptas
Summa tamen, quod iam calida, & matura iuuenta*
Inguina traduntur medicis, iam pectine nigro.
Ergo exspectatos, ac iussos crescere primùm
Testiculos, postquàm cœperunt esse bilibres,
Tonsoris damno tantùm rapit Heliodorus.

D *Conspi-*

*nigrúmue al. priscumque

Clodius sumta muliebri veste, Pompeiá Cæsaris vxorem in sacris Bonæ Deæ violauit.

*capta

Quædam ita ambitiosę sunt, vt cùm sint pauperes, tamẽ splẽdidę videri velint, neq. habẽt rationem tenuitatis suæ, sed ita sumtum faciunt, perinde ac si nasceretur illis pecunia.

*repetunt,

εὐνοῦχοι, qui & spadones dicti, ab eo quod cubiculis præsint.

*delectant,

*calida matura

Tonsoris damno fiebant spadones: quia barbam non producunt.

Conſpicuus longè, cunctiſ'que notabilis intrat
Balnea, nec dubiè cuſtodem vitis, & horti
Prouocat, à domina factus ſpado. dormiat ille
Cum domina. ſed tu iam durum, Poſtume, iam'que
Tundendum eunucho Bromium committere noli.

Immodica earum voluptas ex muſica.

Si gaudet cantu: nullius fibula durat,
Vocem vendentis Prætoribus: organa ſemper
In manibus: denſi radiant teſtudine tota
Sardoniches: criſpo numerantur pectine chordæ,
Quo tener Hedymeles operā dedit: hunc tenet, hoc ſe
Solatur, gratóque indulget baſia plectro.*

*blandoq́ue

Quædā ex nobili familia Ianum rogabat, an Pollio citharœdus futurus eſſet victor in certamine Capitolino.

Quædam de numero Lamiarum, ac nominis alti
Cum farre, & vino Ianum, Veſtam'que rogabat,
An Capitolinam deberet Pollio quercum
Sperare, & fidibus promittere. quid faceret plus
Aegrotante viro? medicis quid triſtibus erga
Filiolum? ſtetit ante aram, nec turpe putauit
Pro cithara velare caput, dictata'que verba
**Protulit, vt mos eſt, & aperta palluit agna.*

* Pertulit

Dic mihi nunc, quæſo, dic antiquiſſime Diuum,
Reſpondes his Iane pater? magna otia cæli.
Non eſt, vt video, non eſt, quid agatur apud vos.
Hæc de comœdis te conſulit: illa tragœdum
Commendare volet, varicoſus fiet haruſpex.

Vari. nimium diu ſtādo venæ intumeſcūt, & in varices conuertuntur.

Sed cantet potiùs, quàm totam peruolet vrbem
*Audax, & cœtus poſſit * quàm ferre virorum,*
Cum'que paludatis Ducibus, præſente marito,
*Ipſa loqui recta facie, *ſtrictisque mamillis.*

* quæ
*ſiccisq́ue

Mulierum curioſitas & loquacitas.

Hæc eadem nouit, quid toto fiat in orbe,
Quid Seres, quid Thraces agant: ſecreta nouercæ,
Et pueri: quis amet, quis decipiatur adulter.
Dicet quis viduam prægnantem fecerit, & quo

Menſe:

Menſe: quibus verbis concumbat, quæq;, modis quot.
Instantem Regi Armenio, Parthóque cometem
Prima videt: famam, rumoresque illa recenteis
Excipit ad portas: quoſdam facit iſſe Niphatem
In populos, magnóque illic cuncta arua teneri
Diluuio: nutare vrbes, ſubſidere terras,
Quocunque in triuio, cuicunque eſt obuia narrat.
Nec tamen id vitium magis intolerabile, quàm quód
Vicinos humilcis rapere, & concidere loris
Exorata ſolet. nam ſi latratibus alti
Rumpuntur ſomni: fuſtes hoc ocyus, inquit,
Adferte, atque illis dominum iubet antè feriri,
Deinde canem: grauis occurſu, teterrima vultu
Balnea nocte ſubit: conchas, & caſtra moueri
Nocte iubet: magno gaudet ſudare tumultu,
Cùm laſſata graui ceciderunt brachia maſſa,
Callidus & criſtæ digitos impreſſit aliptes,
Ac ſummum dominæ femur exclamare coëgit.
Conuiuæ miſeri intereà ſomnóque, faméque
Vrgentur: tandem illa venit rubicundula, totum
Oenophorum ſitiens, plena quod tenditur vrna
Admotum pedibus, de quo ſextarius alter
Ducitur ante cibum, rabidam facturus orexim,
Dum redit, & terram luteô ferit inteſtino.
*Marmoribus riui properant, aut lata * Falerno*
Peluis olet: nam ſic, tanquam alta in dolia longus
Deciderit ſerpens, bibit, & vomit. ergo maritus
Nauſeat, atque oculis bilem ſubſtringit opertis.
Illa tamen grauior, quæ cùm diſcumbere cœpit,
Laudat Virgilium, perituræ ignoſcit Eliſæ,
*Committit vates, & * comparat inde Maronem,*
Atque alia parte in trutina ſuſpendit Homerum.

Niphates Armeniæ fluuius, & mons eiuſdē nominis.

Etiam exorata ſæuit in ſupplices ob rem leuiculam.

Strepitus, & apparatus dum lauant in balneis.

Pedibus, ſeruis, quibus apponebatur peſſimū vinū, quo vomitū prouocabāt, vt eſſet maior edendi appetitus.

*læta Falernum

* comparat: Inter pocula de poëtis diſputat, vt Virgiliū laudet, qui ita ſcitē

caussas necis Didonis descripserit, vt illi possit ignosci si sibi mortē cōsciuit.

Cedunt grammatici, vincuntur rhetores, omnis
Turba tacet, nec caussidicus, nec præco loquatur,
Altera nec mulier: verborum tanta cadit vis.
Tot pariter pelues, tot tintinnabula dicas
Pulsari. iam nemo tubas, atque æra fatiget:
Una laboranti poterit succurrere Lunæ.
Imponit finem sapiens & rebus honestis.
Nam quæ docta nimis cupit, & facunda videri,
Crure tenus medio tunicas succingere debet,
Cædere Siluano porcum, quadrante lauari.

Vxor non nimiū sit erudita.
*curuum

Non habeat matrona, tibi quæ iuncta recumbit,
*Dicendi genus, aut * curtum sermone rotato*
Torqueat enthymema, nec historias sciat omneis.
Sed quædam ex libris & non intelligat. odi

Palæmon, grāmaticus arrogātissimus, qui se poetarum arbitrum ex Virgilij versu dicebat. Audiat hęc tantùm, vel qui venit ecce Palęmon.
Elenchos, vniones fastigata lōgitudine, vt ait Plinius.

Hanc ego, quæ repetit, voluit' que Palæmonis artem
Seruata semper lege, & ratione loquendi,
Ignotos' que mihi tenet antiquaria versus,
Nec curanda viris opicæ castigat amicæ
Verba. solœcismum liceat fecisse marito.
Nil non permittit mulier sibi: turpe putat nil,
Cùm virideis gemmas collo circumdedit, & cùm
Auribus extensis magnos commisit elenchos.
Intolerabilius nihil est, quàm fœmina diues.
Intereà fœda adspectu, ridendá que multo
Pane tumet facies, aut pinguia Popeana
Spirat, & hinc miseri viscantur labra mariti.
Ad mœchum veniet lota cute: quando videri

Foliata vnguēta ex spicis nardi, ac folijs pretiosissima.

Vult formosa domi? mœchis foliata parantur.
His emitur quidquid graciles huc mittitis Indi.
Tandem aperit vultum, & tectoria prima reponit:
Incipit agnosci, atque illo lacte fouetur,
Propter quod secum comites educit asellas,

Exsul

Exsul Hyperboreum si dimittatur ad axem.
Sed quæ mutatis inducitur, atque fouetur
Tot medicaminibus, coctæ'que siliginis offas
Accipit, & madidæ, facies dicetur, an vlcus?
Est operæpretium penitus cognoscere toto
Quid faciant, agitent'que die. si nocte maritus
Auersus iacuit: perijt libraria, ponunt
Cosmetæ tunicas, tardè venisse Liburnus
Dicitur, & pœnas alieni pendere somni
Cogitur. hic frangit ferulas, rubet ille flagellis,
Hic scutica. sunt quæ tortoribus annua præstent.
*Verberat, atque obiter * faciem linit: audit amicas,*
Aut latum pictæ vestis considerat aurum,
Et cædens longi relegit transacta diurni,
Et cædit, donec lassis cædentibus, exi
** Intonat horrendum, iam cognitione peracta,*
Profectura domo Sicula non mitior aula.
Nam si constituit, solito'que decentius optat
Ornari, & properat, iam'que exspectatur in hortis,
Aut apud Isiacæ potiùs sacraria lenæ:
** Componit crinem laceratis ipsa capillis,*
Nuda humeros Psecas infelix, nudis'que mamillis.
Altior hic quare cincinnus? tauria punit
Continuò flexi crimen, facinus'que capilli.
Quid Psecas admisit? quænam est heic culpa puellæ,
Si tibi displicuit nasus tuus? altera læuum
Extendit, pectit'que comas, & voluit in orbem.
Est in consilio matrona, admota'que lanis
Emerita quæ cessat acu: sententia prima
Huius erit: post hanc ætate, atque arte minores
Censebunt, tanquam famæ discrimen agatur,
Aut animæ: tanti est quærendi cura decoris.

Offas, frusta panis macerati cū lacte asinino ad tollēdas rugas.

Annua, stipendium aut victū vnius anni, qua voce Suetonius in Tiberio vsus est.
* facilem

*Intonet

Sicula aula quę tyrannos semper aluit.

*Disponit

ψεκάς stilla, & ancillæ nomen apud Ouidiū, è Dianæ ministris vna.

Tot premit ordinibus,tot adhuc compagibus altum
Ædificat caput. Andromachen à fronte videbis:
Pòst minor est: aliam credas.cedo,si breue parui
Sortita est lateris spacium,breuior'que videtur
Virgine Pygmæa?nullis adiuta cothurnis,
Et leuis erecta consurgit ad oscula planta.
Nulla viri cura intereà,nec mentio fiet
*Damnorum:viuit tanquam vicina * marito.*
Hoc solo propior,quod amicos coniugis odit,
Et seruos.grauis est rationibus.ecce furentis
Bellonæ,matris'que Deûm chorus intrat,& ingens
Semiuir,obsceno facies reuerenda minori,
*Mollia qui *rupta secuit genitalia testa,*
Iam pridem cui rauca cohors,cui tympana cedunt
Plebeia,& Phrygia vestitur bucca tiara,
Grande sonat,metui'que iubet Septembris,& Austri
Aduentum,nisi se centum lustrauerit ouis,
*Et *xerampelinas* vestes donauerit * ipsi,*
Vt quidquid subiti,& magni discriminis instat,
In tunicas eat,& totum semel expiet annum.*
Hibernum fracta glacie descendet in amnem,
Ter matutino Tiberi mergetur,& ipsis
*Vorticibus timidum caput * abluet:inde superbi*
Totum Regis agrum nuda,ac tremebunda cruentis
Erepet genibus:si candida iusserit Iò,
Ibit ad Ægypti finem,calidas'que petitas
*A Meroë portabit aquas,vt spargat in * æde*
Isidis,antiquo quæ proxima surgit ouili.
Credit enim ipsius dominæ se voce moneri.
En animam,& mentē,cum qua Dij nocte loquūtur.*
Ergo hic præcipuum,summum'que meretur honorem,
Qui grege linigero circumdatus,& grege caluo
Plangentis

Andromachē, quæ procera à potus fingitur.

* mariti.

Mariti ne meminit quidem, nisi vt eius amicos odio prosequatur.

Ingens semiuir, antistes,quem alij reuerentur sacerdotes: notat autem mulierum superstitionem.

* rapta

* xylampelinas

* veteres

ξηραμπελιναί, vestes atri coloris alij ξυλαμπελινὰς legūt:lini enim genus xylon.

* igni,

* expleat

* descendat

*abluat:

*ædem

Templú Isidis in campo Martio.

* loquantur.

Plangentis populi currit derisor Anubis.
Ille petit veniam, quoties non abstinet uxor
Concubitu, sacris, obseruandis'que diebus,
Magnáque debetur violato pœna cadurco.
Et mouisse caput visa est argentea serpens
Illius lacrymis, meditatáque murmura præstant,
Vt veniam culpæ non abnuat, ansere magno
Scilicet, & tenui popano corruptus Osiris.
Cùm dedit ille locum: cophino, fœnóque relicto,
Arcanam Iudæa tremens mendicat in aurem,
Interpres legum Solymarum, & magna sacerdos
Arboris, ac summi fida internuntia cæli.
Implet & illa manum, sed parciùs ære minuto.
Qualiacunque voles Iudæi somnia vendunt.
Spondet amatorem tenerum, vel diuitis orbi
Testamentum ingens, calidæ pulmone columbæ
Tractato, Armenius, vel Commagenus haruspex:
Pectora pullorum rimatur, & exta catelli,
Interdum & pueri: faciet quod deferat ipse.
*Chaldæis sed * maior erit fiducia: quidquid*
*Dixerit Astrologus, credent à * fronte relatum*
** Hammonis: quoniam Delphis oracula cessant,*
Et genus humanum damnat caligo futuri.
Præcipuus tamen est horum, qui sæpius exsul,
Cuius amicitia, conducendáque tabella
*Magnus ciuis obit, & * formidatus Othoni.*
Inde fides arti, sonuit si dextera ferro,
Læuáque si longo castrorum in carcere mansit.
Nemo mathematicus Genium indemnatus habebit:
Sed qui pæne perit, cui vix in Cyclada mitti
Contigit, & parua tandem caruisse Seripho.
Consulit ictericæ lento de funere matris,

Anubis, sacerdos Isidis: fuit autem Osiridis filius ab Ægyptijs pro Deo cultus.

πόπανον ait Suidas, placenta tenuis, & rotunda.

Iudæorum impostura.

Habetur quidem, inquit, fides Armenijs vatibus, sed maior Chaldæis.

*erit maior

*fonte

*Ammonis:

Maior item scelератissimo cuique, cuiusmodi fuit Seleucus astrologus, cuius consilio Galba imperator ab Othone iugulatus est.

*formidandus

Non nullæ in parentum mortem inquirunt, non solùm maritorum, cùm morbo laborãt ancipiti.

Antè tamen de te, Tanaquil tua: quando sororem
Efferat, & patruos: an sit victurus adulter
Post ipsam. quid enim maius dare Numina possunt?
Hæc tamen ignorat quid sidus triste minetur
Saturni, quo læta Venus se proferat astro,

*mẽses damnis,

Qui menfis damno, quæ dentur tempora lucro.*
Illius occursus etiam vitare memento,
In cuius manibus, ceu pinguia succina, tritas

ἐφημερίδας, quas Latini diaria vocant. Sentit autem eas, quæ omnia ex astrorum præscripto faciunt.

Cernis ephemeridas: quæ nullum consulit, & iam
Consulitur: quæ castra viro, patriam'que petente
Non ibit pariter numeris reuocata Thrasylli.
Ad primum lapidem vectari cùm placet, hora
Sumitur ex libro: si prurit frictus ocelli
Angulus, inspecta genesi collyria poscit.
Ægra licet iaceat, capiendo nulla videtur

Petosiris insignis astrologus, Pli. teste li. vij.

Aptior hora cibo, nisi quam dederit Petosiris.
Si mediocris erit: spatium lustrabit vtrunque
Metarum, & sorteis ducet, frontem'que, manum'que
Præbebit vati crebrum poppysma roganti.

*Indus

*Diuitibus responsa dabit Phryx augur, & * inde*

*fulmina

Conductus dabit astrorum, mundique peritus,
*Atque aliquis senior, qui publica * fulgura condit.*
Plebeium in circo positum est, & in aggere fatum.
Quæ nudis longum ostendit ceruicibus aurum:

Phalæ, turres editæ, & ligneç, ad spectandum erectæ.

Consulit ante Phalas, delphinorum'que columnas,
An saga vendendi nubat caupone relicto.
Hæc tamen & partus subeunt discrimen, & omneis

Diuites matronæ fetus suos pharmacis necant plerunque aut sterilitatem inducunt.

Nutricis tolerant fortuna vrgente labores:
Sed iacet aurato vix vlla puerpera lecto.
Tantum artes huius, tantum medicamina possunt,
Quæ sterileis facit, atque homines in ventre necãdos*

*sterilem

Conducit. gaude infelix, atque ipse bibendum

Porrigo

Porrige quidquid erit: nam si distendere vellet,
Et vexare vterum pueris salientibus, esses
Æthiopis fortasse pater: mox decolor heres
Impleret tabulas, nunquam tibi mâne videndus.
Transeo suppositos, & gaudia, votáque sæpe *
Ad spurcos decepta lacus, atque inde petitos
Pontifices Salios, Scaurorum nomina falsò
Corpore laturos. stat Fortuna improba noctu,
Arridens nudis infantibus. hos fouet omneis,
Inuoluit'que sinu: domibus tunc porrigit altis,
Secretum'que sibi mimùm parat. hos amat, his se
Ingerit, atque suos ridens producit alumnos.
Hic magicos adfert cantus, hic Thessala vendit
Philtra, quibus valeat mentem vexare mariti,
Et solea pulsare nates. quòd desipis, inde est,
Inde animi caligo, & magna obliuio rerum,
Quas modò gessisti. tamen hoc tolerabile, si non
Et furere incipias, vt auunculus ille Neronis,
Cui totam tremuli frontem Cæsonia pulli
Infudit. quæ non faciet, quod Principis vxor?
Ardebant cuncta, & fracta compage ruebant,
Non aliter, quàm si fecisset Iuno maritum
Insanum. minùs ergo nocens erit Agrippinæ
Boletus: siquidem vnius præcordia pressit
Ille senis, tremulum'que caput descendere iussit
In cælum, & * *longam manantia labra* * *saliuam.*
Hæc poscit ferrum, atque igneis, hæc potio torquet:
Hæc lacerat mistos equitum cum sanguine patres.
Tanti partus * *equæ, quanti vna venefica constat.*
Oderunt natos de pellice: nemo repugnet,
Nemo vetet: iam iam priuignum occidere fas est.
Vos ego pupilli moneo, quibus amplior est res,

Suppositos, nothos & supposititios, quos pro suis educant patres.

φίλτρα, venefica, quib. amor conciliatur.

Auunculus Neronis, Caligula Imperator, qui ab vxore dato hippomane, in furorem versus est, quo correptus multos varijs supplicijs affecit

*longa
*saliua.

*equi,

Matrum crudelitas in proprios filios.

Custodite animas, & nulli credite mensæ.
Liuida materno feruent adipata veneno.
Mordeat antè aliquis: quidquid porrexerit illa,
Quæ peperit, timidus prægustet pocula papos.
Fingimus hæc, altum Satyra sumente cothurnum,
Scilicet, & finem egressi, legem'que priorum,
Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu
Montibus ignotum Rutulis, cœlóque Latino.

Pontia, quæ vt adultero nuberet, duos filios veneno sustulit, cuius meminit Martialis. O mater, qua nec Pontia deterior.

Nos vtinam vani: sed clamat Pontia, feci,
Confiteor, pueris'que meis aconita paraui,
Quæ deprensa patent, facinus tamen ipsa peregi.
Túne duos vna sæuissima vipera cena?
Túne duos? septem, si septem fortè fuissent.

*magicis

Minus flagitiosum, si iratę qd designauerint, quàm destinato animo.

Credamus Tragicis, quidquid de Colchide torua*
Dicitur, & Procne. nil contrà conor, & illæ
Grandia monstra suis audebant temporibus: sed
Non propter nummos. minor admiratio summis
Debetur monstris, quoties facit ira nocentem
Hunc sexum, & rabie iecur incendente feruntur
Præcipites: vt saxa iugis abrupta, quibus mons
Subtrahitur, cliuóque latus pendente recedit.
Illam ego non tulerim, quæ computat, & scelus ingens
Sana facit. spectant subeuntem fata mariti
Alcestim, & similis si permutatio detur

Hodie, inquit, passim maritos necant: sed ferè veneno, nisi antidotis muniantur.

Morte viri, cupiant animam seruare catellæ.
Occurrent multæ tibi Belides, atque Eriphyle:
Mâne Clitemnæstram nullus non vicus habebit.
Hoc tantùm refert, quòd Tyndaris illa bipennem
Insulsam, & fatuam dextra, læuáque tenebat:
At nunc res agitur tenui pulmone rubetæ,
Sed tamen & ferro, si prægustaret Atreides
Pontica ter victi cautus medicamina Regis.

SAT. VII.
Ad Telesinum poëtam, quòd nulla spes emolumenti sit studiosis, nisi fortè ab vno Traiano Cæsare.

Et spes, & ratio studiorum in Cæsare tantùm:
Solus enim tristeis hac tempestate Camenas
Respexit, cùm iam celebres, notíque poëtæ
Balneolum Gabijs, Romæ conducere furnos
Tentarent: nec fœdum alij, nec turpe putarent
Præcones fieri, cùm, desertis Aganippes
Vallibus, esuriens migraret in atria Cleio.
Nam, si Pieria quadrans tibi nullus in arca
Ostendatur, ames nomen, victúmque Macharæ,
Et vendas potiùs, commissa quod auctio vendit
Stantibus: œnophorum, tripodes, armaria, cistas,
** Halcionem, Bacchi Thebas, & Terea Fausti.*
Hoc satius, quàm si dicas sub Iudice, vidi,
Quod non vidisti. faciant equites Asiani:
Quanquam & Cappadoces faciãt, equitesq́; Bithyni,
Altera quos nudo traducit Gallia talo.
Nemo tamen studijs indignum ferre laborem
*Cogetur * posthac, nectit quicunque canoris*
Eloquium vocale modis, Laurúmque momordit.
Hoc agite ô iuuenes: circumspicit, & stimulat vos,
Materiámque sibi Ducis indulgentia quærit.
Si qua aliunde putas rerum exspectanda tuarum
Præsidia, atque ideo croceæ membrana tabellæ
Impletur: lignorum aliquid posce ocyus, &, quæ
Componis, dona Veneris, Telesine, marito,
Aut clude, & positos tinea pertunde libellos.
Frange miser calamos, vigilatáque prœlia dele,
Qui facis in parua sublimia carmina cella,
Vt dignus venias ederis, & imagine macra.
Spes nulla vlterior: didicit iam diues auarus

* Est

Halcio. tragœdiã de Halcione Ceycis vxore.
*Alcinoũ Bacchi,
Asianorũ fidem eleuat & Cicero, in oratione pro L. Flacco.
*posthæc,

Ducis. Traianũ intelligit, cuius benignitate ingenia alebãtur.

Veneris marito, Vulcano. cõbure pot⁹ quæ scripseris, q̃ ea sine emolumẽto edi patiaris.

Tantùm

Tantùm admirari, tantùm laudare disertos,

Iun. auem, [illegible] pauonis, qui Iunoni sacer est.

Vt pueri Iunonis auem. sed defluit ætas
Et pelagi patiens, & cassidis, atque ligonis.
Tædia tunc subeunt animos, tunc se'que, suam'que
Terpsichoren odit facunda, & nuda senectus.
Accipe nunc arteis, ne quid tibi conferat iste,
Quem colis, & Musarum, & Apollinis æde relicta,
Ipse facit versus, atque vni cedit Homero
Propter mille annos. at, si dulcedine famæ

Diues fortasse commodabit ædes suas recitaturo, sed prætereà nihil

Succensus recites, Maculonus commodat ædes,
Ac longè ferrata domus seruire iubetur,
In qua sollicitas imitatur ianua portas.
Scit dare libertos extrema in parte sedenteis
Ordinis, & magnas comitum disponere voces.
Nemo dabit regum, quanti subsellia constent,

Poëtæ, tametsi suo magno malo, non possunt auelli à scribendo, morbo quodam inueterato infecti.

*sterili

Et quæ conducto pendent anabathra tigillo,
Quæ'que reportandis posita est orchestra cathedris.
Nos tamen hoc agimus, tenui'que in puluere sulcos
Ducimus, & litus tenui versamus aratro.*
Nam si discedas, laqueo tenet ambitiosi
Consuetudo mali: tenet insanabile multos
Scribendi cacoëthes, & ægro in corde senescit.
Sed vatem egregium, cui non sit publica vena,
Qui nihil expositum soleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triuiale moneta:
Hunc, qualem nequeo monstrare, & sentio tantùm,
Anxietate carens animus facit, omnis acerbi

Consummatus poëta esse non potest, qui paupertate vexatur.

Impatiens, cupidus siluarum, aptus'que bibendis
Fontibus Aonidum: neque enim cantare sub antro
Pierio, thyrsum'ue potest contingere sana
Paupertas, atque æris inops, quo nocte, die'que

*euoe. εὐοῖ.

Corpus eget. satur est, cùm dicit Horatius, ohe.*

Quis

Quis locus ingenio: nisi cùm se carmine solo
Vexant, & dominis Cirrhæ, Nisǽque feruntur
Pectora nostra, duas non admittentia curas?
Magnæ mentis opus, nec de lodice paranda
Attonitæ, currus, & equos, faciésque Deorum
Adspicere, & qualis Rutulum confundat Erinnys.
Nam, si Virgilio puer, & tolerabile desit
Hospitium, caderent omnes à crinibus hydri:
Surda nihil gemeret graue buccina. poscimus, vt sit
Non minor antiquo Rubrenus Lappa cothurno,
*Cuius * & alueolos, & lænam pignerat Atreus*
Non habet infelix Numitor, quod mittat amico:
Quinctillæ quod donet, habet, nec defuit illi,
Vnde emeret multa pascendum carne leonem
Iam domitum: constat leuiori bellua sumtu
Nimirum, & capiunt plus intestina poëtæ.
Contentus fama iaceat Lucanus in hortis
Marmoreis: at Sarrano, tenuíque Saleio
Gloria quantalibet, quid erit, si gloria tantùm est?
Curritur ad vocem iucundam, & carmen amicæ
Thebaidos, lætam fecit cùm Statius vrbem,
Promisítque diem. tanta dulcedine captos
Afficit ille animos, tantáque libidine vulgi
Auditur: sed cùm fregit subsellia versu,
*Esurit, intactam Paridi * nisi vendat Agauen.*
Ille & militiæ multis largitur honorem,
Semestri vatum digitos circumligat auro.
Quod non dant proceres, dabit histrio. tu Camerinos,
Et Bareas, tu nobilium magna atria curas.
Præfectos Pelopeia facit, Philomela Tribunos.
Haud tamen inuideas vati, quem pulpita pascunt.
Quis tibi Mæcenas? quis nunc erit aut Proculeius,
Aut

Non possunt quidquã eximij meditari poëtæ, nisi Apollinis & Bacchi furore agitentur, & curis vacent. Erinnys, Alecto, quę Turnũ ad bellum suscipiendũ cõpellit. Æneid. l. vij.

*albiolos

Diuites, habent vnde alant leones: vnde poëtas alant non habent.

*, & Sarrano, tenuique salino, Salei poëtæ egregij, sed pauperis meminit Tacitus.

Statius alioqui poëta optimus nullum habet qui det quidquã pręter vnum Paridẽ histrionem.

* ni

Aut Fabius? quis Cotta iterum? quis Lentulus alter?
Tunc par ingenio pretium: nunc vtile multis
Pallere, & vinum toto nescire Decembri.
Vester porrò labor fœcundior historiarum
Scriptores: petit hic plus temporis, atque olei plus:
Nanque oblita modi millesima pagina surgit
Omnibus, & crescit multa damnosa papyro.
Sic ingens rerum numerus iubet, atque operum lex.
Quæ tamen inde seges? terræ quis fructus apertæ?
Quis dabit historico, quantum daret acta legenti?
Sed genus ignauum, quod tecto gaudet, & vmbra.
Dic igitur quid caussidicis ciuilia præstent
Officia, & magno comites in fasce libelli?
Ipsi magna sonant: sed tunc, cùm creditor audit,
Præcipuè, vel si tetigit latus acrior illo,
*Qui venit ad dubium * grandi cum codice nomen,*
Tunc immensa caui spirant mendacia folles,
Conspuitur'que sinus. veram deprendere messem
Si libet: hinc centum patrimonia caussidicorum,
Parte alia solum russati pone Lacertæ.
Consedere Duces: surgis tu pallidus Aiax
Dicturus dubia pro libertate bubulco
*Iudice. rumpe miser tensum iecur, vt tibi * lasso*
Figantur virides, scalarum gloria, palmæ.
Quod vocis pretium? siccus petasunculus, & vas
*Pelamydum: * aut veteres, Afrorum epimenia, bulbi:*
Aut vinum Tiberi deuectum, quinque lagenæ.
Si quater egisti, si contigit aureus vnus,
Inde cadunt partes in fœdere pragmaticorum.
Æmilio dabitur, quantum petet, & melius nos
Egimus: huius enim stat currus aëneus, alti
Quadriuges in vestibulis, atque ipse feroci

Bellatore

Proculeius, eques liberalissimus in fratres suos spoliatos bello ciuili.

Acta leg. scribæ actuario.

* magno
Nomē pro debito vsurpauit, vt Horat. Nomina sectatur, &c.

Consed. Hemistichiū Ouidij, ex Metamorp. lib. xiij.

* laxo
Scal. quę gemoniæ dicebātur, in quas rei vnco trahebātur.

* &

Bellatore sedens curuatum hastile minatur
Eminus, & statua meditatur prœlia lusca.
Sic Pedo conturbat, Matho deficit: exitus hic est
Tongilli, magno cum rhinocerote lauari
Qui solet, & vexat lutulenta balnea turba,
Per'que forum iuuenes longo premit assere Medos
Emturos pueros, argentum, murrhina, villas.
Spondet enim Tyrio stlataria purpura filo.
Et tamen * *hoc ipsis est vtile:* PVRPVRA *vendit*
Caussidicum, vendunt amethystina: conuenit illis
Et strepitu, & facie maioris viuere census.
Sed finem impensæ non seruat prodiga Roma.
Vt redeant veteres, Ciceroni nemo ducentos
Nunc dederit nummos, nisi fulserit annulus ingens.

Rhinoc. vase ex rhinocerotis cornu. Magno strepitu agit omnia: sed hoc expedit, vt pluris fiat. Nam tanta est sæculi nostri stoliditas, vt nō virtutē, sed splēdorem spectemus.
*est illis hoc

Respicit * *hoc primum, qui litigat, an tibi serui*
Octo, decem comites, * *post te an sit sella, togati*
Ante pedes. ideo conducta Paullus agebat
Sardoniche, atque ideo pluris, quàm Cossus agebat,
Quàm Basilus. RARA *in tenui facundia panno.*
Quando licet Basilo flentem * *producere matrem?*
Quis bene dicentem Basilum ferat? accipiat te
Gallia, vel potiùs nutricula caussidicorum
Africa, si placuit mercedem imponere linguæ.

* hæc
*an post te sella
*deducere

Declamare doces, ó ferrea pectora Vecti,
Cùm perimit sæuos classis numerosa tyrannos.
Nam quæcunque sedens modò legerat, hæc eadē stans
* *Proferet, atque eadem cantabit versibus iisdem.*
Occidit miseros * *crambe repetita magistros.*
Quis color, & quod sit caussæ genus, atque vbi summa
Quæstio, quæ veniant diuersa parte sagittæ,
* SCIRE *volunt omnes, mercedem soluere nemo.*
Mercedem appellas? quid enim scio? culpa docentis

Rhetorum misera conditio, qui magno labore, sed nullo fructu docent iuuenes declamare.
*Perferet,
*Cambre
*Nosse

Scilicet

Scilicet arguitur, quòd læua in parte mamillæ
Nil salit Arcadico iuueni, cuius mihi sexta
Quaque die miserum dirus caput Hannibal implet.
Quidquid id est, de quo deliberat, an petat vrbem
A Cannis, an post nimbos, & fulmina cautus
Circumagat madidas à tempestate coborteis.
Quantum vis stipulare, & protinus accipe, quod do,
Vt toties illum pater audiat. ast alij sex,
Et plures vna conclamant ore sophistæ,
Et veras agitant liteis, raptore relicto:
Fusa venena silent, malus, ingratus'que maritus,
Et quæ iam veteres sanant mortaria cæcos.
Ergo sibi dabit ipse rudem. si nostra mouebunt
Consilia, & vitæ diuersum iter ingredietur,
Ad pugnam qui rhetorica descendit ab vmbra,
Summula ne pereat, qua vilis tessera venit
Frumenti. quippe hæc merces lautissima. tenta
Chrysogonus quanti doceat, vel Pollio quanti
Lautorum pueros, artem scindens Theodori.
Balnea sexcentis, & pluris porticus, in qua
Gestetur dominus, quoties pluit. an'ne serenum
Exspectet, spargat'que luto iumenta recenti?
Heic potius: nanque heic mundæ nitet vngula mulæ.
Parte alia longis Numidarum fulta columnis
Surgat, & algentem rapiat cenatio Solem.
Quanticunque domus, veniet qui fercula doctè
Componit, veniet qui pulmentaria condit.
Hos inter sumtus sestertia Quinctiliano,
Vt multùm, duo sufficient: res nulla minoris
Constabit patri, quàm filius. vnde igitur tot
Quinctilianus habet saltus? exempla nouorum
Fatorum transi: felix, & pulcer, & acer:

Arca. Si iuuenis sit hebeti & tardo ingenio, imputatur præceptori, quod nihil didicerit.

Bona pars, inquit, omissis frigidis declamatiúculis, se trásferent ad veras caussas agédas, si quidem mihi credent.

Vberior quæstus redit citharœdis, quàm oratoribus, qui planè negligũtur, cuã aedis, qui non dubitát ingentem sumtũ facere in rebus nihil ad rem facientibus.

Quinctiliani rara felicitas.

Felix

Felix,& sapiens,& nobilis,& generosus
**Appositam nigræ Lunam subtexit alutæ:*
Felix,orator quoque maximus,& iaculator.
Et si perfrixit,cantat bene.distat enim,quæ
Sidera te excipiant modò primos incipientem
Edere vagitus,& adhuc à matre rubentem.
SI FORTVNA *volet,fies de rhetore Consul,*
Si volet hæc eadem,fies de Consule rhetor.
Ventidius quid enim?quid Tullius?an'ne aliud quàm
Sidus,& occulti miranda potentia fati?
Seruis regna dabunt,captiuis fata triumphos:
Felix ille tamen,coruo quoque rarior albo.
Pœnituit multos vanæ,sterilis'que cathedræ,
Sicut Thrasymachi probat exitus,atque Secundi
**Carinatis,& hunc inopem vidistis Athenæ,*
Nil præter gelidas ausæ conferre cicutas.
Dij maiorum vmbris tenuem,& sine pondere terram,
Spiranteis'que crocos,& in vrna perpetuum ver,
QVI *præceptorem sancti voluere parentis*
Esse loco.metuens virgæ iam grandis Achilles
Cantabat patrijs in montibus:& cui non tunc
Eliceret risum citharœdi cauda magistri?
Sed Rufum,atque alios cedit sua quæque iuuentus:
Rufum,qui toties Ciceronem Allobroga dixit.
Quis gremio Enceladi,docti'que Palæmonis adfert
Quantum grāmaticus meruit labor?& tamē ex hoc,
Quodcunq.est(minus est autem,quàm rhetoris æra)
Discipuli custos præmordet Acœnicus ipse,
Et,qui dispensat,frangit sibi.cede Palæmon,
Et patere inde aliquid decrescere:non aliter,quàm
Institor hibernæ tegetis,niuei'que cadurci:
Dum modò non pereat,mediæ quod noctis ab hora

*Oppositam

Rhet. Cos. Hoc cōrigisse Quintiliano testatur Ausonius.

Ventidius ex mulotriba Cōsul factus est.

Thrasymachus & Secūdus rhetores ob pretij exiguitatem à professione destiterunt.

*Carrinatis,

Rufus orator, qui Ciceronem Gallicæ cuiusdam eloquētiæ esse dixit.

Sedisti, qua nemo Faber, qua nemo sedebat,
Qui docet obliquo lanam deducere ferro:
Dum modò non pereat totidem olfecisse lucernas,
Quod stabant pueri, cùm totus decolor esset
Flaccus, & hæreret nigro fuligo Maroni.
RARA *tamen merces, quæ cognitione Tribuni*
Non egeat. sed vos sæuas imponite leges,
Vt præceptori verborum regula constet,
Vt legat historias, auctores nouerit omneis
Tanquam vngueis, digitosque suos, vt forte rogatus
Dum petit aut thermas, aut Phœbi balnea, dicat
Nutricem Anchisæ, nomen, patriamque nouercæ
Archemori: dicat quot Acestes vixerit annos,
Quot Siculus Phrygibus vini donauerit vrnas.
Exigite, vt mores teneros ceu pollice ducat,
Vt si quis cera vultum facit: exigite, vt sit
Et pater ipsius cœtus, ne turpia ludant,
Ne faciant vicibus. non est leue tot puerorum
Obseruare manus, oculosque in fine trementeis.
Hæc, inquit, cures, & cùm se verterit annus,
Accipe, victori populus quod postulat, aurum.

Carminator.

Ingratitudo in præceptores, quos mercede sua defraudant parêtes discipulorum.

Indigna â præceptore exigûtur.

Anchemoli alij legunt, de quo Virg. Anchemolum thalamos ausum incestare nouercæ.

SAT. VIII.

Ad Ponticũ de vera nobilitate, quę non maiorum imaginib. cẽsenda est, sed ab animi virtutibus.

STEMMATA *q̃d faciũt, quid p̃dest, Põtice, lõgo*
Sanguine censeri, pictosque ostendere vultus
Maiorum, & stanteis in curribus Aemilianos,
Et Curios iam dimidios, nasumque minorem
Coruini, & Galbam auriculis, nasoque carentem?
Quis fructus generis tabula iactare capaci
**Fumosos Equitum cum Dictatore magistros,*
Si coram Lepidis malè viuitur? effigies quò,
*Tot bellatorum, si luditur alea * pernox*
Ante Numantinos? si dormire incipis ortu
Luciferi,

* Famosos

*pernox? Ante Numãtinos, si dormire incipis ortus.

Luciferi, quo ſigna Duces, & caſtra mouebant?
Cur Allobrogicis, & magna gaudeat ara
Natus in Herculeo Fabius Lare, ſi cupidus, ſi
Vanus, & Euganea *quantumuis mollior agna:*
Si tenerum attritus Catinenſi pumice lumbum
Squalenteis * *traducit auos, emptor'que veneni*
Frangenda miſeram funeſtat imagine gentem?
TOTA *licet veteres exornent vndique ceræ*
Atria, nobilitas ſola eſt, atque vnica virtus.
Paullus, vel Coſſus, vel Druſus moribus eſto:
Hos antè effigies maiorum pone tuorum.
Præcedant ipſas illi te Conſule virgas.
Prima mihi debes animi bona: ſanctus haberi,
Iuſtitiæ'que tenax factis, dictis'que mereris,
Agnoſco procerem. ſalue Getulice, ſeu tu
Sullanus, quocunque alio de ſanguine rarus
Ciuis, & egregius patriæ contingis ouanti.
Exclamare libet populus quod clamat Oſiri
Inuento. quis enim generoſum dixerit hunc, qui
Indignus genere, & præclaro nomine tantùm
Inſignis? nanum cuiuſdam, Atlanta vocamus:
Aethiopem, cycnum: paruam, extortam'que puellam,
Europen. canibus pigris, ſcabie'que vetuſta.
Læuibus, & ſiccæ lambentibus ora lucernæ,
Nomen erit pardus, tigris, leo, ſi quid adhuc eſt,
Quod fremit in terris violentius. ergo cauebis,
Et metues, ne tu ſis Creticus, aut Camerinus.
His ego quem monui, tecum eſt mihi ſermo Rubelli
* *Plance. tumes alto Druſorum ſanguine, tanquam*
Feceris ipſe aliquid, propter quod nobilis eſſes,
Vt te conciperet, quæ ſanguine fulget Iuli,
Non quæ ventoſo conducta ſub * *aere texit.*

Fab. Is tãtum à Fabij Maximi patris moribus degenerauit, vt ei à Prætore paternis bonis interdictũ ſit. auctor Valerius lib. iij. cap. v.
*producat
Vera nobilitas vnde proficiſcatur.

Vide, ne cùm Creticus audis aut Camerinus, id per iocũ dicatur, vt pumilionem vocamus Atlantem.
* Rubellius Plancus, qui depulſo Nerone propter generis claritatẽ ſucceſſor omniũ ore petebatur. auctor Tacitus in Nerone.
* Blande.
* aggere

Vos humiles, inquis, vulgi pars vltima nostri,
Quorum nemo queat patriam monstrare parentis:
Ast ego Cecropides. viuas, & originis huius
Gaudia longa feras: tamen ima plebe Quiritem
Facundum inuenies. solet hic defendere caussas

Maior in plebeijs nonnunquã industria, quàm in Torquatis quibusdam stupidissimis.
* gente

*Nobilis indocti: veniet de * plebe togata,*
Qui iuris nodos, & legum ænigmata soluat.
Hic petit Euphraten iuuenis, domitique Bataui
Custodes aquilas, armis industrius: at tu
Nil nisi Cecropides, truncóque simillimus Hermæ.
Nullo quippe alio vincis discrimine, quàm quòd
Illi marmoreum caput est, tua viuit imago.
Dic mihi Teucrorum proles, animalia muta
Quis generosa putet, nisi fortia? nempe volucrem
Sic laudamus equum, facili cui plurima palma

Vt equus generosus appellatur, qui ceteros excellit cursu, vndecunq. natus sit: ita qui animi bonis ceteros præstat.
*trito ducunt.

Feruet, & exsultat rauco victoria circo.
Nobilis hic, quocunque venit de gramine, cuius
Clara fuga ante alios, & primus in æquore puluis:
Sed venale pecus Corithæ, posteritas &
Hirpini, si rara iugo victoria sedit.
Nil ibi maiorum respectus, gratia nulla
Vmbrarum, dominos pretijs mutare iubentur

*trito ducunt

Exiguis; tritóque trahunt epiredia collo*

Nepos, molitoris nomen, cuius meminit Martialis.

Segnipedes, digni que molam versare Nepotis.
Ergo, vt miremur te, non tua, primùm aliquid da,
Quod possim titulis incidere præter honores,
Quos illis damus, & dedimus, quibus omnia debes.
Hæc satis ad iuuenem, quem nobis fama superbum

Raró fit, vt non insigniter desipiant, qui opibus innati sunt.

Tradit, & inflatum, plenum' que Nerone propinquo.
Rarus enim ferme sensus communis in illa
Fortuna. sed te censeri laude tuorum

* si tu. al. ceu tu

Pontice noluerim, sic vt nihil ipse futuræ*

Laudis agas. MISERVM *est* * *aliorũ incũbere famæ,*
Ne collapsa ruant subductis tecta columnis.
Stratus humi palmes viduas desiderat vlmos.
Esto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
Integer. ambiguæ si quando citabere testis,
Incertæ'que rei, Phalaris licet imperet, vt sis
Falsus, & admoto dictet periuria tauro:
Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam viuendi perdere caussas.
Dignus morte perit, cenet licet ostrea centum
Gaurana, & Cosmi toto mergatur aëno.
Exspectata diu tandem prouincia cùm te
Rectorem accipiet, pone iræ frena, modum'que,
Pone & auaritiæ: miserere inopum sociorum.
*Ossa vides Regum vacuis * exhausta medullis.*
Respice quid moneant leges, quid curia mandet,
Præmia quanta bonos maneant, quàm fulmine iusto
*Et Capito, & * Tutor ruerint damnante Senatu*
Peiratæ Cilicum. sed quid damnatio confert,
Cùm Pansa eripiat, quidquid tibi Natta reliquit?
Præconem Chærippe tuis circumspice pannis,
Iamq; tace. FVROR *est post omnia perdere naulum.*
Non idem gemitus olim, nec vulnus erat par
Damnorum socijs florentibus, & modò victis.
Plena domus tunc omnis, & ingens stabat aceruus
Nummorum, Spartana chlamys, conchylia Coa,
Et cum Parrhasij tabulis, signis'que Myronis
Pheidiacum viuebat ebur, necnon Polycleti
Multus vbique labor: raræ sine Mentore mensæ.
Inde Dolabella est, atque hinc Antonius, inde
Sacrilegus Verres. referebant nauibus altis
Occulta & spolia, & plureis de pace triumphos.

*alienæ

Non cõmitas, vt in alicuius gratiam periurus sis, etiamsi pereundũ esset.

*exsucta, al. exusta

* Numitor Capito Cossucianus dãnatus fuit repetundarum, quòd Ciliciam prouinciam spoliasset.

Olim prouinciæ florẽtiores erant, q̃ nunc, à Prætoribus sic exhaustæ.

Nunc ſocijs iuga pauca boum, grex paruus equarum,

Nunc non ſolũ precioſa, ſed viliſſima quæque furantur, & miſeros prouinciales ſpoliãt: quãquam nõ ita tutũ ſit Hiſpanos compilare atq. Græcos imbelleis, & voluptatibus deditos.

Et pater armenti capto eripietur agello:
Ipſi deinde Lares, ſi quod ſpectabile ſignum,
Si quis in ædicula Deus vnicus. hæc etenim ſunt
Pro ſummis: nam ſunt hæc maxima. deſpicias tu
Forſitan imbelleis Rhodios, vnctamq́; Corinthum:
Deſpicias merito. quid reſinata iuuentus,
Cruráque totius facient tibi læuia gentis?
Horrida vitanda eſt Hiſpania, Gallicus axis,
Illyricumq́; latus. parce & meſſoribus illis,
Qui ſaturant vrbem, Circo, ſcenæq́; vacantem.
Quanta autem inde feres tam diræ præmia culpæ,
*Cùm *tenueis nuper Marius diſcinxerit Afros?*

* tenuis Marius ita Africã exhauſit, vt nõ ſit quod tollatur ampliùs.

Curandum in primis, ne magna iniuria fiat
Fortibus, & miſeris. tollas licet omne quod vſquã eſt
Auri, atque argenti: ſcutum, gladiumq́; relinques,
Et iacula, & galeam. SPOLIATIS *arma ſuperſunt.*
Quod modò propoſui non eſt ſententia: verùm
CREDITE *me vobis folium recitare Sibyllæ.*
Si tibi ſancta cohors comitum, ſi nemo tribunal
Vendit acerſecomes, ſi nullum in coniuge crimen,
*Nec per conuentus, *nec cuncta per oppida curuis*
Vnguibus ire parat nummos raptura Celæno:
Tunc licet à Pico numeres genus, altaq́; ſi te
Nomina delectant, omnem Titanida pugnam
Inter maiores, ipſumque Promethea ponas.
De quocunque voles proauum tibi ſumito libro.
Quòd ſi præcipitem rapit ambitus, atque libido,
Si frangis virgas ſociorum in ſanguine, ſi te
Delectant hebetes laſſo lictore ſecures:
Incipit ipſorum contra te ſtare parentum
Nobilitas, claramq́; facem præferre pudendis.

ἀκερσεκόμης, intõſus, quales erãt Romanis in delicijs pueri.

*& Pico, Rege Aboriginum.

OMNE

OMNE *animi vitium tantò conspectius in se*
Crimen habet, quantò maior, qui peccat, habetur.
Quò mihi te solitum falsas signare tabellas
In templis, quæ fecit auus, statuamq́; parentis
*Ante triumphalem? *quò, si nocturnus adulter*
Tempora Santonico velas adoperta cucullo?

Si violentus es & crudelis, non modò nón proderit tibi nobilitas, sed oberit etiam.
* quò sic

Præter maiorum cineres, atque ossa volucri
Carpento rapitur pinguis Damasippus, & ipse,
*Ipse rotam *stringit multo sufflamine Consul.*
Nocte quidem. sed Luna videt, sed sidera testeis
Intendunt oculos. finitum tempus honoris

Damasip. Neronem latéter perstringit, qui fuit aurigandi studiosissimus, vt scribit Sueton.
*adstringit

Cùm fuerit, clara Damasippus luce flagellum
Sumet, & occursum nusquam trepidabit amici
*Iam senis, ac virga prior *innuet, atque maniplos*
Soluet, & infundet iumentis hordea lassis.

*annuet,

Intereà, dum lanatas, toruumq́; iuuencum
More Numæ cædit Iouis ante altaria, iurat
Solam Hippo, & facies olida ad præsepia pictas.
Sed cùm peruigileis placet instaurare popinas:
Obuius assiduo Syrophœnix vdus amomo

Hippo, agasonum Deã. summè aurigationi deditum vult ostendere.

Currit, Idumææ Syrophœnix incola portæ,
Hospitis affectu dominum, Regem'que salutat,
Et cum venali Cyane succincta lagena.
Defensor culpæ *dicet mihi, fecimus & nos*
Hæc iuuenes. esto: desisti nempe, nec vltrà
Fouisti errorem. breue sit, quod turpiter audes.
Quædam cùm prima resecentur crimina barba,
Indulge veniam pueris. Damasippus ad illos
Thermarum calices, inscripta'que lintea vadit
Maturus bello Armeniæ, Syriæ'que tuendis
Amnibus, & Rheno, atque Istro. præstare Neronem
Securum valet hæc ætas. mitte ostia Cæsar,

Non pudet nobiles & iã grandes in ebriosorum compotationes ingredi.

Mitte: sed in magna legatum quære popina.
Inuenies aliquo cum percussore iacentem,
Permistum nautis, aut furibus, aut fugitiuis,

Sandapila, qua plebeiorum, & damnatorum cadauera efferebantur.

Inter carnifices, & fabros sandapilarum,
Et resupinati cessantia tympana Galli:
*Aequa * vbi libertas, communia pocula, lectus*

*ibi

Non alius cuiquam, nec mensa remotior vlli.
Quid facias talem sortitus, Pontice, seruum?
Nempe in Lucanos, aut Tusca ergastula mittas.
At vos Troiugenæ vobis ignoscitis, & quæ

χλευασμὸς

Turpia cerdoni, Volesos, Brutos'que decebunt.
Quid, si nunquam adeò fœdis, adeóque pudendis
Vtimur exemplis, vt non peiora supersint?
Consumtis opibus vocem Damasippe locasti

*Sipario

** Suppario, clamosum ageres vt phasma Catulli.*

Laureolum, fabulã Næuij de Laureolo in crucẽ sublato.

Laureolum velox etiam bene Lentulus egit,
Iudice me, dignus vera cruce. nec tamen ipsi
Ignoscas populo: populi frons durior huius,
Qui sedet, & spectat triscurria patriciorum:

Scurrile esse in cena saltare, maximè si magnus es, & à nemine cogeris.

Planipedes audit Fabios, ridere potest qui
Mamercorum alapas. quanti sua funera vendant,
Quid refert? vendunt nullo cogente Nerone,

Non mirum, si mores ciuium sint corrupti, cùm Princeps sit corruptissimus: vnde non pudet optimates palàm in arenã sese demittere, quod insamium hominum est.

Nec dubitant celsi Prætoris vendere ludis.
Finge tamen gladios inde, atque hinc pulpita pone,
Quid satius? mortem sic quisquam exhorruit, vt sit
Zelotypus Thymeles, stupidi collega Corinthi?
Res haud mira tamen, citharœdo Principe natus
*Nobilis. hæc vltra, quid erit nisi ludus? & * illud*
Dedecus vrbis habes, nec mirmillonis in armis,
*Nec clypeo Gracchum * pugnantem, aut falce supina.*

*illic
*aut pugnantẽ falce

Damnat enim taleis habitus, & damnat, & odit,
Nec galea frontem abscondit. mouet ecce tridentem,

Postquàm

Postquàm vibrata pendentia retia dextra
Nequidquam effudit, nudum ad spectacula vultum
*Erigit,& tota fugit * agnoscendus arena.*
Credamus tunicæ,de faucibus aurea cùm se
Porrigat,& longo iactetur spira galero.
Ergo ignominiam grauiorem pertulit omni
Vulnere,cum Gracco iussus pugnare secutor.
Libera si dentur populo suffragia,quis tam
Perditus,vt dubitet Senecam præferre Neroni,
Cuius supplicio non debuit vna parari
Simia,nec serpens vnus,nec culeus vnus?
Par Agamemnonidæ crimen:sed caussa facit rem
Dissimilem. quippe ille Deis auctoribus vltor
Patris erat cæsi media inter pocula:sed nec
Electræ iugulo se polluit,aut Spartani
Sanguine coniugij,nullis aconita propinquis
Miscuit,in scena nunquàm cantauit Orestes,
Troica non scripsit.quid enim Virginius armis
Debuit vlcisci magis,aut cum vindice Galba?
Quid Nero tam sæua,crudáque tyrannide fecit?
*Hæc opera,atque * hæ sunt generosi Principis artes,*
*Gaudentis fœdo peregrina ad pulpita * saltu*
Prostitui,Graiæ'que apium meruisse coronæ.
Maiorum effigies habeant insignia vocis,
Ante pedes Domiti longum tu pone Thyestæ
Syrma,vel Antigones,seu personam Menalippes,
Et de marmoreo citharam suspende Colosso.
Quis Catilina tuis natalibus,atque Cethegi
Inueniet quidquam sublimius? arma tamen vos
Nocturna,& flamas domibus,templis'que parastis,
Vt Braccatorum pueri,Senonum'que minores,
Ausi quod liceat tunica punire molesta.

*ignoscendus

Parricidiũ Neronis multò,q̃ id quod patrauit Orestes,crudelius.

Virginus Ruf9, Iul. vindex, & Galba exercitus Duces desciuerũt à Nerone.

*illæ

*cantu

Non esse nobiles,qui ex generosis nati impiè agant.

 Sed vi-

Sed vigilat Consul, vexilláque vestra coërcet.
Hic nouus Arpinâs ignobilis, & modò Romæ
Municipalis Eques galeatum ponit vbique
Præsidium attonitis, & in omni gente laborat.
Tantum igitur muros intra toga contulit illi
Nominis, & tituli, quantum non Leucade, quantum
Thessaliæ campis Octauius abstulit vdo
Cædibus assiduis gladio. sed Roma parentem,
Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.
Arpinâs alius Volscorum in monte solebat
Poscere mercedes alieno lassus aratro,
Nodosam post hæc frangebat vertice vitem,
Si lentus pigra muniret castra dolabra:
Hic tamen & Cimbros, & summa pericula rerum
Excipit, & solus trepidantem protegit vrbem.
Atque ideo, postquā ad Cimbros, stragemq; volabant,
Qui nunquam attigerant maiora cadauera, corui,
Nobilis ornatur lauro collega secunda.
Plebeiæ Deciorum animæ, plebeia fuerunt
Nomina: pro totis legionibus hi tamen, & pro
Omnibus auxilijs, atque omni plebe Latina
Sufficiunt Dijs infernis, Terræque parenti.
Pluris enim Decij, quàm qui seruantur ab illis.
Ancilla natus trabeam, & diadema Quirini,
Et fasceis meruit Regum vltimus ille bonorum.
Prodita laxabant portarum claustra tyrannis
Exsulibus iuuenes ipsius Consulis, & quos
Magnum aliquid dubia pro libertate deceret,
Quod miraretur cum Coclite Mucius, & quæ
*Imperij * fineis, Tiberinum virgo natauit.*
*Occulta ad patres * produxit crimina seruus*
Matronis lugendus: at illos verbera iustis

Afficiunt

Cicero, quāuis illis videretur obscurior, plus profuit Reip. & reportauit tantum gloriæ quātum Cæsar Augustus.

Marius & ipse Arpinâs humili loco nat⁹ fortissimè se gessit pro libertate patriç, iam in summo periculo constitutæ.

Deciorum virtus.

Reg. vlti. Seruius Tullus, vir ignobilis, omnium consensu ob virtutē Rex declaratus.

*finem, *eduxit

Crimina seru. Vindex Cecinesis qui iuuenū

coniurationem detexit, quã tractauerant in domo Aquilliorũ de reducendis Regibus.
*Attamen

Afficiunt pœnis, & legum prima securis.
MALO *pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis*
Aeacidæ similis, Volcaniáque arma capessas,
Quàm te Thersitæ similem producat Achilles.
**Et tamen vt longè repetas, longéque reuoluas*
Nomen, ab infami gentem deducis asylo.
Maiorum primus quisquis fuit ille tuorum,
Aut pastor fuit, aut illud, quod dicere nolo.

SAT. IX.
Ad Næuolum quendam, qui cinædis operã præstabat, sed nullo ferè quæstu: vnde sub eius persona sui temporis fœditatẽ, & auaritiã insectatur.

SCIRE *velim quare toties mihi, Næuole, tristis*
Occurras fronte obducta, ceu Marsya victus.
Quid tibi cum vultu, qualem deprensus habebat
Rauola, dum Rhodopes vda terit inguina barba?
Nos colaphum incutimus lambenti crustula seruo.
Non erat hac facie miserabilior Crepereius
Pollio, qui triplicem vsuram præstare paratus
Circuit, & fatuos non inuenit. vnde repentè
Tot rugæ? certè modico contentus agebas
Vernam equitem, conuiua ioco mordente facetus,
Et salibus vehemens intra pomœria natis.
Omnia nunc contrà: vultus grauis, horrida siccæ
Silua comæ, nullus tota nitor in cute, qualem
Præstabat calidi circumlita fascia visci,
Sed fruticante pilo neglecta, & squalida crura.
Quid macies ægri veteris, quem tempore longo
Torret quarta dies, olim'que domestica febris?
Deprendas animi tormenta latentis in ægro
Corpore, deprendas & gaudia: sumit vtrunque
Inde habitum facies. igitur flexisse videris
Propositum, & vitæ contrarius ire priori.
Nuper enim, vt repeto, fanum Isidis, & Ganymedem
Pacis, & aduectæ secreta palatia matris,

Visco cũ resina & cera facies nitidior, reddebarur.

Aduectæ mat. Cybeles tẽplũ

Et Ce-

quod exstructũ erat in Palatio.
Et Cererem (nam quo non prostat fœmina templo?)
Notior Aufidio mœchus celebrare solebas,
*Quid
**Quod taceo, atque ipsos etiam inclinare maritos.*
Vtile & hoc multis vitæ genus: at mihi nullum
Inde operæpretium. pingueis aliquando lacernas,
Munimenta togæ duri, crassique coloris,
Et malè percussas textoris pectine Galli
Venæ sec. min⁹ purum, ac per hoc vilius, vt secundarium panem dicimus
Accipimus, tenue argentum, venǽque secundæ.
F A T A *regunt homines: fatum est in partibus illis,*
Quas sinus abscondit. nam si tibi sidera cessant,
Nil faciet longi mensura incognita nerui,
Quamuis te nudum spumanti Virro labello
Viderit, & blandæ assiduæ, densǽque tabellæ
Sollicitent. ἤθκς γὰρ γλυκέος ἄνδρα κίναιδον.
Vlterius, peius: quasi vltra qđ nõ sit deterius.
Quod tamẽ vlterius monstrum, quàm mollis auarus?
Hæc tribui, deinde illa dedi, mox plura tulisti.
* & ceuet.
*Computat, * atque cauet, ponatur calculus: adsint*
Cum tabula pueri. numera sestertia quinque
Omnibus in rebus: numerentur deinde labores.
* promtum
*An facile, & * pronum est agere intra viscera penem*
Legitimum, atque illic hesternæ occurrere cenæ?
Seruus erit minus ille miser, qui foderit agrum,
*Non
**Quàm dominum, sed tu sanè tener, & puerum te,*
Et pulcrum, & dignum cyatho, calóque putabas.
Asseclæ, ministræ ab assequẽdo.
Vos humili asseclæ, vos indulgebitis vnquam
Cultori, iam nec morbo donare parati?
En, cui tu viridem vmbellam, cui succina mittas
Grandia, natalis quoties redit, aut madidum ver
Kalẽd. Martijs, quibus mulieribus munera mittebantur.
Incipit, & strata positus, longáque cathedra
Munera fœmineis tractas secreta Kalendis.
Dic passer, cui tot monteis, tot prædia seruas
Apula, tot miluos intra tua pascua lassos?

Te Tri-

Te Trifolinus ager fœcundis vitibus implet,
Suspectum'que iugum Cumis, & Gaurus inanis.
Nam quis plura linit victuro dolia musto?
Quantum erat exhausti lumbos donare clientis
Iugeribus paucis? melius'ne hic rusticus infans
Cum matre, & casulis, & cum lusore catello
Cymbala pulsantis legatus fiet amici?
Improbus es, cùm poscis, ait. sed pensio clamat,
Posce: sed appellat puer vnicus, vt Polyphemi
Lata acies, per quam sollers euasit Vlysses.
Alter emendus erit: nanque hic non sufficit: ambo
Pascendi. quid agam bruma spirante? quid oro?
Quid dicam scapulis seruorum mense Decembri,
Et pedibus? durate, atque exspectate cicadas?
Verum vt dissimules, vt mittas cetera, quanto
Metiris pretio, quòd ni tibi deditus essem,
Deuotus'que cliens, vxor tua virgo maneret?
Scis certè quibus ista modis, quàm sæpe rogaris,
Et quæ pollicitus. fugientem sæpe puellam
Amplexu rapui: tabulas quoque ruperat, & iam
Signabat. tota vix hæc ego nocte redemi*
Te plorante foris. testis mihi lectulus, & tu,
Ad quem peruenit lecti sonus, & dominæ vox.
Instabile, ac dirimi cœptum, & iam pæne solutum
Coniugium in multis domibus seruauit adulter.
Quò te circumagas? quæ prima, aut vltima ponas?
Nullum ergo meritum est ingrate, ac perfide, nullum,
Quòd tibi filiolus, vel filia nascitur ex me?
Tollis enim, & libris actorum spargere gaudes
Argumenta viri. foribus suspende coronas,
Iam pater es: dedimus quod famæ opponere possis.
Iura parentis habes, propter me scriberis heres,

Legatum

Suspect. quod imminet ciuitati. Missenum videtur innuere promontorium.

Odysseæ lib. 9

Cicadas, æstatẽ nam æstate potissimũ canũt.

Tabul. rup. quibus contractũ erat matrimoniũ, & alias cum alio marito parabat.
* hoc

Acta, libri, in quib. liberorum nomina scribebant paten[tes] qui publicè priuatim asseruabantur.

Legatum omne capis, necnon & dulce caducum.
Commoda prætereà iunguntur multa caducis,
Si numerum, si treis impleuero. iusta doloris
Næuole caussa tui. contrà tamen ille quid adfert?
Negligit, atque alium bipedem sibi quærit asellum.
Hæc soli commissa tibi celare memento,
Et tacitus nostras intra te fige querelas.

Si treis. Nã, qui in vrbe treis liberos suscepissent, immunitate donabantur.

N A M *res mortifera est inimicus pumice læuis.*
Qui modo secretum commiserat: ardet, & odit,
Tanquam prodiderim quidquid scio. sumere ferrum,
Fuste aperire caput, candelam apponere valuis
Non dubitat. nec contemnas, aut despicias, quòd
His opibus nunquam cara est annona veneni.
Ergo occulta teges, vt curia Martis Athenis.
O Corydon, Corydon, secretum diuitis vllum
Esse putas? serui vt taceant: iumenta loquentur,
Et canis, & postes, & marmora. claude fenestras,
Vela tegant rimas, iunge ostia, tollito lumen
E medio, clament omnes, propè nemo recumbat:
Quod tamen ad cantum galli facit ille secundi,
Proximus ante diem caupo sciet, audiet & quæ
Finxerunt pariter librarius, archimagiri
** Carptores. quod enim dubitant componere crimen*
In dominos, quoties rumoribus vlciscuntur
Baltea? nec deerit qui te per compita quærat
Nolentem, & miseram vinosus inebriet aurem.
Illos ergo roges quidquid paullò antè petebas
A nobis. taceant illi: sed prodere malunt
Arcanum, quàm subrepti potare Falerni,
Pro populo faciens quantum Laufella bibebat.

Læuis punice, mollis & effeminatus.

Hemistichium carminis Virgiliani.

* Raptores, al. Fartores.

Baltea, lora, quibus sæpe cæsi sunt.

Faciens, sacrificàs Bonæ Deç. sic Virgili9, Cũ faciam vitula.

V I V E N D V M *rectè, cùm propter plurima, tum his*
Præcipuè caussis, vt linguas mancipiorum

Contemnas,

Contemnas. NAM *lingua mali pars pessima serui.*
Deterior tamen hic, qui liber non erit, illis:
Quorum animas & farre suo custodit, & ære.
Iccirco vt possim linguam contemnere serui,
Vtile consilium modò, sed commune, dedisti.
Nunc mihi quid suades post damnũ temporis, & spes
Deceptas? FESTINAT *enim decurrere velox*
Flosculus angustæ, miseræque breuissima vitæ — Vitæ breuitas.
Portio: dum bibimus, dum serta, vnguenta, puellas
Poscimus, obrepit non intellecta senectus.
Ne trepida: nunquam pathicus tibi deerit amicus,
Stantibus, & saluis his collibus. vndique ad illos
Conueniunt & carpentis, & nauibus omnes,
Qui digito scalpunt vno caput. altera maior
Spes super est: tu tantùm crucis imprime dentem.
Hæc exempla para fœlicibus: at mea Clotho
Et Lachesis gaudent, si pascitur inguine venter.
O parui, nostrique Lares, quos thure minuto,
Aut farre, & tenui soleo exornare corona,*
Quando ego figam aliquid, quò sit mihi tuta senectus
A tegete, & baculo? viginti millia fenus
Pigneribus positis, argenti vascula puri,
Sed quæ Fabricius censor notet, & duo fortes
De grege Mœsorum, qui me ceruice locata
Securum iubeant clamoso insistere Circo.
Sit mihi prætereà curuus cælator, & alter,
Qui multas faciet pingat citò: sufficient hæc.
Quando ego pauper ero? votum miserabile, nec spes
His saltem. nam cùm pro me Fortuna rogatur:
Affigit ceras illa de naue petitas,
Quæ Siculos cantus effugit remige surdo.

Qui digito: Hemistichiũ versus Calui poëtę de Pompeio, quẽ hoc versu, vt mollẽ, & pathicũ perstringit.

*exorare

Mœsia regio Pannoniæ finitima, vnde mittebantur robustissimi serui.

D. IVNII IVVENALIS SATYRARVM LIBER IIII.

SAT. X.
Insectatur stulta hominũ vota, qui vitijs execati nesciant quid optent à Dijs autẽ nihil esse petendum colligit, quàm sana mens, & sensuum integritas.

*concupis

OMNIBVS *in terris, quæ sunt à Gadibus vsque*
Auroram, & Gangem, pauci dignoscere possunt
Vera bona, atque illis multum diuersa, remota
Erroris nebula. quid enim ratione timemus:
Aut cupimus? quid tam dextro pede * *concipis, vt te*
Conatus non pœniteat, voti'que peracti?
Euertêre domos totas optantibus ipsis
Dij faciles. nocitura toga, nocitura petuntur
Militia. & torrens dicendi copia multis,
Et sua mortifera est facundia. viribus ille
Confisus perijt, admirandis'que lacertis.
Sed plureis nimia congesta pecunia cura
Strangulat, & cuncta exsuperans patrimonia census,
Quantò delphinis balæna Britannica maior.
Temporibus diris igitur, iussu'que Neronis
Longinum, & magnos Senecæ prædiuitis hortos
Clausit, & egregias Lateranorum obsidet ædes
Tota cohors. RARVS *venit in cœnacula miles.*
Pauca licet portes argenti vascula puri,
Nocte iter ingressus gladium, contum'que timebis,
Et motæ ad Lunam trepidabis arundinis * *vmbram.*

Cassius Longinus, Seneca, & Plautus Lateranus propter diuitias à Nerone ad necem compulsi sunt.

*vmbras

CANTABIT *vacuus coram latrone viator.*
Prima ferè vota, & cunctis notissima templis:
Diuitiæ vt crescant, vt opes, vt maxima toto
Nostra sit arca foro. sed nulla aconita bibuntur
Fictilibus: tunc illa time, cùm pocula sumes
Gemmata, & lato Setinum ardebit in auro.
Iam'ne igitur laudas, quòd de sapientibus alter
Ridebat, quoties à limine mouerat vnum,
Protulerat'que pedem: flebat contrarius alter?

Sap. Democritus, qui ob id γελαστικός dictus est.
Cont. al. Heracleitus.

Sed faci-

Sed facilis cuiuis rigidi censura cachinni:
Mirandum est, vnde ille oculis suffecerit humor.
Perpetuo risu pulmonem agitare solebat
Democritus, quanquam non esset vrbibus illis
Prætexta, & trabeæ, fasces, lectica, tribunal.
Quid, si vidisset Prætorem in curribus altis
Exstantem, & medio sublimem in puluere Circi
In tunica Iouis, & pictæ Sarrana ferentem
Ex humeris aulæa togæ, magnæ'que coronæ
Tantum orbem, quanto ceruix non sufficit vlla?
Quippe tenet sudans hanc publicus, & sibi Consul
Ne placeat, curru seruus portatur eodem.

> Tunica Iouis, triumphali veste, quam ex tẽplo Iouis sumtã induebant, vt indicat Liu. li. x. ab vrbe cõd.

Da nunc & volucrem, sceptro quæ surgit eburno,
Illinc cornicines, hinc præcedentia longi
Agminis officia, & niueos ad frena Quirites,
Defossa in loculis, quos sportula fecit amicos.
Tunc quoque materiam risus inuenit ad omneis
Occursus hominum, cuius prudentia monstrat
Summos posse viros, & magna exempla daturos
Veruecum in patria, crasso'que sub aëre nasci.
Ridebat curas, necnon & gaudia vulgi,
Interdum & lacrymas, cùm Fortunæ ipse minaci
Mandaret laqueum, medium'que ostẽderet vnguem.

> Democritus exemplo est, bonos viros vbiq. posse nasci, vt qui in Thracia Barbarissima regione natus sit.

Ergo superuacua, aut pernitiosa petuntur,
Propter quæ fas est genua incerare Deorum:
Quosdam præcipitat subiecta potentia magnæ
Inuidiæ, mergit longa, atque insignis honorum
Pagina, descendunt statuæ, restem'que sequuntur.
Ipsas deinde rotas bigarum impacta securis
Cædit, & immeritis franguntur crura caballis.
Iam strident ignes, iam follibus, atque caminis
Ardet adoratum populo caput, & crepat ingens

Exemplo Seiani ostendit nimiam potentiã multis esse exitio. Nã ille sub Tiberio eò honorum euectus est, vt eius natalis publicè celebraretur, & illi aureę statuę ponerentur, Imperatoris in Consulatu collega fieret, à quo tãdem, vt fur, per litteras à Senatu interfici, & vnco trahi iussus est.

Seianus: deinde ex facie toto orbe secunda
Fiunt vrceoli, pelues, sartago, patella.
Pone domi lauros, duc in Capitolia magnum,
Cretatum que bouem: Seianus ducitur vnco
Spectandus: gaudent omnes. quæ labra? quis illi
Vultus erat? nunquam, si quid mihi credis, amaui
Hunc hominem. sed quo cecidit sub crimine? quisnam
*Delator? quibus * indicijs? quo teste probauit?*
Nil horum: verbosa, & grandis epistola venit
*A Capreis: bene habet, * nil plus interrogo.* SED *quid*
Turba tremens? sequitur fortunam, vt semper, & odit
Damnatos. idem populus. si Nortia Tusco
Fauisset, si oppressa foret secura senectus
Principis, hac ipsa Seianum diceret hora
Augustum. iam pridem, ex quo suffragia nulli
*Vendimus, * effugit curas. nam qui dabat olim*
Imperium, fasceis, legiones, omnia, nunc se
Continet, atque duas tantùm res anxius optat,
Panã, & Circenses. perituros audio multos.
Nil dubium: magna est fornacula: pallidulus mî
Brutidius meus ad Martis fuit obuius aram.
Quàm timeo, victus ne pœnas exigat Aiax,
**Vt malè defensus! curramus præcipites, &,*
Dum iacet in ripa, calcemus Cæsaris hostem.
Sed videant serui, ne quis neget, & pauidum in ius
Ceruice adstricta dominum trahat. hi sermones
*Tunc de Seiano, secreta * hæc murmura vulgi.*
Vis'ne salutari sicut Seianus, habere
Tantundem, atque illi sellas donare curuleis?
Illum exercitibus præponere? tutor haberi
Principis angusta Caprearum in rupe sedentis
Cum grege Chaldæo? vis certè peila, cohorteis:

*indicibus?
*non

*effudit

*Et

Aiax, hoc est, periculũ est, ne multi sibi inferant manus, dũ citati ad causã dicendã desperent de salute, vtputa male sibi conscij.

*ad

Chal. Trasyllo mathematico Chaldæo vtebatur in primis Tiberius

Egre

Egregios equites, & castra domestica. quid ni
Hæc cupias? & qui nolunt occidere quenquam,
Posse volunt. SED *quæ præclara, & prospera tanti,*
Vt rebus lætis par sit mensura malorum?
Huius, qui trahitur, prætextam sumere mauis:
An Fidenarum, Gabiorum'que esse potestas,
Et de mensura ius dicere, vasa minora
Frangere pannosus vacuis Ædilis Vlubris?
Ergo quid optandum foret, ignorasse fateris
Seianum. nam qui nimios optabat honores,
Et nimias poscebat opes. numerosa parabat
Excelsæ turris tabulata, vnde altior esset
Casus, & impulsæ præceps immane ruinæ.
Quid Crassos, quid Pompeios euertit? & illum,
Ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus nulla non arte petitus,
Magnáque Numinibus vota exaudita malignis.
AD *generum Cereris sine cæde, & vulnere pauci*
Descendunt Reges, & sicca morte tyranni.
Eloquium, ac famam Demosthenis, aut Ciceronis*
Incipit optare, & totis Quinquatribus optat,
Quisquis adhuc vno partam colit asse Mineruam,
Quem sequitur custos angustæ vernula capsæ.
Eloquio sed vterque perit orator: vtrunque
Largus, & exundans letho dedit ingenij fons.
Ingenio manus est, & ceruix cæsa, nec vnquam
Sanguine caussidici maduerunt rostra pusilli.
O fortunatam natam me Consule Romam.
Antoni gladios potuit contemnere, si sic*
Omnia dixisset. ridenda poëmata malo,
Quàm te conspicuæ diuina Philippica famæ,
Volueris à prima quæ proxima. sæuus & illum

Ædilis qui magistratus minimi erant, annonę, mensuris, & id genus præfecti.

Gen. Cereris. Plutonem.

*&, al. ac

Pueri Quinquatribus precātur à Minerua eloquentiam, cùm plerunq. sit perniciosa.

O fort. carmen, quod Cicero cecinit cōiuratione Catilinæ oppressa.

*excludere,

Exitus eripuit, quem mirabantur Athenæ
Torrentem, & pleni moderantem frena theatri.
Dys ille aduersis genitus, fato'que sinistro,
Quem pater ardentis massæ fuligine lippus
A carbone, & forcipibus, gladios'que parante
Incude, & luteo Vulcano ad rhetora misit.
Bellorum exuuiæ, truncis affixa tropæis
Lorica, & fracta de casside buccula pendens,
Et curtum temone iugum, victa'que triremis
*Aplustre, & * summo tristis captiuus in * arcu,*
Humanis maiora bonis creduntur: ad hæc se
Romanus, Graius'que, ac Barbarus induperator
Erexit: caussas discriminis, atque laboris
Inde habuit: TANTO *maior famæ sitis est, quàm*
Virtutis. quis enim virtutem amplectitur ipsam,
Præmia si tollas? patriam tamen obruit olim
Gloria paucorum, & laudis, tituli'que cupido
Hæsuri saxis cinerum custodibus: ad quæ
Discutienda valent sterilis mala robora ficus:
Quandoquidem data sunt ipsis quoque fata sepulcris.
Expende Hannibalem: quot libras in Duce summo
Inuenies? hic est, quem non capit Africa Mauro
** Perfusa Oceano: Nilóque admota tepenti.*
Rursus ad Aethiopum populos, alios'que elephantos
Additur imperys Hispania: Pyrenæum
Transilit. opposuit natura Alpem'que, niuem'que:
Diduxit scopulos, & montem rupit aceto.
Iam tenet Italiam, tamen vltra pergere tendit.
Actum, inquit, nihil est, nisi Pœno milite portas
Frangimus, & media vexillum pono Subura.
O qualis facies, & quali digna tabella
Cúm Getula Ducem portaret bellua luscum.

Demosthenes, μαχαιροποιοῦ filius, hausto veneno periit.

*summa *arce, Laudē quærere ex re bellica, laboris & calamitatus plenum.

Ster. ficus, caprificus; quæ ex muris erumpēs saxa discutit. Hannibalis insatiabilis imperādi cupiditas, sed miserabilis exitus.

*Percussa

Luscū. nā fuit altero oculo captus in Apennini transitu.

Exitus

Exitus ergo quis est? ó gloria: vincitur idem
Nempe, & in exsiliũ præceps fugit, atque ibi magnus,* * abit.
Mirandus que cliens sedet ad prætoria Regis,
Donec Bithyno libeat vigilare tyranno. Bithyno Rege Prusiæ, ad quē confugerat.
Finem animæ, quæ res humanas miscuit olim,
Non gladij, sed saxa dabunt, non tela, sed ille
Cannarum vindex, ac tanti sanguinis vltor
Anulus. i demens, & sæuas curre per Alpeis,
Vt pueris placeas, & declamatio fias.
Vnus Pellæo iuueni non sufficit orbis: Pell. iuue. Alexandro Macedoni, qui cũ infinitos esse mũdos audiret, me miserũ, inquit, qui ne vnum quidem adhuc cõsecutus sum.
Aestuat infelix angusto limite mundi,
*Vt *Gyaræ clausus scopulis, paruáque Seripho.* *Gyari
Cùm tamen à figulis munitam intrauerit vrbem,
Sarcophago contentus erit. MORS *sola fatetur,*
Quantula sint hominum corpuscula. creditur olim
Velificatus Athos, & quidquid Græcia mendax
Audet in historia: constratum classibus ijsdem,
Suppositum que rotis solidum mare. credimus altos
Defecisse amneis, epotáque flumina Medo Medo prand. Xerxis historiā vt fabulosam notat, quæ à Græcis prodita, multa portentosa continet.
Prandente, & madidis cantat quæ Sostratus alis.
Ille tamen, qualis redijt Salamine relicta,
In Corum, atque Eurum solitus sæuire flagellis
Barbarus, Aeolio nunquam hoc in carcere passos,
Ipsum compedibus qui vinxerat Ennosigæum? Ennosig. Neptunum.
Mitius id sanè, quod non & stigmate dignum
**Credidit, huic quisquam vellet seruire Deorum?* *Crederet.
Sed qualis redijt? nempe vna naue cruentis
Fluctibus, ac tarda per densa cadauera prora.
Has toties optata exegit gloria pœnas. Stulta vota longę vitę, cùm ea nihil sit miserius, & contrà.
Da spatium vitæ, multos da Iupiter annos:
**Hoc recto vultu, solum hoc & pallidus optas.* *Hoc altus, cælumque tuens, hoc [illegible] us
Sed quàm continuis, & quantis longa senectus

Plena malis: deformem, & tetrum ante omnia vultũ,
Dissimilem que sui, deformem pro cute pellem,
Pendenteis que genas, & taleis adspice rugas,
Qualeis vmbriferos vbi pandit Tabraca saltus,
In vetula scalpit iam mater simia bucca.
Plurima sunt iuuenum discrimina: pulcrior ille
Hoc, atque ille alio: multum hic robustior illo.
*Vna senum facies, cum voce trementia * labra,*
Et iam leue caput, madidi que infantia nasi.
Frangendus misero gingiua panis inermi.
Vsqueadeo grauis vxori, gnatis que, sibi que,
Vt captatori moueat fastidia Cosso.
Non eadem vini, atque cibi torpente palato
Gaudia: nam coitus iam longa obliuio: vel si
Coneris, iacet exiguus cum ramice neruus,
Et, quamuis tota palpetur nocte, iacebit.
An'ne aliquid sperare potest hæc inguinis ægri
Canities? quid, quòd merito suspecta libido est,
Quæ Venerem affectat sine viribus? adspice partis
Nunc damnum alterius. nam quæ cantante voluptas:
Sit licet eximius citharœdus, sit'ue Seleucus,
Et quibus aurata mos est fulgere lacerna?
Quid refert, magni sedeat qua parte theatri,
Qui vix cornicines exaudiat, atque tubarum
Concentus? clamore opus est, vt sentiat auris,
Quem dicat venisse puer, quod nuntiet horas.
Præterea minimus gelido iam corpore sanguis
Febre calet sola: circumsilit agmine facto
Morborum omne genus: quorum si nomina quæras,
Promtius expediam, quot amauerit Hippia mœchos,
Quot Themison ægros autumno occiderit vno,
Quot Basilus socios, quot circumscripserit Hirrus
Pupillos:

Tabraca, oppidũ Africæ, vbi magna est simiarum copia.

*membra,

Ramex, q̃ Græcè κιρσοκήλη dicitur, ab eo, quòd venæ intumescant, atque intorqueantur.

Aur. lac. tibicines, qui, vt ait Horatius, trahunt per pulpita vestem.

Themison, quẽ heic mordet, vt bonus medicus commendatur à Cornel. Cels.

Pupillos: quot longa viros exsorbeat vno
Maura die, quot discipulos inclinet Amillus,
Percurram citiùs, quot villas possideat nunc,
Quo tondente grauis iuueni mihi barba sonabat.
Ille humero, hic lumbis, hic coxa debilis, ambos
Perdidit ille oculos, & luscis inuidet. huius
*Pallida labra cibum * capiunt digitis alienis.*
Ipse ad conspectum cenæ diducere rictum
Suetus, hiat tantùm: ceu pullus hirundinis, ad quem

Luscus qui altero oculo caret, qui Græcis μονόφθαλμος dicitur.
*accipiunt

Ore volat pleno mater ieiuna. sed omni
Membrorum damno maior dementia: quæ nec
*Nomina seruorum, nec vultum * agnoscit amici,*
Cum quo præterita cenauit nocte, nec illos,
Quos genuit, quos eduxit nam codice sæuo

Desipientia membrorum mutilatione grauior.
*noscit

Heredes vetat esse suos, bona tota feruntur
Ad Phialen: tantum artificis valet halitus oris,
Quod steterat multis in carcere fornicis annis.
Vt vigeant sensus animi, ducenda tamen sunt
Funera gnatorum, rogus adspiciendus amatæ

Multa ferenda, etsi adsit bona valetudo.

Coniugis, & fratris, plenæque sororibus vrnæ.
Hæc data pœna diu viuentibus, vt renouata
Semper clade domus multis in luctibus, inque
Perpetuo mærore, & nigra veste senescant.
Rex Pylius, magno si quidquam credis Homero,
Exemplum vitæ fuit à cornice secundæ.
Felix nimirum, qui tot per sæcula mortem
*Distulit, atque suos * iam dextra computat annos,*

A corn. Nestor enim tres hominum ætates vixisse creditur.
*in dextram

Quique nouum toties mustum bibit. oro, parumper
Attendas, quantum de legibus ipse queratur
Fatorum, & nimio de stamine, cùm videt acris
Antilochi barbam ardentem: nam quærit ab omni,
Quisquis adest, socio, cur hæc in tempora duret,

Quod facinus dignum tam longo admiserit æuo.
Hæc eadem Peleus, raptum cùm luget Achillem,
Atque alius, cui fas Ithacum lugere natantem.
Incolumi Troia Priamus venisset ad Vmbras
Assaraci magnis sollennibus, Hectore funus
Portante, ac reliquis fratrum ceruicibus, inter
Iliadum lacrymas, vt primos edere planctus
Cassandra inciperet, scissâ'que Polyxena palla:
Si foret exstinctus diuerso tempore, quo iam
Cœperat audaces Paris ædificare carinas.
Longa dies igitur quid contulit? omnia vidit
Euersa, & flamis Asiam, ferróque cadentem.
Tunc miles tremulus posita tulit arma tiara,
Et ruit ante aram summi Iouis, vt vetulus bos,
Qui domini cultris tenue, & miserabile collum
Præbet, ab ingrato iam fastiditus aratro.
Exitus ille vtcunque hominis: sed torua canino
Latrauit rictu, quæ post hunc* vixerat, vxor.*
Festino ad nostros, & Regem transeo Ponti,
Et Crœsum, quem vox iusti facunda Solonis*
Respicere ad longa iussit spatia vltima vitæ.
Exsilium, & carcer Minturnarum'que paludes,
Et mendicatus victa Carthagine panis
Hinc caussas habuere. quid illo ciue tulisset
Natura in terris, quid Roma beatius vnquam,
Si circumducto captiuorum agmine, & omni
Bellorum pompa, animam exhalasset opimam,
Cùm de Teutonico vellet descendere curru?
Prouida Pompeio dederat Campania febreis
Optandas: sed multæ vrbes, & publica vota
Vicerunt. igitur fortuna ipsius, & vrbis
Seruatum victo caput abstulit. hoc cruciatu

Alius Laërtes Vlysses pater, q errãte Vlysse se in agro macerabat, ac Iouẽ rogabat, vt animã e corpore educeret. auctor Homer.

Can. Hecuba Priami vxor in canẽ conuersa. *quod *vixerit *iusti quẽ vox

Min. pal. vbi latuit C. Marius, vnde extractus est, & posteà exsul in Africa mendicauit.

Cum Põpeius Neapoli ægrotaret, vota publicè suscepta sunt in eius salutem, vt bello

Lentulus,

Lentulus, hac pœna caruit, cecidit'que Cethegus
Integer, & iacuit Catilina cadauere toto.
Formam optat modico pueris, maiore puellis
Murmure, cùm Veneris fanum videt anxia mater
Vsque ad delicias votorum. cur tamen, inquit,
Corripias? pulcra gaudet Latona Diana.
Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
Ipsa habuit. cuperet Rutilæ Virginia gibbum
Accipere, atque suam Rutilæ dare. filius autem
Corporis egregij, miseros, trepidos'que parentes
Semper habet. RARA *est adeò concordia formæ,*
Atque pudicitiæ. sanctos licet horrida mores
Tradiderit domus, ac veteres imitata Sabinas:
Prætereà castum ingenium, vultum'que modestum
Sanguine feruentem tribuat natura benigna;
Larga manu (quid enim puero conferre potest plus
Custode, & cura natura potentior omni?)
Non licet esse viros: nam prodiga corruptoris
Improbitas ipsos audet tentare parentes.
Tanta in muneribus fiducia. nullus ephebum
Deformem sæua castrauit in arce tyrannus:
Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, vel
Strumosum, atque vtero pariter, gibbóque tumentem.
Nunc ergo iuuenis specie lætare tui, quem
Maiora exspectant discrimina. fiet adulter
Publicus, & pœnas metuet, quascunque mariti
**Exigere irati: nec erit felicior astro*
Martis, vt in laqueos nunquam incidat. exigit autem
Interdum ille dolor plus, quàm lex vlla dolori
Concessit. necat hic ferro, secat ille cruentis
Verberibus, quosdam mœchos & mugilis intrat.
Sed tuus Endymion dilectæ fiet adulter

ciuili & multis malis referuatus videatur.

Virginia, virgo plebeia, quę ob pulcritudinem perijt, cæsa à patre, cum illam Appius Decẽuir stuprare vellet.

Si quis etiam benignitate naturæ sit castus & pudicus, tamen ob formã plerunque periclitatur.

*viris:

*Exigere ira potest:

Imitatio Horatiana ex secundo Sermo. Hic se præcipitẽ tecto dedit, ille flagellis ad mortem cæsus.

Matronæ:mox cùm dederit Seruilia nummos,
*exuet
Fiet & illius,quam non amat: eruet omnem*
Corporis ornatum.quid enim vlla negauerit vdis
*Opua,
Inguinibus,siue est hæc Hippia,siue Catulla?*
*immo
Deterior totos habet illic fœmina mores.
*Sed casto quid forma nocet? quid profuit * olim*
Hippolyto graue propositum? quid Bellerophonti?
*certè
*Erubuit * nempe hæc,ceu fastidita,repulsa.*
Stenobœa vxor Prœti regis,quę Bellerophonté perdidit.
Nec Sthenobœa minùs,quàm Cressa excanduit, & se
Concussere ambæ. MVLIER *sæuissima tunc est,*
Cùm stimulos odio pudor admouet. elige quidnam
C. Silius formosissimus,vt scribit Tacit9,cùm in eum exarsisset Messalina Claudij vxor, coactus est dimissa vxore sua Claudio Hostiá profecto palàm Messallinã ducere: vnde mox re cognita,Silius interfectus est.
Suadendum esse putes,cui nubere Cæsaris vxor
Destinat.optimus hic,& formosissimus idem
Gentis patriciæ rapitur miser extinguendus
Messallinæ oculis: dudum sedet illa parato
Flameolo,Tyrius'que palam Genialis in hortis
Sternitur,& ritu decies centena dabuntur
Antiquo:veniet cum signatoribus auspex.
Hæc tu secreta,& paucis commissa putabas.
Non,nisi legitimè,vult nubere:quid placeat,dic:
Ni parêre velis,pereundum est ante lucernas.
Si scelus admittas,dabitur mora paruula,dum res
Nota vrbi,& populo contingat Principis aureis.
Dedecus ille domus sciet vltimus:intereà tu
*tanti vita
Obsequere imperio,si tanti est vita dierum*
Paucorum.quidquid leuius,melius'que putaris,
Præbenda est gladio pulcra hæc,& candida ceruix.
Nil ergo optabunt homines? SI *consilium vis,*
Permittes ipsis expendere Numinibus,quid
Conueniat nobis,rebus'que sit vtile nostris.
Homo Dijs carior q̃ sibi ipsi.
Nam pro iucundis aptissima quæque dabunt Dij.
Carior est illis homo,quàm sibi.nos animorum

Impulsu

Impulsu,& cæca,magnáque cupidine ducti,
Coniugium petimus,partum'que vxoris:at illis
Notum,qui pueri,qualis'que futura sit vxor.
** Vt tamen & poscas aliquid,voueas'que sacellis*

*Attamē vt,al. Vt tamen vt,al. At tamen exposcas

Exta,& candiduli diuina tomacula porci:
ORANDVM *est, vt sit mens sana in corpore sano.*

Quid à Dijs potissimum petendum.

Fortem posce animum,& mortis terrore carentem:
Qui spatium vitæ extremum inter munera ponat
Naturæ,qui ferre queat quoscunque labores,
Nesciat irasci,cupiat nihil,& potiores
Herculis ærumnas credat,sæuos'que labores,
Et Venere,& cenis,& plumis Sardanapali.
Monstro, quod ipse tibi possis dare. SEMITA *certè*
Tranquillæ per virtutem patet vnica vitæ.

Vnica via ad beatam vitam per virtutem.

NVLLVM *Numen * habes,si sit prudentia:sed te*
Nos facimus,Fortuna,Deam,cæló que locamus.

*abest,

SAT. XI. Ad Persicū amicum suum,quē frugali cōuiuio inuitarat,cōtra eos,qui exquisitiùs,lautiusque comissentur,quā facultates ferāt.

ATTICVS *eximiè si cenat,lautus habetur:*
Si Rutilus,demens.quid enim maiore cachinno
Excipitur vulgi,quàm pauper Apicius?omnis
Conuictus,thermæ.stationes,omne theatrum
De Rutilo.nam dum valida,ac iuuenilia membra
Sufficiunt galeæ,dum'que ardens sanguine fertur
Non cogente quidem,sed nec prohibente Tribuno
Scripturus leges,& regia verba lanistæ.
Multos porrò vides,quos sæpe elusus ad ipsum
Creditor introitum solet exspectare macelli,
Et quibus in solo viuendi caussa palato est.
Egregius cenat,melius'que miserrimus horum,
Et citò casurus iam perlucente ruina.
Intereà gustus elementa per omnia quærunt,
Nunquam animo pretijs obstantibus: interius si

Attendas

Attendas, magis illa iuuant, quæ pluris emuntur.
Ergo haud difficile est, perituram arcessere summam
Lancibus oppositis, vel matris imagine fracta,
Et quadringentis nummis condire gulosum
Fictile, sic veniunt ad Miscellanea ludij.
Refert ergo, quis hæc eadem paret: in Rutilo nam
Luxuria est, in Ventidio laudabile nomen
Sumit, & à censu famam trahit. illum ego iure
Despiciam, qui scit quantò sublimior Atlas
Omnibus in Libya sit montibus: hic tamen idem
Ignoret, quantum ferrata distet ab arca
Sacculus è cælo descendit γνῶθι σεαυτὸν,
Figendum, & memori tractandum pectore, siue
Coniugium quæras, vel sacri in parte Senatus
Esse velis. nec enim loricam poscit Achillis
Thersites, in qua se traducebat Vlysses
Ancipitem. seu tu magno discrimine caussam
*Protegere affectas: te consule, dic tibi * quis sis,*
Orator vehemens, an Curtius, an Matho. BVCCÆ
*Noscenda est mensura * tuæ, spectandáque rebus*
In summis, minimis'que: etiam cùm piscis emetur,
Nec mullum cupias, cùm sit tibi gobio tantùm
In loculis. quis enim te deficiente crumena,
Et crescente gula manet exitus, ære paterno,
Ac rebus mersis in ventrem, fœnoris, atque
Argenti grauis, & pecorum, agrorum'que capacem?
Talibus à dominis post cuncta nouissimus exit
Anulus, & digito mendicat Pollio nudo.
Non præmaturi cineres, nec funus acerbum
Luxuriæ, sed morte magis metuenda senectus.
Hi plerunque gradus: conducta pecunia Romæ,
Et coram dominis consumitur. inde vbi paullum
Nescio

Miscel lud. hoc est, absumtis opibus coguntur fieri ludij, & histriones, quales solēt conuenire in Miscellis ludis.

Apophthegma illud, inquit, nosce te ipsum, nō solùm ad corporis staturam, aut formā pertinet: sed ad omnia vitę officia, vt nihil supra vires attentes. è cœlo autem demissum putabatur, quòd esset in templo Apollinis Delphici aureis literis inscriptū, consecratumq.

*qui
*suæ

Nescio quid superest,& pallet fœnoris auctor,
*Qui vertêre solum,Baias,& ad *ostia currunt.*
*Cedere nanque foro iam non * tibi deterius,quàm*
Esquilias à feruenti migrare Subura.
Ille dolor solus patriam fugientibus,illa
Mœstitia est,caruisse anno Circensibus vno.
Sanguinis in facie non hæret gutta: morantur
Pauci ridiculum,& fugientem ex vrbe pudorem.
Experière hodie,nunquid pulcerrima dictu,
Persice,non præstem vita,nec moribus,& re.
Sed laudem siliquas occultus ganeo,pultes
Coram alijs dictem puero,sed in aure placentas.
Nam cùm sis conuiua mihi promissus,habebis
Euandrum,venies Tirynthius,aut minor illo
*Hospes,& ipse tamen * contingens sanguine cælum:*
Alter aquis,alter flamis ad sidera missus.
Fercula nunc audi nullis ornata macellis.
De Tiburtino veniet pinguissimus agro
Hædulus,& toto grege mollior,inscius herbæ,
Necdum ausus virgas humilis mordere salicti:
Qui plus lactis habet,quàm sanguinis,& montani
Asparagi,posito quos legit villica fuso.
Grandia prætereà,tortóque calentia fœno
Oua adsunt ipsis cum matribus,& seruatæ
Parte anni,quales fuerant in vitibus,vuæ:
Signinum,Syriúmque pyrum,de corbibus ijsdem
Æmula Picenis,& odoris mala recentis,
Nec metuenda tibi,siccatum frigore postquàm
Autumnum,& crudi posuere pericula succi.
Hæc olim nostri iam luxuriosa Senatus
Cena fuit.Curius,paruo quæ legerat horto,
Ipse focis breuibus ponebat olusculă:quæ nunc

Impudentia ne potũ,qui cùm decoxerint,& ob æs alienum coguntur fugere,nihil curant.
*ostrea
*est

Accipiam te eo apparatu,qua Euander Herculem, & Æneã: nimirum frugaliter.
*contingis

Asparagus, herba,quam quidã corrudã vocãt, dicta à caulis asperitate, teste Varrone.

Hæc cena nostra,olim fuisset lauta:nã Curius Dentatus ipse herbis,& rapis nonnunq̃ vescebatur.

Squalidus

Squalidus in magna fastidit compede fossor,
Qui meminit, calidæ sapiat quid vulua popinæ.
Sicci terga suis, rara pendentia crate,
Moris erat quondam festis seruare diebus,
Et natalicium cognatis ponere lardum,
*Accedente noua, si quam * dabat hostia, carne.*
Cognatorum aliquis titulo ter Consulis, atque
Castrorum imperijs, & Dictatoris honore
Functus, ad has epulas solito maturiùs ibat,
Erectum domito referens à monte ligonem.
Cùm tremerent autem Fabios, durum'que Catonem,
Et Scauros, & Fabricios, rigidi'que seueros
Censoris mores etiam collega timeret:
Nemo inter curas, & seria duxit habendum,
Qualis in Oceani fluctu testudo nataret,
Clarum Troiugenis factura, ac nobile fulcrum:
Sed nudo latere, & paruis frons ærea lectis
*Vile * coronati caput ostendebat * aselli;*
Ad quod lasciui ludebant ruris alumni.
Tales ergo cibi, qualis domus, atque supellex.
Tunc rudis, & Graias mirari nescius arteis,
Vrbibus euersis prædarum in parte reperta
Magnorum artificum frangebat pocula miles;
Vt phaleris gauderet equus, cælata'que cassis
Romuleæ simulacra feræ mansuescere iussæ
Imperij fato, & geminos sub rupe Quirinos,
Ac nudam effigiem clypeo fulgentis, & hasta,
Pendentis'que Dei perituro ostenderet hosti.
Argenti quod erat, solis fulgebat in armis.
Ponebant igitur Tusco farrata catino
Omnia tunc: quibus inuideas, si liuidulus sis.
Templorum quoque maiestas præsentior, & vox

*darez

Frugalitas priscorum Romanorum.

Lecti olim non erant, vt nunc pretiosi, & fabrefacti.

*coronatæ

*asellæ,

Milites nō studebant tātùm supellectilis splēdori, quantùm armorum suorum cælaturis, & signis.

Tusc. cat. fictili: nam vasa Aretina præcipuè laudantur.

Nocte ferè media, mediam'que audita per vrbem
Litore ab * *Oceani Gallis venientibus, & Dys*
Officium vatis peragentibus, his monuit nos.
Hanc rebus Latijs curam præstare solebat
Fictilis, & nullo violatus Iupiter auro.
Illa domi natas, nostráque ex arbore mensas
Tempora viderunt: hos lignum stabat in vsus,
Annosam si fortè nucem * *deiecerat Eurus.*
At nunc diuitibus cenandi nulla voluptas,
Nil rhombus, nil dama sapit: putere videntur
Vnguenta, atque rosæ, latos nisi sustinet orbeis
Grande ebur, & magno sublimis pardus hiatu,
Dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes,
Et Mauri celeres, & Mauro obscurior Indus,
Et quos deposuit Nabathæo bellua saltu,
Iam nimios, capiti'que graueis. hinc surgit orexis,
Hinc stomacho bilis: nam pes argenteus illis,
Anulus in digito quod ferreus. ergo superbum
Conuiuam caueo, qui me sibi comparat, & res
Despicit exiguas. adeò nulla vncia nobis
Est eboris, nec tessellæ, nec calculus ex hac
Materia: quin ipsa manubria cultellorum
Ossea: non tamen his vlla vnquam opsonia fiunt
Rancidula, haud ideo peior gallina secatur.
Sed nec structor erit, cui cedere debeat omnis
Pergula, discipulus Trypheri doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus, atque aper, & pygargus,
Et Scythicæ volucres, & phœnicopterus ingens,
Et Gætulus oryx, hebeti lautissima ferro
Cæditur, & tota sonat vlmea cena Subura.
Nec frustum capreæ subducere, nec latus Afræ
Nouit auis noster tirunculus, ac rudis omni

Tempore

*occiduo

Religio purior erat, & Dij magis propitij, tamenetsi minori apparatu colerentur.

*deiecerit

Syene, insula in Aethiopię finibus, in qua magna vis elephantorum nascitur.

Tessellæ, tali, à tessera deflexũ.

Trypherus hic docebat artem structoriam in Subura, & secã di gestus culiro & ligneis fercu lis representabat.

Tempore, & exiguæ frustis imbutus ofellæ.
Plebeios calices, & paucis assibus emtos
Porriget incultus puer, atque à frigore tutus,
Non Phryx, aut Lycius, non à mangone petitus,
Quisquis erit, magno cùm poscis, posce Latinè.
Idem habitus cunctis, tonsi, erecti'que capilli,*
Atque hodie tantùm propter conuiuia pexi.
Pastoris duri est hic filius: ille bubulci
Suspirat longo non visam tempore matrem,
Et casulam, & notos tristis desiderat hædos.
Ingenui vultus puer, ingenui'que pudoris,
Qualeis esse decet, quos ardens purpura vestit,
Nec pugillareis defert in balnea raucus
Testiculos, nec vellendas iam præbuit alas,
Crassa nec opposito pauidus tegit inguina gutto:
Hic tibi vina dabit, diffusa in montibus illis,
A quibus ipse venit, quorum sub vertice lusit:
*Nanque vna, atque * eadẽ vini patria, atque ministri.*
*Forsitan exspectes, vt Gaditana * canoro*
Incipiat prurire choro, plausu'que probatæ
Ad terram tremulo descendant clune puellæ,
Iritamentnm Veneris languentis, & acres
Diuitis vrticæ: maior tamen ista voluptas
Alterius sexus: magis ille extenditur, & mox
Auribus, atque oculis concepta vrina mouetur.
Non capit has nugas humilis domus: audiat ille
Testarum crepitus cum verbis, nudum olido stans
Fornice mancipium quibus abstinet: ille fruatur
Vocibus obscenis, omni'que libidinis arte,
*Qui Lacedæmonium * pedemate lubricat orbem:*
Nanque ibi fortunæ veniam damus. alea turpis,
Turpe & adulterium mediocribus: hæc eadem illi
Omnia

*reStique, al. capiti, tonsiq. cap.

Puerum simplicẽ, & modestũ mulus circũstãtijs describit.

*eadem est
*canora

Gadit. Gaditanæ saliationes molles, & lasciuæ in conuiuijs adhibebantur, ad exhilarãdos conuiuarum animos.

*pitylismate [illegible] genus saliationis Laconicæ, in qua pedes in orbẽ ad

Omnia cùm faciant hilares,nitidi'que vocantur.
Nostra dabunt alios hodie conuiuia ludos,
Conditor Iliados cantabitur,atque Maronis
Altisoni dubiam facientia carmina palmam.
Quid refert,taleis versus qua voce legantur?
Sed nunc dilatis auerte negotia curis,
Et gratam requiem dona tibi, quando licebit
Per totam cessare diem:non fœnoris vlla
Mentio,nec,prima si luce egressa,reuerti
Nocte solet,tacito bilem tibi contrahat vxor,
Humida suspectis referens multitia rugis,
Vexatas'que comas,& vultum, aurem'que calentem.
Protinus ante meum,quidquid dolet, exue limen:
*Pone * domum,& seruos, & quidquid frangitur illis,*
Aut perit:ingratos ante omnia pone sodaleis
*Intereà Megalesiacæ spectacula * mappæ,*
Idæum sollenne colunt,similis'que triumpho
Præda caballorum Prætor sedet,ac,mihi pace
Immensæ,nimiæ'que licet si dicere plebis,
Totam hodie Romam circus capit,& fragor aurem
Percutit,euentum viridis quo colligo panni.
Nam si deficeret:mæstam,attonitam'que videres
Hanc vrbem.veluti Cannarum in puluere victis
Consulibus.spectent iuuenes,quos clamor,& audax
Sponsio,quos cultæ decet assedisse puellæ:
Spectent hoc nuptæ iuxtà recubante marito,
Quod pudeat narrasse aliquem præsentibus ipsis:
Nostra bibat vernum contracta cuticula Solem,
Effugiat'que togam.iam nunc in balnea salua
Fronte licet vadas,quanquam solida hora supersit
Ad sextam.facere hoc non possis quinque diebus
Continuis:quia sunt talis quoque tædia vitæ

G *Magna.*

nates torquebātur:de qua Lucian⁹ in libello περὶ ὀρχήσεως.

Hortatur cōiuuam suū ad hilaritatem, & animi tranquillitatem omissis curis, & suspitionibus.

*domū, seruos,

*palmæ,

Viri. pā. factionis Prasinæ,cui fauebat bona pars ciuitatis.

Magna. VOLVPTATES *commendat rarior vſus.*

SAT. XII.

Ad Coruinum, cui ſcribit, ſe ꝑ ſalute Catulli amici, q naufragus enatauerat, Dijs vota ſoluturũ, ac obiter in captatores teſtamentorũ, nominatim Næuium & Hiſtũ Pacuuiũ, qui ex eo quæſtu ditati erant.

NATALI, *Coruine, die mihi dulcior hæc lux,*
Qua feſtus promiſſa Deis animalia ceſpes
Exſpectat: niueam Reginæ cædimus agnam:
Par vellus dabitur pugnanti Gorgone Maura.
Sed procul extenſum petulans quatit hoſtia funem,
Tarpeio ſeruata Ioui, frontem'que coruſcat:
Quippe ferox vitulus, templis maturus, & aræ,
Spargendus'que mero, quem iam pudet vbera matris
Ducere, qui vexat naſcenti robora cornu.
Si res ampla domi, ſimilis'que affectibus eſſet,
Pinguior Hiſpulla traheretur taurus, & ipſa
Mole piger, nec finitima nutritus in herba,
Læta ſed oſtendens Clitumni paſcua ſanguis
Iret, & à grandi ceruix ferienda miniſtro,
Ob reditum trepidantis adhuc, horrẽdáque paſſi
Nuper, & incolumem ſeſe mirantis amici.
Nam præter pelagi caſus, & fulguris ictum
Euaſi, denſæ cælum abſcondere tenebræ
Nube vna, ſubitus'que antennas impulit ignis,
Cùm ſe quiſque illo percuſſum crederet, & mox
Attonitus nullum conferri poſſe putaret
**Naufragium velis ardentibus. omnia fiunt*
Talia, tam grauiter, ſi quando poëtica ſurgit
Tempeſtas. genus ecce aliud diſcriminis: audi,
Et miſerere iterum, quanquam ſint cetera ſortis
Eiuſdem: pars dira quidem, ſed cognita multis,
Et quam votiua teſtantur fana tabella
Plurima. pictores quis neſcit ab Iſide paſci?
Accidit & noſtro ſimilis fortuna Catullo.
Cùm plenus fluctu medius foret alueus, & iam,
Alternum puppis latus euertentibus vndis

Amici, Catulli, vt paullò pòſt teſtatur.

*Auxilium Poet. ſurg. Tam ſæua fuit illa tẽpeſtas, quàm ea, quę à poëtis deſcribi ſolet, cũ per contẽtionẽ exaggerát rem.

Arboris

Arboris incertæ, nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem: decidere iactu
Cœpit cum ventis, imitatus Castora, qui se
Eunuchum ipse facit, cupiens euadere damno
Testiculorum: adeò medicatum intelligit inguen.
Fundite quæ mea sunt dicebat cuncta Catullus,
Præcipitare volens etiam pulcerrima, vestem
Purpuream teneris quoque Mæcenatibus aptam,
Atque alias, quarum generosi graminis ipsum
Infecit natura pecus, sed & egregius fons
Viribus occultis, & Bæticus adiuuat aër.
Ille nec argentum dubitabat mittere, lances
Parthenio factas, vrnæ cratêra capacem,
Et dignum sitiente Pholo, vel coniuge Fusci.
Adde & bascaudas, & mille * *escaria, multum*
Cælati, biberat quo callidus emtor Olynthi.
Sed quis nunc alius, qua mundi parte, quis audet
Argento præferre caput, rebus'que salutem?
NON *propter vitam faciunt patrimonia quidam,*
Sed vitio cæci propter patrimonia viuunt.
Iactatur rerum vtilium pars maxima: sed nec
Damna leuant. tunc, aduersis vrgentibus, illuc
**Decidit, vt malum ferro summitteret, ac se*
Explicat angustum, discriminis vltima quando
Præsidia afferimus, nauem factura minorem.
INVNC, & *ventis animam committe, dolato*
Confisus ligno, digitis à morte remotus
Quatuor, * *ac septem, si sit latissima teda.*
Mox cum reticulis, & pane, & ventre lagenæ
* *Adspice sumendas in tempestate secureis.*
Sed postquàm iacuit planu mare, tempora postquàm
Prospera vectoris, fatum'que valentius Euro,

Alias, vesteis Bæticas, quæ ex natiua lana texebatur, citra tinctoris operam.

*escalia,

Emtor Ol. Philippus Amynthæ filius, qui Olynthũ Thraciæ ciuitatẽ auro à Lasthene proditore redemit.

*Recidit,

*aut

Dig. Alludit ad dictum philosophi cuiusdã, qui cùm audisset nauẽ triũ digitorũ esse crassitudine, tãtum, inquit, à morte absunt, qui nauigant.

*Accipe

 Et pe-

Et pelago, postquàm Parcæ meliora benignæ
Pensa manu ducunt hilares, & staminis albi
*nec multùm *Lanificæ: modica* non multa fortior aura*
Ventus adest: inopi miserabilis arte cucurrit
Vestibus extensis, &, quod superauerat vnum,
Velo prora suo: iam deficientibus Austris,
Spes vitæ cum Sole redit: tum gratus Iulo,
Atque nouercali sedes prælata Lauino,
Cand. Albã intelligit. quæ ab alba porca, quę triginta peperit fetus albos, & ipsa Alba denominata est. auctor Varro.
Conspicitur sublimis apex: cui candida nomen
Scrofa dedit, lætis Phrygibus mirabile sumen,
Et nunquam visis triginta clara mamillis.
Tandem intrat positas inclusa per æquora moles,
Tyrrhenam'que Pharon, porrectá'que brachia rursus,
Quæ Pelago occurrunt medio, longéque relinquunt
Italiam. non sic igitur mirabere portus,
Quos natura dedit: sed trunca puppe magister
Interiora petit Baianæ peruia cymbæ.
*vbi *Tunc stagnante sinu gaudent* ibi vertice raso*
Garrula securi narrare pericula nautæ.
Ling. fauẽ. verba, quibus in sacris silentiũ indicebatur. sic Tibullo: Lingua vir, mulierque faue.
Ite igitur pueri, linguis, animis'que fauentes,
Sertáque delubris, & farra imponite cultris,
Ac molleis ornate focos, glebam'que virentem:
Iam sequar, & sacro, quod præstat, rite peracto
Inde domum repetam, gracileis vbi parua coronas
Accipiunt fragili simulacra nitentia cera.
*Hinc **Heic nostrum placabo Iouem, Laribus'que paternis*
Thura dabo, atque omneis violæ iactabo colores.
Nemo suspicetur me id agere, vt captẽ hominem, nam orb⁹ non est, neque admodũ locuples.
Cuncta nitent, longos erexit ianua ramos,
Et matutinis operatur festa lucernis.
**Nec suspecta tibi sint hæc, Coruine: Catullus,*
Pro cuius reditu tot pono altaria, paruos
*Neu *Treis habet heredes. libet exspectare, quis ægram,*

Et clau-

Et claudentem oculos gallinam impendat amico
Tam ſterili. verùm hæc nimia eſt impenſa: coturnix
**Nulla vnquam pro patre * cadet. ſentire calorem*
Si cœpit locuples Gallita, & Paccius, orbi:
*Legitimè fixis veſtitur tota * tabellis*
Porticus. exiſtunt qui promittant hecatomben.
Quatinus heic non ſunt nec venales elephanti,
Nec Latio, aut vſquam noſtro ſub ſidere talis
Bellua concipitur: ſed furua gente petita
Arboribus Rutulis, & Turni paſcitur agro
Cæſaris armentum, nulli ſeruire paratum
*Priuato: ſiquidem Tyrio * ſeruire ſolebant*
Hannibali, & noſtris Ducibus, Regíque Moloſſo.
Horum maiores, & dorſo ferre coborteis,
*Partem aliquam belli, & euntem in prœlia * turmam.*
Nulla igitur mora per Nouiũ, mora nulla per Hiſtrũ
Pacuuium, quin illud ebur ducatur ad aras,
Et cadat ante Lareis Gallitæ victima ſacra,
Tantis digna Deis, & captatoribus horum.
Alter enim, ſi concedas mactare, vouebit
De grege ſeruorum magna, & pulcerrima quæque
Corpora, vel pueris, & frontibus ancillarum
Imponet vittas, &, ſi qua eſt nubilis illi
Iphigeneia domi, dabit hanc altaribus, etſi
Non ſperat tragicæ furtiua piacula ceruæ.
Laudo meum ciuem, nec comparo teſtamento
Mille rates: nam ſi Libitinam euaſerit æger,
*Delebit tabulas, incluſus carcere * naſſæ,*
Poſt meritum ſanè mirandum, atque omnia ſoli
Forſan Pacuuio breuiter dabit. ille ſuperbus
Incedet victis riualibus. ergo vides quàm
Grande operæpretium faciat iugulata Mycenis.

*Nullo
*cadat

*libellis
ἑκατόμβη, ſacrificiũ, d. ctũ à numero boum: quod genus deſcribit Iul. Capitolinus in vita Maximi, & Balbini.

*patere

*turbam.

Tanta eſt captatorũ improbitas, vt vel propriæ filiæ non parcãt, ſi per leges liceret modò ſpes prædæ affulgeat.

*Nattæ,

Viuat Pacuuius,quæſo,vel Neſtora totum:
Poſſideat,quantum rapuit Nero: montibus aurum
Exæquet,nec amet quenquam,nec ametur ab vllo.

SAT. XIII. Ad Caluinum, quē conſolatur vehementer dolentem propter pecuniā ab eo, apud quē depoſuerat,ſibi abnegatam,dicēs, non carere ſupplicio eū,qui fidem nō ſeruat. Nam vt maximè hominū iudiciū euadat talis, conſcientiæ carnificinā nō euadet.

D. IVNII IVVENALIS SATYRARVM LIBER V.

EXEMPLO *quodcunque malo committitur,ipſi*
Diſplicet auctori.prima eſt hæc vltio,quòd ſe
Iudice,nemo nocens abſoluitur,improba quamuis
Gratia fallacis Prætoris vicerit vrnam.
Quid ſentire putas omneis,Caluine, recenti
De ſcelere,& fidei violatæ crimine?ſed nec
Tam tenuis ſenſus tibi contigit,vt mediocris
Iacturæ te mergat onus:nec rara videmus,
Quæ pateris.caſus multis hic cognitus,ac iam
Tritus,& è medio Fortunæ ductus aceruo.
Ponamus nimios gemitus:flagrantior æquo
Non debet dolor eſſe viri,nec vulnere maior.
Tu quamuis leuium minimã,exiguam'que malorum
Particulam vix ferre potes,ſpumantibus ardens
Viſceribus,ſacrum tibi quòd non reddat amicus
Depoſitum.ſtupet hæc,qui iam poſt terga reliquit
Sexaginta annos Fonteio Conſule natus?
**At nihil in melius tot rerum proficis vſu?* *Et
Magna quidem,ſacris quæ dat præcepta libellis,
Victrix Fortunæ ſapientia. DICIMVS *autem*
Hos quoque felices,qui ferre incommoda vitæ,
Nec iactare iugum vita didicere magiſtra. act.iug. detrectare, & frangi Fortunæ inſultibus.
Quæ tam feſta dies,vt ceſſet prodere furem,
Perfidiam,fraudes,atque omni ex crimine lucrum
Quæſitum,& partos gladio,vel pyxide nummos?
RARI *quippe boni; numero vix ſunt totidem, quot* Rari.alludit ad Græciæ ſapien-

Thebarum

Thebarum portæ, vel diuitis ostia Nili.
tes, qui numero septẽ fuere, vt Thebis portę, & Nili ostia.
Nona ætas agitur, peioráque sæcula ferri
Temporibus: quorum sceleri non inuenit ipsa
Nomen, & à nullo posuit natura metallo.
Nos hominum, Diuum'que fidem clamore ciemus,
Quanto Fessidium laudat vocalis agentem
Sportula. dic senior bulla dignissime, nescis,
Quas habeat Veneres aliena pecunia? nescis,
Quem tua simplicitas risum vulgo moueat, cùm
Exigis à quoquam ne peieret, & putet vllis
Esse aliquod Numen templis, aræ'que rubenti?
Quondam hoc indigenæ viuebant more, priùs quàm
Indigenæ, qui Græcè vocãtur αὐτόχθονες.
Sumeret agrestem posito diademate falcem
Saturnus fugiens. tunc, cùm virguncula Iuno,
Et priuatus adhuc Idæis Iupiter antris.
Nulla super nubes conuiuia Cælicolarum,
Nec puer Iliacus, formosa nec Herculis vxor
Herc. vxor, Hebe, Iouis, & Iunonis filia, quæ cũ Ganymede est Dijs à cyathis.
Ad cyathos, & iam siccato nectare tergens
Brachia Volcanus Liparæa nigra taberna.
Prandebat sibi quisque Deus, nec turba Deorum
Talis, vt est hodie, contentáque sidera paucis
Numinibus miserum vrgebant Atlanta minori
Pondere. nondum aliquis sortitus triste profundi
Profun. maris, quod sorte Neptuno obuenit
Imperium, aut Sicula toruus cum coniuge Pluton.
Nec rota, nec Furiæ, nec saxum, aut vulturis atri
Pœna: sed infernis hilares sine Regibus Vmbræ.
Improbitas illo fuit admirabilis æuo.
Credebant hoc grande nefas, & morte piandum,
Si iuuenis vetulo non assurrexerat, & si
Sãctitas priscæ vitæ, & probati mores.
Barbato cuicunque puer, licet ipse videret
Plura domi farra, & maiores glandis aceruos.
Tam venerabile erat præcedere quatuor annis,

Primáque par adeò sacræ lanugo senectæ.
Nunc, si depositum non infitietur amicus,
Si reddat veterem cum tota ærugine follem,
Prodigiosa fides, & Tuscis digna libellis,
Quæque coronata lustrari debeat agna.
Egregium, sanctum'que virum si cerno, bimembri
Hoc monstrum puero, & miranti iam sub aratro
Piscibus inuentis, & fetæ comparo mulæ
Sollicitus, tanquam lapides effuderit imber,
*Examen'que apium longa * consederit vua*
Culmine delubri, tanquam in mare fluxerit amnis
Gurgitibus miris, & lactis vortice torrens.
Intercepta decem quereris sestertia fraude
Sacrilega. quid si bis centum perdidit alter
*Hoc arcana modo? maiorem tertius * illa*
Summam, quam patulæ vix ceperat angulus arcæ?

Tusc. li quæ ex disciplina Etrusca expietur: nã haruspicina inuenta est in Etruria. ostẽdit autẽ suo sęculo monstri esse simile, si quis fidem seruet: tanta est morum depiauatio.
*considerit

*ille

TAM *facile, & pronum est superos contẽnere testeis,*
Si mortalis idem nemo sciat. adspice, quanta
Voce neget, quæ sit ficti constantia vultus.
Per Solis radios, Tarpeiáque fulmina iurat,
Et Martis frameam, & Cirrhæi spicula vatis:
Per calamos venatricis, pharetram'que puellæ,
Per'que tuum pater Aegei Neptune tridentem:
Addit & Herculeos arcus, hastam'que Mineruæ,
Quidquid habent telorum armamentaria cæli.
Si vero & pater est, comedam, inquit, flebile gnati
Sinciput elixi, Pharióque madentis aceto.
Sunt qui in Fortunæ iam casibus omnia ponunt,
Et nullo credunt mundum rectore moueri
Natura voluente vices & lucis, & anni,
Atque ideo intrepidi quæcunque altaria tangunt.
**Est alius metuens, ne crimen pœna sequatur:*

Cirrhæ. vatis, Apollinis, qui in Cirtha Delphis vicino oppido colebatur.

præpostera quorundã superstitio.
*Ast

Hic

Hic putat esse Deos, & peierat, atque ita secum.
*Decernat * quodcunque volet de corpore nostro*

*quęcunque

Isis, & irato feriat mea lumina sistro,
Dummodo vel cæcus teneam, quos abnego, nummos.
Et phthisis, & vomicæ putres, & dimidium crus
Sunt tanti? pauper locupletem optare podagram
**Ne dubitet Ladas, si non eget Anticyra, nec*
Archigene. quid enim velocis gloria plantæ
Præstat, & esuriens Pisææ ramus oliuæ?
Vt sit magna, tamen certè lenta ira Deorum est.

*Nec dubitat landas, Lad. expeditus pauper, & sanus, qualis fuit cursor ille.

Si curant igitur cunctos punire nocenteis,
Quando ad me venient? sed & exorabile Numen
Fortasse experiar: solet his ignoscere. multi
Committunt eadem diuerso crimina fato:

For. verba sunt eius, qui flagitium admisit.

Ille crucem pretium sceleris tulit, hic diadema.
Sic animum diræ trepidum formidine culpæ
Confirmant. tunc te sacra ad delubra vocantem
Præcedit, trahere immo vltro, ac vexare paratus.
Nam cùm magna malæ superest audacia caussæ,
Creditur à multis fiducia. mimum agit ille,
Vrbani qualem fugitiuus scurra Catulli:

Mim. fabulam in qua introducitur seruus cla more mirabili.

Tu miser exclamas, vt Stentora vincere possis,
Vel potiùs quantum Gradiuus Homericus. audis
Iupiter hæc, nec labra moues, cùm mittere vocem
Debueras vel marmoreus, vel aëneus? aut cur
In carbone tuo charta pia thura soluta
Ponimus, & sectum vituli iecur, albáque porci
Omenta? vt video, nullum discrimen habendum est
Effigies inter vestras, statuam'que Bathylli.
Accipe quæ contrà valeat solatia ferre,
Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit
A Cynicis tunica distantia, non Epicurum

Stat. Bath. pueri Samij, quæ à Polycrate directa fuit citharœdico ornatu Is fuit qui ab Anacreonte poëta etiam dilectus fuit, vt testatur Horatius.

*Suscipit
*melioribus

*Suspicit exigui lætum plantaribus horti.
Curentur dubij medicis* maioribus ægri:
Tu venam vel discipulo committe Philippi.
Si nullum in terris tam detestabile factum
Ostendis, taceo, nec pugnis cædere pectus
Te veto, nec plana faciem contundere palma:
Quandoquidem accepto claudenda est ianua damno,
Et maiore domus gemitu, maiore tumultu
Planguntur nummi, quàm funera. nemo dolores

*hoc casu

Fingit in* occasu, vestem deducere summam
Contentus, vexare oculos humore coacto.
Ploratur lacrymis amissa pecunia veris.
Sed si cuncta vides simili fora plena querela:
Si decies lectis diuersa in parte tabellis

χειρόγραφα, schedæ propria manu conscriptæ, quib. nos creditori obligamus.

Vana superuacui dicunt cheirographa ligni,
Arguit ipsorum quos littera, gemmáque princeps
Sardonychus, loculis quæ custoditur eburnis:
Te nunc delicias extra communia censes
Ponendum: quia tu gallinæ filius albæ,
Nos viles pulli nati infelicibus ouis.
Rem pateris modicam, & mediocri bile ferendam,
Si flectas oculos maiora ad crimina. confer
Conductum latronem, incendia sulfure cœpta,
Atque dolo, primos cùm ianua colligit igneis:
Confer & hos veteris qui tollunt grandia templi

Rub. donaria, quæ propter vetustatem ipsam merito religiosa haberi debebant.

Pocula adorandæ rubiginis, & populorum
Dona, vel antiquo positas à Rege coronas.
Hæc ibi si non sunt, minor exstat sacrilegus, qui
Radat in aurati femur Herculis, & faciem ipsam
Neptuni, qui bracteolam de Castore ducat.
An dubitet solitus totum conflare Tonantem?

*artificem

Confer & * artifices, mercatorem'que veneni,
Et dedu-

Et deducendum corio bouis in mare,cum quo
Clauditur aduersis innoxia simia fatis.
Hæc quota pars scelerum,quæ custos Gallicus vrbis
Vsque à Lucifero,donec lux occidat,audit?

Gall.Rutilius Gallic⁹ sub Domitiano præfectus vrbis.

Humani generis mores tibi nosse volenti
Sufficit vna domus.paucos consume dies,&
Dicere te miserum,postquàm illinc veneris,aude.
Quis tumidum guttur miratur in Alpibus? aut quis
In Meroë crasso maiorem infante mamillam?

Infant. mamil. in Meroë insula feminæ mammas habent infantibus pares, vt testatur Pōponius Mela.

Cærula quis stupuit Germani lumina,flauam
Cæsariem,& madido torquentem cornua cirro?
Nempe quòd hæc illis natura est omnibus vna.
Ad subitas Thracum volucres,nubem'que sonoram
Pygmæus paruis currit bellator in armis:
Mox impar hosti,raptus'que per aëra curuis
Vnguibus à sæua fertur grue.si videas hoc
Gentibus in nostris,risu quatiere:sed illic,*

*quatiaris,&c

Quanquam eadem assiduè spectentur prœlia,ridet
Nemo,vbi tota cohors pede non est altior vno.
Nulla'ne periuri capitis,fraudis'que nefandæ
Pœna erit?abreptum crede hunc grauiore catena
Protinus,& nostro(quid plus velit ira?)necari
Arbitrio.manet illa tamen iactura,nec vnquam
Depositum tibi sospes erit:sed corpore trunco
Inuidiosa dabit minimus solatia sanguis.
At vindicta,bonum vita iucundius ipsa.

Sapiētis est,nolle se vlcisci cùm possit,quanquā grauiter læsus.

Nempe hoc indocti,quorum præcordia nullis
Interdum,aut leuibus videas flagrantia caussis.
Quantulacunque adeò est occasio,sufficit iræ.
Chrysippus non dicet idem,nec mite Thaletis
Ingenium,dulci'que senex vicinus Hymetto,

Senex Socrates, cuius patientia multis exēplis probata est.

Qui

Qui partem acceptæ sæua inter vincla cicutæ
Accusatori nollet dare. plurima felix
Paullatim vitia, atque errores exuit omneis
Prima docens rectum sapientia: quippe minuti
Semper, & infirmi est animi, exiguique voluptas
Vltio. continuò sic collige, QVOD vindicta
Nemo magis gaudet, quàm fœmina. cur tamen hos tu
Euasisse putes: quos diri conscia facti
Mens habet attonitos, & surdo verbere cædit
*Occultum quatiente * animo tortore flagellum?*
Pœna autem vehemens, ac multo sæuior illis,
Quas & Cæditius grauis inuenit, aut Rhadamãthus,
Nocte, diéque suum gestare in pectore testem.
Spartano cuidam respondit Pythia vates.
Haud impunitum quondam fore, quòd dubitaret
Depositum retinere, & fraudem iure tueri
Iurando: quærebat enim quæ Numinis esset
Mens, & an hoc illi facinus suaderet Apollo.
Reddidit ergo metu, non moribus, & tamen omnem
Vocem adyti dignam templo, verámque probauit:
Exstinctus tota pariter cum prole, domóque,
Et quamuis longa deductis gente propinquis.
Has patitur pœnas peccandi sola voluntas.
NAM *scelus intra se tacitum qui cogitat vllum,*
Facti crimen habet. cedò, si conata peregit?
Perpetua anxietas, nec mensæ tempore cessat,
*Faucibus * vt morbo siccis, interque molareis*
Difficili crescente cibo. sed vina misellus
Exspuit: Albani veteris pretiosa senectus
Displicet. ostendas melius, densissima ruga
Cogitur in frontem, velut acri ducta Falerno.
Nocte breuem si fortè indulsit cura soporem,

Conscientia facis graue suppliciũ est sontib.

*animum, al. quatiẽs animos terrore

Pyth. Historiã de Glauco Lacedæmonio prolixè tractat Herodotus li. 6. quã heic poëta obiter indicauit.

Pœna, qua laborant ij, qui sibi sunt malè conscij, aut certè mali aliquid versant in animo.

*&

Et toto versata toro iam membra quiescunt:
Continuò templum, & violati Numinis aras,
Et quod præcipuis mentem sudoribus vrget,
Te videt in somnis. tua sacra, & maior imago
Humana turbat pauidum, cogit'que fateri.
Hi sunt, qui trepidant, & ad omnia fulgura pallent.*
Cùm tonat: exanimes primo quoque murmure cæli.
Non quasi fortuitu, nec ventorum rabie, sed
Iratus cadat in terras, & vindicet ignis.
Illa nihil nocuit, cura grauiore timetur
Proxima, tempestas: velut hoc dilata sereno.
Præterea, lateris vigili cum febre dolorem
Si cœpere pati, missum ad sua corpora morbum
Infesto credunt à Numine: saxa Deorum
Hæc, & tela putant. pecudem spondere sacello
Balantem, & Laribus cristam promittere Galli
Non audent. QVID *enim sperare nocentibus ægris*
Concessum? vel quæ non dignior hostia vita?
MOBILIS, *& varia est ferme natura malorum.*
Cùm scelus admittunt, superest constantia: quid fas,
Atque nefas, tandem incipiunt sentire peractis
Criminibus. TAMEN *ad mores natura recurrit*
Damnatos, fixa, & mutari nescia. NAM *quis*
Peccandi finem posuit sibi? quando recepit
Eiectum semel attrita de fronte ruborem?*
Quisnam hominũ est, quem tu contẽtum videris vno
Flagitio? dabit in laqueum vestigia noster
Perfidus, & nigri patietur carceris vncum,
Aut maris Aegæi rupem, scopulos'que frequenteis
Exsulibus magnis. pœna gaudebis amara
Nominis inuisi, tandem'que fatebere lætus
Nec surdum, nec Teiresiam quenquam esse Deorum.

Ma huma. venerabili, & diuina specie, vt Sueton. in Clodio.
*fulmina

Lateris dolo. quem Græci πλευρῖτιδα appelant.

Qui semel assueuit vitijs, nõ facilè se posteà ab illis abstinere potest, donec pendeat, aut stranguletur.
*pudorem?

PLVRI-

SAT. XIIII

Ad Fuscinū, in parētes qui libe ros suos scelera tis moribus cor rumpant, quos optimis exēplis debebāt forma re, & prouoca re ad meliora.

Plvrima *sunt, Fuscine, et fama digna sinistra,*
Et, quod maiorum vitio, sequitur'que minores,
Et nitidis maculam, ac rugam figentia rebus,
Quæ monstrant ipsi pueris, tradunt'que parentes.
Si damnósa senem iuuat alea: ludit & heres
Bullatus, paruóque eadem mouet arma fritillo.
Nec de se meliùs cuiquam sperare propinquo
Concedit iuuenis: qui radere tubera terræ,
Boletum condire, & eodem iure natanteis
Mergere ficedulas didicit nebulone parente,
Et cana monstrante gula. cùm septimus annus
Transierit puero, nondum omni dente renato,
Barbatos licet admoueas mille inde magistros,
Hinc totidem, cupiet lauto cenare paratu
Semper, & à magna non degenerare culina.

Filij non docē tur humanita tē, & clemētiā: sed potiùs cru delitatē, & tyrā nidē in seruos.

Mitem animum, & mores modicis erroribus æquos
Præcipit, atque animos seruorum, & corpora, nostra
Materia constare putat, paribus'que elementis?
**An sæuire docet * Rutilus: qui gaudet acerbo*
Plagarum strepitu, & nullam Scirena flagellis
*Cōparat Antiphates trepidi Laris, ac * Polyphemus?*
**Tum felix, quoties aliquis tortore vocato*
Vritur ardenti duo propter lintea ferro.

*Insæuire *Rutulus, * Polyphemus. *Tunc

Afficiunt, dele ctāt, hoc quidē in loco: est autē verbū mediū.

Quid suadet iuueni lætus stridore catenæ,
Quem mirè afficiunt inscripta ergastula, carcer
Rusticus? exspectas, vt non sit adultera Largæ
Filia: quæ nunquam maternos dicere mœchos
Tam cito, nec tanto poterit cóntexere cursu,
Vt non ter decies respiret? conscia matri
Virgo fuit: ceras nunc hac dictante pusillas
*Implet, & ad * mœchum dat eisdem ferre cinædis.*
Sic natura iubet: velociùs, & citiùs nos
Corrumpunt vitiorum exempla domestica, magnis

*mœchos

Natura faciles sumus ad vitia.

Cùm ſubeant animos auctoribus. vnus, & alter
Forſitan hæc ſpernant iuuenes, quibus arte benigna,
Et meliore luto finxit præcordia Titan:
Sed reliquos fugienda patrum veſtigia ducunt,
Et monſtrata diu veteris trahit orbita culpæ.
Abſtineas igitur damnis huiuſce: etenim vel
Vna potens ratio eſt, ne crimina noſtra ſequantur
Ex nobis geniti: quoniam dociles imitandis
Turpibus, ac prauis omnes ſumus, & Catilinam
Quocunque in populo videas, quocunque ſub axe:
Sed nec Brutus erit, Bruti nec auunculus vſquam.
N I L *dictu fœdum, viſu' que hæc limina tangat,*
Intra quæ puer eſt: procul hinc, procul inde puellæ
Lenonum, & cantus pernoctantis paraſiti.
M A X I M A *debetur puero reuerentia. ſi quid*
Turpe paras, nec tu pueri contemſeris annos:*
Sed peccaturo obſiſtat tibi filius infans.
Nam ſi quid dignum Cenſoris fecerit ira,
Quandoquidem ſimilem tibi ſe non corpore tantùm,
*Nec vultu dederit, morum * quoque filius, & cùm*
Omnia deteriùs tua per veſtigia peccet,
Corripies nimirum, & caſtigabis acerbo
Clamore, ac poſt hæc tabulas mutare parabis.
Vnde tibi frontem, libertatem' que parentis,
Cùm facias peiora ſenex, vacuum' que cerebro
Iam pridem caput hoc ventoſa cucurbita quærat?
Hoſpite venturo, ceſſabit nemo tuorum.
Verre pauimentum: nitidas oſtende columnas.
Arida cùm tota deſcendat aranea tela.
Hic lauet argentum: vaſa aſpera tergeat alter.
*Vox domini * fremit inſtantis, virgam' que tenentis.*
Ergo miſer trepidas, ne ſtercore fœda canino

Titan Prometheus Iapeti filius Titani nepos.

Ad deteriora faciles ſumus noſtra ſpŏte: quĕadmodū ꝓbat exemplū, quod Catilinas, & ſeditioſos vbique facilè inuenias: Brutum aut Catonĕ, non ita.

*non

*quòd

Cucurbita phreneticis ſolet admoneri, occipitio inciſo, cucurbitula, ſi neque mens conſtet, neque ſomnus accedat. auctor Corn. Celſus.

*fremat

Atria

Atria displiceant oculis venientis amici,
Ne perfusa luto sit porticus,& tamen vno
Semodio scobis hæc emendat seruulus vnus:
Illud non agitas,vt sanctam filius omni
Adspiciat sine labe domum,vitióque carentem?
Gratum est,quòd patriæ ciuem,populóque dedisti,
Si facis,vt patriæ sit idoneus,vtilis agris,
Vtilis & bellorum,& pacis rebus agendis.
Plurimũ enim intererit,quib.artibus, & quib.hũc tu
Moribus instituas.serpente ciconia pullos
Nutrit,& inuenta per deuia rura lacerta:
Illi eadem sumtis quærunt animalia pennis.
Vultur iumento,& canibus,crucibus'que relictis,
Ad fetus properat,partem'que cadaueris affert.
Hic est ergo cibus magni quoque vulturis,& se
Pascentis,propria cùm iam facit arbore nidos.
Sed leporem,aut capream famulæ Iouis, & generosæ
In saltu venantur aues:tunc præda cubili
Ponitur:inde autem,cùm se matura leuabit
Progenies stimulante fame,festinat ad illam,
*Quam * primùm rupto prædam * gustauerit ouo.*
*Ædificator erat * Centronius,&,modò curuo*
Litore Caietæ,summa nunc Tiburis arce,
Nunc Prænestinis in montibus,alta parabat
Culmina villarum,Græcis,longéque petitis
Marmoribus,vincẽs Fortunæ,atque Herculis ædem:
Vt spado vincebat Capitolia nostra Posides.
Dum sic ergo habitat Centronius,imminuit rem,
Fregit opes,nec parua tamen mensura relictæ
Partis erat:totam hanc turbauit filius amens,
Dum meliore nouas attollit marmore villas.
Quidam sortiti metuentem sabbata patrem,

Pulcrum est gignere pueros,si ita educantur, vt reipubl. sint vtiles.

Vt ciconiarum pulli à teneris assuefacti colubris vescuntur, sic liberi tales euadũt,quales à parẽtibus instituuntur.

*primam

*gustauerat Gur.lit Sunt q putent Iuuenalem allusisse ad nomen Caietę: nam curua caietas Lacones appellant.auctor Strabo.

*Ceconius,al. Ciconius,al. Centonius.

Nil

Nil præter nubes, & cæli * *Numen adorant.*
Nec distare putant humana carne suillam,
Qua pater abstinuit, mox & præputia ponunt.
Romanas autem soliti contemnere leges,
Iudaicum ediscunt, & seruant, ac metuunt ius,
Tradidit arcano quodcunque volumine Moses.
Non monstrare vias, eadem nisi sacra colenti:
Quæsitum ad fontem solos deducere verpos.
Sed pater in caussa: cui septima quæque fuit lux
Ignaua, & partem vitæ non attigit vllam.
Sponte tamen iuuenes imitantur cetera: solam
Inuiti quoque auaritiam exercere iubentur.
FALLIT *enim vitium specie virtutis, & vmbra,*
Cùm sit triste habitu, vultúque, & veste seuerum,
Nec dubiè tanquam frugi laudatur auarus,
Tanquam parcus homo, & rerum * *tutela suarum*
Certa magis, quàm si fortunas seruet easdem
Hesperidum serpens, aut Ponticus. adde quòd hũc, de
Quo loquor, egregium populus putat, atque * *verendũ*
Artificem: quippe his crescunt patrimonia fabris.
Sed crescunt quocunque * *modo, maioráque fiunt*
Incude assidua, sempér que ardente camino.
Et pater ergo animi felicis credit auaros,
Qui mirantur opes, qui nulla exempla beati
Pauperis esse putant: iuuenes hortatur, vt illam
Ire viam pergant, & eidem incumbere sectæ.
Sunt quædam vitiorum elementa: his protinus illos
Imbuit, & cogit * *minimas ediscere sordes:*
Mox acquirendi docet insatiabile votum.
Seruorum ventres modio castigat iniquo,
Ipse quoque esuriẽs: neque enim omnia sustinet vnquã
Mucida cærulei panis consumere frusta,

*lumen
In superstitionẽ Iudæorũ occasione sumta à patribus superstitiosis, q filios suo exemplo in Iudaismum inducunt.

Fallit enim. iuxta illud, Decipimur specie recti.
*voce
*cautela

Ponticus, qui apud Colchos seruabat aureũ vellus à Phryxo suspensum.
*verendi, id est, verecundæ actionis.
*malo,

Sectà à sequendo, quę propriè est philosophorum. auctor Seneca.
* nimias

Minutal, condimēti genus qđ ex rebus minutim concisis cōficiebatur.
*concham

De ponte, mendicus: nā in pōtibus mendicāt stipem.
*quid
*egentis

Seges, à serēdo, est fruct⁹, & terra, quæ seritur.

*Iumenta

*quàm
Tunicā, verba auari, qui iuxta illud Horatij, populus me exsibilat, ait, at mihi plaudo ipse domi.

Hesternum solitus medio seruare minutal
Septembri, necnon differre in tempora cenæ
Alterius, concham æstiui cùm parte lacerti*
Signatam, vel dimidio, putrique siluro,
Filáque sectiui numerata includere porri,
Inuitatus ad hæc aliquis de ponte negabit.
*Sed * quò diuitias hæc per tormenta coactas,*
Cùm furor haud dubius, cùm sit manifesta phrenesis,
Vt locuples moriaris, egenti viuere fato?*
Interea pleno cùm turget sacculus ore,
CRESCIT *amor nūmi, quātum ipsa pecunia crescit,*
Et minùs hanc optat, qui non habet. ergo paratur
Altera villa tibi, cùm rus non sufficit vnum,
Et proferre libet fineis, maiórque videtur,
Et melior vicina seges. mercaris & hanc, &
Arbusta, & densa montem qui canet oliua.
Quorum si pretio dominus non vincitur vllo,
Nocte boues macri, lassóque famelica collo
** Armenta ad virideis huius mittuntur aristas,*
Nec priùs inde domum, quàm tota noualia sæuos
In ventres abeant, vt credas falcibus actum.
Dicere vix possis, quàm multi talia plorent,
Et quot venaleis iniuria fecerit agros.
Sed qui sermones? quæ fœda buccina famæ?*
Quid nocet hoc, inquit. tunica mihi malo lupini,
Quàm si me toto laudet vicinia pago
Exigui ruris paucissima farra secantem.
Scilicet & morbis, & debilitate carebis,
Et luctum, & curam effugies, & tempora vitæ
Longa tibi post hæc fato meliore dabuntur:
Si tantum culti solus possederis agri,
Quantum sub Tatio populus Romanus arabat.

Mox

Mox etiam fractis ætate: ac Punica passis
Prœlia, vel Pyrrhum immanẽ, gladios'que Molossos,
Tandem pro multis vix iugera bina dabantur
Vulneribus. merces ea sanguinis, atque laboris.
Nullis visa vnquam meritis minor, * *aut ingratæ*
Curta fides patriæ. saturabat glebula talis
Patrem ipsum, turbam'que casæ: qua feta iacebat
Vxor, & infantes ludebant quatuor, vnus
Vernula, tres domini: sed magnis fratribus horum
A scrobe, vel sulco redeuntibus altera cena
Amplior, & grandes fumabant pultibus ollæ.
Nunc modus hic agri nostro non sufficit horto.
Inde fere scelerum caussæ, nec plura venena
Miscuit, aut ferro grassatur sæpius vllum
Humanæ mentis vitium, quàm sæua cupido
Indomiti census. nam diues qui fieri vult,
Et citò vult fieri. SED *quæ reuerentia legum,*
Quis metus, aut pudor est vnquam properãtis auari?
Viuite contenti casulis, & collibus istis
O pueri Marsus dicebat, & Hernicus olim,
Vestinus'que senex: panem quæramus aratro,
Qui satis est mensis: laudant hoc Numina ruris,
Quorum ope, & auxilio, gratæ post munus aristæ,
Contingunt homines veteris fastidia quercus.
Nil vetitum fecisse volet, quem non pudet alto
Per glaciem perone tegi, qui summouet Euros
Pellibus inuersis. peregrina, ignotáque nobis
Ad scelus, atque nefas, * *quodcunq. est, purpura ducit.*
Hæc illi veteres præcepta minoribus: at nunc
Post finem autumni media de nocte supinum
Clamosus iuuenem pater excitat: accipe ceras,
Scribe * *puer, vigila, caussas age, perlege rubras*

Ex priscorum frugalitate ostẽdit tẽporis sui fastum, et auaritiã. n. ſ cũ ætate, & bello iam cõfecti essent, bene secũ agi putabant, si vno, aut altero iugero agri donarẽtur.

*haud

Non facilè potest, quispiam iustè, & citò ditescere.

Cuiusmodi præceptis veteres liberos suos exhortati sint.

*quæcunque

Ambitio, caussa omniũ scelerũ.

*puer vigil, ae

Vitem. Centurionis munus, qui vitē gestat.

Maiorum leges, aut vitem posce libello.
Sed caput intactum buxo, nares'que pilosas
Annotet, & grandes miretur Lalius alas.
Dirue Maurorum attegias, castella Brigantum,
Vt locupletem aquilam tibi sexagesimus annus
Afferat. aut, longos castrorum ferre labores

Sol. si nō sis animosus in bello.

Si piget, & trepido soluunt tibi cornua ventrem
Cum lituis audita, pares, quod vendere possis
Pluris dimidio, nec te fastidia mercis
Vllius subeant ablegandæ Tiberin vltra,

*Neu

**Nec credas ponendum aliquid discriminis inter*
Vnguēta, & corium. LVCRI *bonus est odor ex re*
Qualibet. illa tuo sententia semper in ore

Sent. poëtę Ennij, cuius est versus ille, Vnde habeas, &c.
*pueris vetulæ

Versetur, Dijs, atque ipso Ioue digna, poëtæ.
VNDE *habeas quærit nemo, sed oportet habere.*
Hoc monstrant vetulæ pueris poscentibus assem:*
Hoc discunt omnes ante alpha, & beta puellæ.
Talibus instantem monitis quemcunque parentem

Quid opus est iuuentutem instiges, cùm per se ad vitia sit procliuis, & te in ea re facilè superabit.

Sic possum affari. dic ô vanissime, quis te
Festinare iubet? meliorem præsto magistro
Discipulum. securus abi, vincêris, vt Aiax
Præterijt Telamonem, vt Pelea vicit Achilles.
Parcendum est teneris: nondum impleuere medullas
Natiuæ mala nequitiæ: cùm pectere barbam
Cœperit, & longi mucronem admittere cultri,
Falsus erit testis, vendet periuria summa
Exigua, Cereris tangens aram'que, pedem'que.

Quib. dig. quasi dicat, aconito infectis feminis, vel tactu præsentissimo veneno, auctor Plinius.
*putas,

Elatam iam crede nurum. si limina vestra
Mortifera cum dote subit. quibus illa premetur
Per somnum digitis! nam quæ terráque mari'que
Acquirenda putes, breuior via conferet illi.*
NVLLVS *enim magni sceleris labor. hæc ego nunquā*
Mandaui

Mandaui, dices olim, nec talia suasi:
Mentis caussa malæ tamen est, & origo penes te.
Nam quisquis magni censꝰ præcepit amorem,
Et læuo monitu pueros producit auaros,
Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Dat libertatem, & totas effundit habenas
Curriculo: quem si reuoces, subsistere nescit,
Et te contemto rapitur, metis'que relictis.
Nemo satis credit tantum delinquere, quantum
Permittas: adeò indulgent sibi latiùs ipsi.
Cùm dicis iuueni, stultum, qui donet amico,
Qui paupertatem leuet, attollat'que propinqui:
Et spoliare doces, & circumscribere, & omni
Crimine diuitias acquirere, quarum amor in te est.
*Quantus * erat patriæ Deciorum in pectore! quantũ*
Dilexit Thebas, si Græcia vera, Menœceùs:
*In * quarum sulcis legiones dentibus anguis*
*Cum clypeis nascuntur, & horrida bella * capessunt*
Continuò, tanquam & tubicen surrexerit vnà!
Ergo ignem, cuiꝰ scintillas ipse dedisti,
Flagrantem latè, & rapientem cuncta videbis.
Nec tibi parcetur misero, trepidum'que magistrum
In cauea magno fremitu leo tollet alumnus.
Nota mathematicis genesis tua: sed graue tardas
*Exspectare * colos. morieris stamine nondum*
*Abrupto. iam nunc obstas, * & vota moraris:*
Iam torquet iuuenem longa, & ceruina senectus.
Ocyus Archigenẽ quære, atq. eme, quod Mithridates
Composuit, si vis aliam decerpere ficum,
Atque alias tractare rosas. medicamẽ habendum est,
Sorbere ante cibum quod debeat aut pater, aut Rex.
Monstro voluptatem egregiam: cui nulla theatra,

Et qui. Quidã putant hũc versum esse nothũ.

Cùm pater stultum esse ait beneficiũ amico præstare, in caussa est, vt filius sordidus sit.

* amor

Menœceꝰ Thebanus qui ex oraculi monitu ꝑ salute patriæ spònte se transfixit, & in medias hostium acies coniecit, vt scribit Papiniꝰ lib. xj. Theb.

* quorum

* capescunt

* colus.

* sed

Nulla æquare queas Prætoris pulpita lauti,
*Si * ſpectes quanto capitis diſcrimine * conſtant*
Incrementa domus, ærata multus in arca
Fiſcus, & ad vigilem ponendi Caſtora nummi,
Ex quo Mars vltor galeam quoque perdidit, & res
Non potuit ſeruare ſuas. ergo omnia Floræ,
Et Cereris licet, & Cybeles aulæa relinquas.
Tanto maiores humana negotia ludi.
An magis oblectant animum iactata petauro
*Corpora, quique * ſolent rectum deſcendere funem,*
Quàm tu, Corycia ſemper qui puppe moraris,
Atque habitas, Coro ſemper tollendus, & Auſtro,
Perditus, ac vilis ſacci mercator olentis:
Qui gaudes pingui antiquæ de litore Cretæ
Paſſum, & municipes Iouis aduexiſſe lagenas?
Hic tamen ancipiti figens veſtigia planta
Victum illa mercede parat, brumamque, famemque
Illa reſte cauet: tu propter milla talenta,
Et centum villas temerarius adſpice portus,
Et plenũ magnis trabibus mare: plus hominũ eſt iam
In pelago. veniet claſſis quocunque vocarit
Spes lucri, nec Carpathium, Getúláque tantùm
Aequora tranſiliet: ſed longè Calpe relicta,
Audiet Herculeo ſtridentem gurgite Solem.
Grande operæpretium eſt, vt tenſo folle reuerti
Inde domum poſſis, tumidáque ſuperbus aluta
Oceani monſtra, & iuuenes vidiſſe marinos.
Non vnus menteis agitat furor: ille ſororis
In manibus vultu Eumenidum terretur, & igni:
Hic boue percuſſo mugire Agamemnona credit,
*Aut Ithacum. parcat tunicis licet, atque * lacernis,*
Curatoris eget, qui nauem mercibus implet

*ſpectes *conſt erat

Caſt. apud men ſarios, qui in foro erat, vbi erat ædes Caſtoris, & Pollucis.

*ſolet

Cory. peiratica, quales ſunt Cilices.

Paſſum, vini genus, qđ ex Creta potiſſimum mittebatur: fit autẽ ex vuis ad Solem paſſis, & arefactis, vnde nomen habet.

Cùm multa ſint inſaniæ genera, ſua quadam inſania laborat auarus.

*lacertis

Ad ſum-

Ad summum latus,& tabula distinguitur vna,
Cùm sit caussa mali tanti,& discriminis huius
Concisum argentum in titulos,facies'que minutas.
Occurrunt nubes,& fulgura:soluite funem
*Frumenti dominus clamat,piperis'que * coëmtor.*
Nil color hic cæli,nil fascia nigra minatur:
Æstiuum tonat.infelix, ac forsitan ipsa*
*Nocte cadet fractis trabibus,fluctúque * premetur*
Obrutus,& Zonam læua,morsú'que tenebit.
Sed,cuius votis modò non suffecerat aurum,
Quod Tagus,& rutila voluit Pactolus arena,
Frigida sufficient velantes inguina panni,
Exiguus'que cibus,mersa rate naufragus assem
Dum rogat,& picta se tempestate tuetur.
Tantis parta malis,cura maiore,metúque
Seruantur. MISERA *est magni custodia censûs.*
Dispositis prædiues hamis vigilare cohortem
Seruorum noctu Licinus iubet,attonitus pro
Electro,signis'que suis,Phrygiáque columna,
Atque ebore,& lata testudine.dolia nudi
Non ardent Cynici:si fregeris,altera fiet
Cras domus,atque eadem plumbo commissa manebit.
Sensit Alexander,testa cùm vidit in illa
Magnum habitatorem,quantò felicior hic,qui
Nil cuperet,quàm qui totum sibi posceret orbem,
Passurus gestis æquanda pericula rebus.
*Nullum Numē * habes,si sit prudentia:sed te*
Nos facimus,Fortuna,Deam.mensura tamen quæ
Sufficiat censûs,si quis me consulat,edam,
In quantum sitis,atque fames,& frigora poscunt,
Quantum,Epicure,tibi paruis suffecit in hortis,
Quantum Socratici ceperunt antè Penates.

*vda

Concis. περίφρα-σις pecuniæ quæ varijs titulis, & imaginibus signatur.

*coëmti.

*an

*minetur

Zonā,crumenulam, in qua aurum recōdebāt, & ea se præcingebant.

Alexāder vidit in Diogenē se felicíorem, qui nihil cuperet,cū ipse vno mūdo non esset contētus.

*abest,

*dicet.

*Nunquam aliud natura, aliud ſapientia * dicit.*
Acribus exemplis videor te claudere. miſce
Ergo aliquid noſtris de moribus: effice ſummam
Bis ſeptem ordinibus, quam lex dignatur Othonis.
Hæc quoque ſi rugam trahit, extendit'que labellum:
Sume duos equites, fac tertia quadringenta.
Si nondum impleui gremium, ſi panditur vltrà:
*Nec * Crœſi fortuna vnquam, nec Perſica regna*
Sufficient animo, nec diuitiæ Narciſſi,
Indulſit Cæſar cui Claudius omnia, cuius
Paruit imperijs vxorem occidere iuſſus.

Othon. qui tulerat legem, ne quis ſederet in quatuordecim gradibus, niſi q quadringēta ſeſtertia haberet.
*Roſcî

SAT. XV.

Ad Voluſiū Bithynicū, de immanitate, & ſuperſtitione Ægyptiorū, qui præpoſtera religione feras colūt, homines iugulant: ferinis carnibus abſtinent, humanis veſcuntur.
*æluros. al. Illî, hî, illî

QVIS *neſcit, Voluſi Bithynice, qualia demens*
Ægyptus portenta colat? crocodilon adorat
Pars hæc: illa pauet ſaturam ſerpentibus ibim.
Effigies ſacri nitet aurea cercopitheci,
Dimidio magicæ reſonant vbi Memnone chordæ,
Atque vetus Thebe centum iacet obruta portis.
*Illic * cæruleos, heic piſcem fluminis, illic*
Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam.
Porrum, & cepe nefas violare, ac frangere morſu.
O ſanctas genteis, quibus hæc naſcuntur in hortis
Numina. lanatis animalibus abſtinet omnis
Menſa. nefas illic fœtum iugulare capellæ:
Carnibus humanis veſci licet. attonito cùm
Tale ſuper cenam facinus narraret Vlyſſes
Alcinoo, bilem, aut riſum fortaſſe quibuſdam
Mouerat, vt mendax aretalogus. in mare nemo
Hunc abicit, ſæua dignum, veráque Charybdi
Fingentem immaneis Læſtrygonas, & Cyclopas?
Nam citiùs Scyllam, vel concurrentia ſaxa
Cyanes, plenos & tempeſtatibus vtreis

Ea quæ Vlyſſes narrabat Alcinoo, etſi fabuloſa erant, tamen minuserāt atrocia, quàm quod narrabo.

Crediderim

Crediderim, aut tenui percussum verbere Circes,
Et cum remigibus grunnisse Elpenora porcis.
Tam vacui capitis populum Phæaca putauit?
Sic aliquis merito nondum ebrius, & minimum qui
De Corcyræa temêtum duxerat vrna:
Solus enim hoc Itacus nullo sub teste canebat.
Nos miranda quidem, sed nuper Consule Vinco
Gesta super calidæ referemus mœnia Copti,
*Nos vulgi * scelus, & cunctis grauiora cothurnis.*
Nam scelus à Pyrrha, quanq̃ omnia syrmata voluas,
Nullus apud tragicos populus facit. accipe nostro
Dira quod exemplum feritas produxerit æuo.
Inter finitimos vetus, atque antiqua simultas:
Immortale odium, & nunquam sanabile vulnus:
Ardet adhuc Compos, & Tentyra. summus vtrinque
*Inde furor * vulgo, quòd Numina vicinorum*
Odit vterque locus, cùm solos credat habendos
Esse Deos, quos ipse colit. sed tempore festo
Alterius populi rapienda occasio cunctis
Visa inimicorum primoribus, ac Ducibus: ne
Lætum, hilarem'que diem, ne magnæ gaudia cenæ
Sentirent positis ad templa, & compita mensis,
Peruigili'que toro, quem nocte, ac luce iacentem
Septimus intereà Sol inuenit. horrida sanè
Ægyptus: sed luxuria, quantum ipse notaui,
*Barbara famoso non cedit * turba Canopo.*
Adde quòd & facilis victoria de madidis, &
Blæsis, atque mero titubantibus. inde virorum
Saltatus nigro tibicine, qualiacunque
Vnguenta, & flores, multæ'que in fronte coronæ:
Hinc ieiunum odium. sed iurgia prima sonare
Incipiunt animis ardentibus; hæc tuba rixæ.

Coptus, cōmune Arabum, & Ægyptiorum emporium.

*scelera,

Odiũ inter Aegyptios ob religionẽ. Nã qui Cōbi habitant, crocodilum colunt: qui verò Tentyram, accipitrem.

*vulgi,

*ripa Canop. vbi tẽplum erat Serapidis, ad cuius sacra magna vis hominum confluebat nō sine nequitia.

*Dein

*Dehinc clamore pari concurritur, & vice teli
Sæuit nuda manus, paucæ sine vulnere malæ.
Vix cuiquam, aut * nulli toto certamine nasus
Integer. adspiceres iam cuncta per agmina vultus
Dimidios, alias facies, & hiantia ruptis
Ossa genis, plenos oculorum sanguine pugnos.

Contentionem illam iocum arbitrátur, nisi aliquot pereant.

Ludere se credunt ipsi tamen, & pueriles
Exercere acies, quòd nulla cadauera calcent,
Et sanè quòd tot rixantis millia turbæ
Sic viuunt omnes. ergo acrior impetus, & iam
Saxa inclinatis per humum quæsita lacertis
Incipiunt torquere, domestica seditione

*qualeis & Turnus, Aen. xj. Aiax in Hectorem Iliad. vij. et Diomedes, in v. saxū miræ magnitudinis in Aeneam misit.

Tela. nec hunc lapidem, * quali se Turnus, & Aiax,
Et quo Tydeides percussit pondere coxam
Æneæ: sed quem valeant emittere dextræ
Illis dissimiles, & nostro tempore natæ.
Nam genus hoc viuo iam decrescebat Homero.
TERRA malos homines nunc educat, atque pusillos.
Ergo Deus quicunque adspexit, ridet, & odit.

*deuerticulo

A * diuerticulo repetatur fabula. postquàm

*pugnas inferre

Subsidijs auctis pars altera promere ferrum
Audet, & infestis * pugnam instaurare sagittis:

*fuga

Terga * fugæ celeri præstantibus omnibus instant,

Palm. quę & in Aegypto, vbi Tentyra est, plurima prouenit.

Qui vicina colunt vmbrosæ Tentyra palmæ.
Labitur heic quidam, nimia formidine cursum
Præcipitans, capitur'que: ast illum in plurima sectum
Frusta, ac particulas, vt multis mortuus vnus
Sufficeret, totum corrosis ossibus edit
Victrix turba, nec ardenti decoxit aëno,
Aut verubus: longum vsque adeò, tardum'que putauit

Exaggeratio sceleris.

Exspectare focos, contenta cadauera crudo.

*Heic

*Hinc gaudere libet, quod non violauerit ignem,

Quem

Quem summa cæli raptum de parte Prometheus
Donauit terris. elemento gratulor, & te
Exsultare reor. sed qui mordere cadauer
Sustinuit, nihil vnquam hac carne libentiùs edit.
Nam scelere in tanto ne quæras, & dubites, an
Prima voluptatem gula senserit. vltimus autem
Qui stetit absumto iam toto corpore, ductis
Per terram digitis, aliquid de sanguine gustat.
Vascones, vt fama est, alimentis talibus vsi
Produxere animas: sed res diuersa, sed illic
Fortunæ inuidia est, bellorúmque vltima, casus
Extremi, longæ dira obsidionis egestas.
Huius enim, quod nunc agitur, miserabile debet
Exemplum esse cibi. sicut modò dicta mihi gens
Post omneis herbas, post cuncta animalia, quidquid
Cogebat vacui ventris furor, hostibus ipsis
Pallorem, ac maciem, & tenueis miserantibus artus,
Membra aliena fame lacerabant, esse parati
Et sua. quisnam hominũ veniam dare, quisue Deorũ
Viribus abnuerit dira, atque immania passis,
*Et quibus * ipsorum poterant ignoscere Manes,*
Quorum corporibus vescebantur? melius nos
Zenonis præcepta monent. nec enim omnia, quædam
Pro vita facienda putat. sed Cantaber vnde
Stoicus, antiqui præsertim ætate Metelli?
Nunc totus Graias, nostrásque habet orbis Athenas.
Gallia caussidicos docuit facunda Britannos,
De conducendo loquitur iam rhetore Thule.
Nobilis ille tamen populus, quem diximus, & par
Virtute, atque fide. sed maior clade Saguntus.
Tale quid excusat: Mæotide sæuior ara
Aegyptus. quippe illa nefandi Taurica sacri

Vascones à Sertorio obsessi, ne fidem Pop. Ro. violarent, cadaueribus vescebãtur, dum fame vrgerentur, vt scribunt Plutarchus, & Appianus.

*illorum

Zeno, qui pro vita tuenda ab honesto recedẽdum nõ putat.

Thule, insula vltima ad Septentrionẽ: nunc Islandia dicitur.

Mæot. Taurica regio in Chersoneso ad ostia

Inuentrix,

Tantùm animas, nobis animũ quoque, mutuus vt nos
Affectus petere auxilium,& præstare iuberet,
Dispersos trahere in populum,& migrare vetusto
De nemore,& proauis habitatas linquere siluas:
Ædificare domos, Laribus coniungere nostris
Tectum alind, tutos vicino limine somnos* *limite
Vt collata daret fiducia: protegere armis
Lapsum, aut ingenti nutantem vulnere ciuem,
Communi dare signa tuba, defendier iisdem
Turribus, atque vna portarum claue teneri.
Sed iam serpentum maior concordia: parcit
Cognatis maculis similis fera. quando leoni
Fortior eripuit vitam leo? quo nemore vnquam
Exspirauit aper maioris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigride pacem
Perpetuam: sæuis inter se conuenit vrsis.
Ast homini ferrum lethale incude nefanda
Produxisse parum est, cùm rastra, & sarcula tantùm
Assueti coquere,& marris, ac vomere lassi
**Nescierint primi gladios *excudere fabri.*
Adspicimus populos, quorum non sufficit iræ
Occidisse aliquem: sed pectora, brachia, vultum
Crediderint genus esse cibi. quid diceret ergo,
Vel quò non fugeret, si nunc hæc monstra videret
Pythagoras: cunctis animalibus abstinuit qui
Tanquã homine,& vẽtri indulsit non omne legumen?

Peiùs conuenit hominib⁹ inter se, quàm inter belluas ferocissimas.

*Nescirent
*extundere, al. extendere
Tãta est hominũ inter se atrocitas, vt nõ contẽti sint mutua cæde, nisi etiam se mutuò deuorent.

SAT. XVI.
Ostendit quãta cõmoda, & priuilegia leges, & imperatores iis, qui militiam sequuntur, indulserint.

QVIS *numerare queat felicis præmia, Galle,*
Militiæ? nam si subeantur prospera castra,
Me pauidum excipiet tironem porta secundo*
Sidere: plus etenim fati valet hora benigni,*
Quàm si nos Veneris commendet epistola Marti,

*excipiat
*pluris enim

Et Samia

*genetrix

*Et Samia * genitrix, quæ delectatur arena.*
Commoda tractemus primùm communia, quorum
Haud minimum illud erit, ne te pulsare togatus
Audeat: immo & si pulsetur, dissimulet, nec
Audeat excussos Prætori ostendere denteis,
Et nigram in facie tumidis liuoribus offam,
Atque oculos medico nil promittente relictos.

*Bardaicus

Bar. Cēturio, & miles datur militi Iudex ex instituto Camilli, ne miles extra castra in ius vocaretur.

**Bardiacus Iudex datur hæc punire volenti,*
Calceus, & grandes magna ad subsellia suræ,
Legibus antiquis castrorum, & more Camilli
Seruato, miles ne vallum litiget extra,
Et procul à signis. iustissima Centurionum
Cognitio est igitur de milite, nec mihi deerit
Vltio, si iustè defertur caussa querelæ.
Tota cohors tamen est inimica, omnes'que manipli
Consensu magno officiunt. curabitis, vt sit
Vindicta grauior, quàm iniuria? dignum erit ergo

Vagel. caussidici audacissimi, qui vel caussas periculosas suscipiebat.

Declamatoris Mutinensis corde Vagelli,
Cùm duo crura habeas, offendere tot caligatos,
Millia clauorum. quis tam procul absit ab vrbe?
Præterea, quis tam Pylades molem aggeris vltra
Vt veniat? lacrymæ siccentur protinus, & se
Excusaturos non sollicitemus amicos.

*duxerit:

*Da testem, Iudex quem * dixerit: audeat ille*
Nescio quis, pugnos vidit qui, dicere, vidi,
Et credam dignum barba, dignum'que capillis
Maiorum. citiùs falsum producere testem

Pagan. eum, qui miles non est: nam apud iurisconsultos opponuntur paganus, & miles.

Contra paganum possis, quam vera loquentem,
Contra fortunam armati, contráque pudorem.
Præmia nunc alia, atque alia emolumenta notemus
Sacramentorum. conuallem ruris auiti
Improbus, aut campum mihi si vicinus ademit,

Aut

Aut ſacrum effodit medio de limite ſaxum,
Quod mea cum vetulo coluit puls annua libo,
Debitor aut ſumtos pergit non reddere nummos,
Vana ſuperuacui dicens chirographa ligni:
Exſpectandus erit, qui lites inchoët, annus
Totius populi: ſed tunc quoque mille ferenda
Tædia, mille moræ, toties ſubſellia tantùm
Sternuntur, iam facundo ponente lacernas
Cæditio, & Fuſco iam micturiente, parati
Digredimur, lentáque fori pugnamus arena.
Aſt illis, quos arma tegunt, & balteus ambit,
Quod placitum eſt, illis præſtatur tempus agendi,
Nec res atteritur longo ſufflamine litis.
Solis prætereà teſtandi militibus ius
Viuo patre datur: nam quæ ſunt parta labore
Militiæ, placuit non eſſe in corpore cenſus,
Omne tenet cuius regimen pater. ergo Coranum
Signorum comitem, caſtrorúmque æra merentem,
Quãuis iam tremulus, captat pater: hũc labor æquus
Prouehit, & pulcro reddit ſua dona labori.
Ipſius certè Ducis hoc referre videtur,
Vt qui fortis erit, ſit feliciſſimus idem,
Vt læti phaleris omnes, & torquibus omnes.

An. tot. vix tandẽ niſi poſt longum interuallũ conueniunt Iudices, neq. ſemper ius dicunt.

Ex filijsfamilias tantũ militi viuo patre teſtari conceditur, & quod parauit peculiũ in eius arbitrio eſſe, vt eſt apud iuriſconſultos.

FINIS.

A. PERSIVS FLACCVS, vt auctor est Eusebius, Volaterris Etruriæ ciuitate natus est, quod & ipse videtur innuere, cũ ait Satyra VI.

-Mihi nunc Ligus ora
Intepet, hibernatq; meũ mare, qua latus ingẽs
Dant scopuli, & multa litus se valle receptat,
Lunai, &c.

Describit enim portus Lunæ, quod oppidum est in Etruria, quo secesserat: & mare suum vocat, nimirum se Etruscum significãs. Natus est, vt quidam volunt, sub Tiberio principe, eius imperij anno XXI. mortuus Neronis nono, cùm ageret tricesimum ætatis suę annum. Romam litterarum caussa profectus, sumta virili toga, Cornuto philosopho dedit operam, quem pręcipuè obseruabat, vt ipse testatur Satyra V.

Cùm primùm pauido custos mihi purpura cessit,
Bullaque succinctis Laribus donata pependit:
Me tibi supposui: teneros tu suscipis annos
Socratico, Cornute, sinu.

Amicos in primis coluit: Minucium Macrinum equestris ordinis principẽ, & Cæsium Bassum poëtam Lyricum. Præter has Satyras nihil scripsisse testatur Quinctilianus lib. X. de Satyra loquens, in hanc sententiam. Multùm, & verę gloriæ, quamuis vno libro, Persius meruit. Et Martialis.

Sæpius in libro memoratur Persius vno,
Quàm leuis in tota Marsus Amazonide.

IOANNIS Murmellij Ruremondensis in A. Persij Prologum, & Satyras Argumenta.

Commendat, ridens alios, præfatio vatem.
Nobilium prima mores taxantur inepti.
Carpit auaritiæ mala vota, preces'que secunda.
Tertia desidiam iuuenum, fastus'que lacessit.
In quarta stultus Rex, Censores'que notantur.
Cornutum laudans aperit penultima seruos.
Vltima perparcum Satyra insectatur auarum.

AELII Antonij Nebrissensis in Satyras Argumenta.

Prima poëtarum mores, & tempora monstrat,
Quid'que optare decet, quod non optare, secunda.

Tertia virtutis iuuenes inflamat amore.
Rem populi ignaros prohibet contingere quarta.
Quincta docet, qui sit liber, qui sit quoque seruus.
Vltima; ob heredis curam, castigat auaros.

IOANNIS Pierij Valeriani Bellunensis
in easdem Argumenta.

Prima leueis carpit vates, mollem'que Neronem,
Altera spes vanas, & inania vota, preces'que,
Tertia cessantem circa praeclara iuuentam,
Censores quarta insanos, & facta Neronis,
Quincta hominum in vanis diuersa negotia rebus.
Duriter impransos sexta insectatur auaros.

A. PERSII FLACCI
SATYRARVM LIB. I.

PROLOGVS.

EC FONTE LABRA PRO-
lui caballino:
*Nec*in bicipiti somniasse Parnasso*
Memini, vt repetè sic poeta prodirē.
Heliconidasq́, pallidamq́, Pyrenen
*Illis *relinquo, quorū imagines lābūt*
Ederæ sequaces: ipse semipaganus
Ad sacra vatum carmen affero nostrum.*
Quis expediuit psittaco suum χαῖρε?
Coruos quis olim concauum salutare,
Picas'que docuit nostra verba conari?
Magister artis, ingeni'que largitor
Venter, negatas artifex sequi voces.
QVOD *si dolosi spes*refulserit nummi:*
*Coruos poëtas, & * poetridas picas*
Cantare credas Pegaseium * melos.*

Hæc præfatio, quæ primæ satyræ argumenti vice est, notat quorundā stultitiā & sordes qui sine labore poëtā nasci putāt, ipsi interim nihil cuiquā donantes.
*me in
*remitto,
*offero

*refulgeat
*poëtrias
*cernas
*nectar. al. Pegaseiū melos credas,

SATYRA I.

In ſcriptores, q̄ tantum ad voluptatē inepta quædam, & nihil ad bonos mores faciētia ſcriberent.
*inanis!

O CVRAS *hominū! ó quātū eſt in rebus* inane!*
Quis leget hæc? min' tu iſtud ais? nemo hercule. nemo!
Vel duo, vel: nemo. turpe, & miſerabile. quare?
Ne mihi Polydamas, & Troiades Labeonem
Prætulerint. nugæ. non, ſi quid turbida Roma
Eleuet, accedas, examen'ue improbum in illa
Caſtiges trutina: NEC *te quæſiueris extra.*
Nam Romæ eſt quis non? ah, ſi fas dicere: ſed fas,
Tunc, cùm ad caniciē, & noſtrum iſtud viuere triſte
Adſpexi, & nucibus facimus quæcunque relictis:
Cùm ſapimus patruos, tunc, tunc, ignoſcite. nolo.
Quid faciam? ſed ſum petulanti ſplene cachinno.*
Scribimus incluſi, numeros ille, hic pede liber,
Grāde aliquid, quod pulmo, animæ prælargus, anhelet:
Scilicet hoc populo pexus'que, togá'que recenti,
Et natalicia tandem cum ſardoniche albus,
Sede legens celſa, liquido cùm plaſmate guttur
Mobile collucrit, patranti fractus ocello.
Heic neque more probo videas, neque voce ſerena
Ingenteis trepidare Titos, cùm carmina lumbum
Intrant, & tremulo ſcalpuntur vbi intima verſu.
Tun' vetule auriculis alienis colligis eſcas?
Auriculis, quibus & dicas cute perditus. ohe,
Quid didiciſſe, niſi hoc fermentum, & quæ ſemel intus
Innata eſt, rupto iecore exierit caprificus?
En pallor. ſenium'que. ó mores! vſque adeó'ne
Scire tuum, nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter?
At pulcrum eſt, digito monſtrari, & dicier hic eſt.
Ten' cirratorum centum dictata fuiſſe
Pro nihilo pendas? ecce inter pocula quærunt
Romulidæ ſaturi, quid dia poemata narrent.

*ſi
Tantū hoc ſpectant hodie qui ſcribunt, vt gloriam & famam captent, non vt proſint, cùm ēt feminata voce recitent.

Ohe, quid prodeſt didiciſſe literas, niſi oſtentes eruditionē tuā quam tāto ſtudio paraſti?

Heis

Heic aliquis, cui circũ humeros hyacinthina læna eſt,
Rancidulum quiddam balba de nare locutus,
Phyllidas, Hypſipylas, vatum & plorabile ſi quid
Eliquat, & tenero ſupplantat verba palato.
Aſſenſere viri. nunc non cinis ille poëtæ
Felix? nunc leuior cippus * non imprimit oſſa?*
Laudant conuiuæ. nunc non è manibus illis,
Nunc non è tumulo, fortunatáque fauilla
Naſcentur violæ? rides, ait, & nimis vncis
Naribus indulges. an erit, qui velle recuſet
Os populi meruiſſe, & cedro digna locutus
Linquere nec ſcombros metuentia carmina, nec thus?
Quiſquis es, ò, modò quem ex aduerſo dicere feci,
Non ego, cùm ſcribo, ſi fortè quid aptius exit,
* *Quando hæc rara auis eſt, ſi quid tamen aptius exit,*
Laudari metuam: neque enim mihi cornea fibra eſt:
Sed recti finem'que, extremum'que eſſe recuſo
Euge tuum, & belle. nam belle hoc excute totum,
Quid non intus habet? non heic eſt Ilias Acci
Ebria veratro, non, ſi qua elegeidia crudi
Dictarunt proceres, non quidquid denique lectis
Scribitur in citreis. calidum ſcis ponere ſumen,
Scis comitem horridulum trita donare lacerna,
Et verum, inquis, amo: verum mihi dicito. de me,
(Qui pote? vis dicam? nugaris, cùm tibi, calue,
*Pinguis aqualiculus * propenſo ſeſquipede exſtet.*
*O Iane, à tergo quem nulla ciconia * pinſit,*
Nec manus auriculas imitata eſt mobilis albas,
Nec linguæ, quantùm ſitiat canis Apula, tantùm.
Vos, ò patricius ſanguis, quos viuere fas eſt
Occipiti cæco; poſticæ occurrite ſannæ.)
Quis populi ſermo eſt? quis enim, niſi carmina molli

Phyllis & Hypſipyle Heroides ex Ouidij epiſtolis ſatis notæ.

*non *nunc

In ſcribẽdo nõ hoc ſpectandũ, vt laudemur tãtum, ſed vltro, quia honeſtum eſt, id agẽdum.

*Quanquam

Ilias. nihil moror Acciũ Labeonem qui elleboro ſe purgat & cenis laudatores redimit.

*protenſo

*pinſat,

Felix qui nõ eſt tam ſtupidus quin ſentiat adulatorũ ſubſannationes cùm alioqui laudãt.

Nunc demum numero fluere, vt per læue seueros
Effundat iunctura vngueis? scit tendere versum
Non secus, ac si oculo rubricam dirigat vno:
Siue opus in mores, in luxum, & prandia Regum
Dicere res grandes nostro dat Musa poëtæ.
Ecce modò heroas sensus adferre videmus
Nugari solitos Græcè, nec ponere lucum
Artifices, nec rus saturum laudare, vbi corbes,
Et focus, & porci, & fumosa Palilia fœno:
Vnde Remus, sulcóque terens dentalia Quincti,
*Cùm trepida ante boues * Dictatorem induit vxor,*
Et tua aratra domum lictor tulit. euge poëta.
Est nunc, Brisei quem venosus liber Atti:
*Sunt, quos * Pacuuiúsque, & verrucosa moretur*
Antiopa, ærumnis cor luctificabile fulta.
Hos pueris monitus patres infundere lippos
Cùm videas, quæris'ne, vnde hæc sartago loquendi
Venerit in linguas? vnde istud dedecus, in quo
Trossulus exsultat tibi per subsellia læuis?
Nil'ne pudet, capiti non posse pericula cano
*Pellere, quin * tepidum hoc optes audire decenter?*
Fur es, ait Pedio, Pedius quid? crimina rasis
Librat in antithetis: doctas posuisse figuras
Laudatur. bellum hoc. hoc bellum? an Romule ceues?
Mén' moueat quippe, &, cantet si naufragus, assem
Protulerim? cantas, cùm fracta te in trabe pictum
Ex humero portes. verum, nec nocte paratum
Plorabit, qui me volet incuruasse querela.
Sed numeris decor est, & iunctura abdita crudis.
Claudere sic versum didicit, Berecyntius Atys,
Et qui cæruleum dirimebat Nerea delphin.
*Sic * costam longo subduximus * Apennino.*

Siue comœdiã, siue tragediã velit scribere magnus artifex.

*Dictaturam

*Pacuuius, & In χαχοζήλως, & nimiũ antiquitatis admiratores, vitia pro virtutibus æmulãtes.

Qvidam tã gloriæ sunt auidi, vt vel in capitis sui periculo ad eloquentiã quãdã couertãtur.

*tepidum

Berec. Nõ nulli arbitrantur Neronem vt durũ in versu hic notari.

*os tam

*à Pœnino.

Arma

Arma virum, non'ne hoc ſpumoſum, et cortice pingui,
Vt ramale vetus vegrandi ſubere coctum?* — *pręgrandi
Quidnam igitur tenerum, & laxa ceruice legendum?
Torua Mimalloneis implerunt cornua bombis: — Tor. Hos verſ. vt nimis turgidos, ridet.
Et raptum vitulo caput ablatura ſuperbo* — *lectum
Baſſaris, & lyncem Mænas flexura corymbis
Euion ingeminat: reparabilis aſſonat Echo.
Hæc fierent, ſi teſticuli vena vlla paterni — Si vel tantillũ eſſet nobis induſtriæ, nõ verſaremur ſemper in ijſdẽ argumentis tam vulgo protritis.
Viueret in nobis? ſumma delumbe ſaliua
Hoc natat in labris, & in vdo eſt Mænas, & Atys,
Nec pluteum cædit, nec demorſos ſapit vngueis.
Sed quid opus teneras mordaci radere vero
Auriculas? vide ſis, ne maiorum tibi fortè
Limina frigeſcant. ſonat hic de nare canina
Littera. per me equidem ſint omnia protinus alba,
**Nil moror. euge, omnes,* omnes bene miræ eritis res.* — *Nec *etenim
Hoc iuuat, heic, inquis, veto quiſquam faxit oletum.
Pinge duos angueis: pueri, ſacer eſt locus, extrà
Meiyte. diſcedo. ſecuit Lucilius vrbem, — Lucilij libertas
Te Lupe, te Muci, & genuinum fregit in illis.
Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico — Horatij dexteritas.
Tangit, & admiſſus circum præcordia, ludit,
Callidus excuſſo populum ſuſpendere naſo.
Men' mutire nefas, nec clàm, nec cum ſcrobe? nuſquã. — Scrob. Alludit ad fabulã Midæ Regis.
Heic tamen infodiam. vidi, vidi ipſe, libelle.
Auriculas aſini quis non habet? hoc ego opertum,
Hoc ridere meum tam nil, nulla tibi vendo
Iliade. audaci quicunque afflate Cratino,
Iratum Eupolidem prægrandi cum ſene palles, — Præg. ſene, Ariſtophane comico.
Adſpice & hæc, ſi fortè aliquid decoctius audis.
Inde vaporata lector mihi ferueat aure, — Nolo lectorem mathematicæ.
Non hic, qui in crepidas Graiorum ludere geſtit

aut honorū opinione turgidū, sed sani iudicij.

*abaci

Sordidus, & lusco qui possit dicere, lusce,
Sese aliquem credens, Italo quòd honore supinus
Fregerit heminas Areti Aedilis iniquas:
Nec qui abaco numeros, & secto in puluere metas*
Scit risisse vafer, multùm gaudere paratus,
Si Cynico barbam petulans Nonaria vellat.
His mâne edictum, post prandia Callirhoën do.

SATYRA II. AD PLOTIVM MACRINVM.

Hæc satyra sumta est ex secundo Platonis Alcibiade, in vota impia & scelerata, quibus deos solicitabant homines perditissimi.

HVNC, *Macrine, diem numera meliore lapillo,*
Qui tibi labenteis apponit candidus annos.
Funde merum Genio. non tu prece poscis emaci,
Quæ nisi seductis nequeas committere Diuis.
At bona pars procerum tacita libabit acerra.
Haud cuiuis promptū est murmurq́, humileisq́, susurros
Tollere de templis, & aperto viuere voto.
Mens bona, fama, fides, hæc clarè, & vt audiat hospes:
Illa sibi introrsum, & sub lingua immurmurat. ô si
Ebullet patrui præclarum funus, &, ô si
Sub rastro crepet argenti mihi seria dextro
Hercule, pupillum'ue vtinam, quem proximus heres
*Impello, expungam! * nanque est scabiosus, & acri*
Bile tumet. Nerio iam tertia conditur vxor.*
Hæc sanctè vt poscas, Tiberino in gurgite mergis
Mâne caput bis, ter'que, & noctem flumine purgas.

*nam hic
*ducitur

Putas deos eiusmodi votis nō offendi, qui iusti sunt, cùm & Staius ipse veneficus sceleratissimus nō posset nō offendi, si ea audiat.

Heus agè, responde, minimum est, quod scire laboro.
De Ioue quid sentis? est'ne vt præponere cures
Hunc cuiquam? cui nam? vis Staio? an scilicet heres,
Quis potior iudex, pueris'ue quis aptior orbis?
Hoc igitur, quo tu Iouis aurem impellere tentas,
Dic agedum Staio. prô Iupiter, ô bone clamet

Iupiter

Iupiter. at ſeſe non clamat Iupiter ipſe?
Ignouiſſe putas: quia, cùm tonat, ocyus ilex
Sulfure diſcutitur ſacro, quàm tú que, domus' que?
An, quia non fibris ouium, Ergennáque iubente
Triſte iaces lucis, euitandum' que bidental,
Iccirco ſtolidum præbet tibi vellere barbam
Iupiter? aut quid nam eſt, qua tu mercede Deorum
Emeris auriculas pulmone, & lactibus vnctis?
Ecce auia, aut metuens Diuûm matertera, cunis
Exemit puerum, frontem' que, atque vda labella
Infami digito, & luſtralibus antè ſaliuis
Expiat, vrenteis oculos inhibere perita.
Tunc manibus quatit, & ſpem macram ſupplice voto
Nunc Licini in campos, nunc Craſſi mittit in ædes.
Hunc optent generum Rex & Regina: puellæ
Hunc rapiant: quidquid calcauerit hic, roſa fiat.
Aſt ego nutrici non mando vota: negato
Iupiter hæc illi, quamuis te albata rogarit.
Poſcis opem neruis, corpus' que fidele ſenectæ:
Eſto agè: ſed grandes patinæ, tucetáque craſſa
Annuere his Superos vetuêre, Iouem' que morantur.
Rem ſtruere exoptas cæſo boue, Mercurium' que
Arceſſis fibra. da fortunare Penateis.
Da pecus, & gregibus fœtum. quo, peſſime, pacto,
Tot tibi cùm inflamas iunicum omenta liqueſcant?
Attamen hic extis, & opimo vincere farto
Intendit: iam creſcit ager, iam creſcit ouile,
Iam dabitur, iam iam. donec deceptus & exſpes
Nequicquam fundo ſuſpiret nummus in imo.
Si tibi crateras argenti, incuſáque pingui
Auro dona feram, ſudes, & pectore læuo
Excutias guttas, lætari prætrepidum cor:*

Si nõ ſtatim fulmine tactus es, putas impune te quæuis laturum.

In ſuperſtitionẽ & vaniſſimas preculas mulierum.

Licini. optat illi ſummas diuitias, & honores. Bona valetudinẽ poſcis, cùm luxu & crapula diffluas: & aſſiduis ſacrificijs vis diteſcere, cũ te planè exhauſias.

Iunicum iuuencorum.

*lætetur pertrepidum

Hinc illud ſubijt, auro ſacras quòd ouato
Perducis facies. nam fratres inter aënos,
Somnia pituita qui purgatiſſima mittunt,
Præcipui ſunto, ſit'que illis aurea barba.
Aurum, vaſa Numæ, Saturniáque impulit æra,
Veſtaleis'que vrnas, & Tuſcum fictile mutat.
O curuæ in * *terris animæ, & cæleſtium inanes!*
Quid iuuat * *hoc, templis noſtros immittere mores,*
Et bona Dys ex hac ſcelerata ducere pulpa?
Hæc ſibi corrupto caſiam diſſoluit oliuo:
Hæc Calabrum coxit vitiato murice vellus:
Hæc baccam conchæ raſiſſe, & ſtringere venas
Feruentis maſſæ crudo de puluere iuſſit.
Peccat & hæc, peccat: vitio tamen vtitur. at vos
Dicite Pontifices, in * *ſacro quid facit aurum?*
Nempe hoc, quod Veneri donatæ à virgine pupæ.
Quin damus id Superis, de magna quod dare lance
Non poſſit magni Meſſalle lippa propago:
Compoſitum ius, fas'que animi, ſanctos'que receſſus
Mentis, & incoctum generoſo pectus honeſto?
Hoc cedò, ut admoueam templis, & farre litabo.

Frattes aënos, ſtatuas quinquaginta filiorum Ægypti, quę Romæ in quadam porticu ſomnia felicia immittere credebantur.
*terras
*hos

Dij non ijſdem nobiſcũ affectibus ducũtur, ꝑinde neque noſtris ceremonijs delectantur, ſed ſynceritate animi, & vitę integritate.
*ſancto, al. ſanctis

SATYRA III.

In parentum liberis educãdis, & liberorũ circa bonas diſciplinas negligẽtiam, qui iuuenũ animos nullis honeſtis reb. excolunt, cùm ea ætas ad percipienda bona ſtudia ſit accõmodatiſſima.
*Finditur, Arcadiæ

NEMPE *hoc aſſiduè? iam clarum mâne feneſtras*
Intrat, & anguſtas extendit lumina rimas.
Stertimus, indomitum quod deſpumare Falernum
Sufficiat, quinta dum linea tangitur vmbra.
En quid agis? ſiccas inſana canicula meſſeis
Iam dudum coquit, et patula pecus omne ſub vlmo eſt,
Vnus ait comitum. verum'ne? itáne? ocyus adſit
Huc aliquis. nemón'? turgeſcit vitrea bilis:
**Findor, vt Arcadiæ pecuaria rudere dicas.*

Iam

Iam liber,& bicolor positis membrana capillis,
In'que manus chartæ,nodosá'que venit arundo.
Tum querimur,crassus calamo quòd pendeat humor,* *queritur,
Nigra quòd infusa vanescat sepia lympha:
*Dilutas * querimur,geminet quòd fistula guttas.* *queritur,
O miser,in'que dies vltrà miser,huccine rerum
*Venimus? at cur non potiùs,teneróque * columbo,* *palumbo
Et similis Regum pueris pappare minutum
Poscis,& iratus mammæ lallare recusas?
An tali studeam calamo? cui verba? quid istas
Succinis ambages? tibi luditur: effluis amens.
Contemnêre.sonat vitium percussa,malignè
Respondet viridi non cocta fidelia limo.
Vdum,& molle lutũ es: nũc nunc properãdus, & acri
Fingendus sine fine rota.sed rure paterno
Est tibi far modicum,purum,& sine labe salinum.
Quid metuas? cultrix'que foci secura patella,
Hoc satis? an deceat pulmonem rumpere ventis,
Stemmate quòd Tusco ramum millesime ducis,
Censorem'que tuum vel quòd trabeate salutas?
Ad populum phaleras: ego te intus,& in cute noui.
Non pudet ad morem discincti viuere Nattæ?
*Sed stupet hic vitio,& * fibris increuit opimum*
Pingue: caret culpa,nescit quid perdat,& alto
Demersus summa rursus non bullit in vnda.
Magne pater Diuûm sæuos punire tyrannos
Haud alia ratione velis,cùm dira libido
Mouerit ingenium,feruenti tincta veneno,
Virtutem videant,intabescant'que relicta.
An'ne mâgis Siculi gemuerunt æra iuuenci,
Et magis auratis pendens laquearibus ensis,
Purpureas subter ceruices terruit,imus,

Effluis,prodis teipsum qualis sis, nimiũ mollis & ignauus.

Tibi places quòd ex generosis natus sis, cùm vera nobilitas non ex maiorũ signis,sed animi bonis metienda sit.
*Nec pudor admotum
*membris

Nullum est grauius suppliciũ quàm mẽs sibi malè conscia.

Imus præcipites quàm si sibi dicat, & intus
Palleat infelix, quod proxima nesciat vxor?

*tingebam
Quid in pueritia libẽter agat vnusquisque.

Sæpè oculos, memini, tangebam paruus oliuo,*
Grandia si nollem morituri verba Catonis
Discere, ab insano multùm laudanda magistro:
Quæ pater adductis sudans audiret amicis.
Iure etenim id summum, quid dexter senio ferret,
Scire erat in voto: damnosa canicula quantum
Raderet, angustæ collo non fallier orcæ:
Neu quis callidior buxum torquere flagello.
Haud tibi inexpertum est curuos deprendere mores,

*,atque intonsa
Bracc. Stoici, q in στοᾷ porticu docebant, vnde nomen inuenerunt.

Quæ'que docet sapiens braccatis illita Medis
Porticus, insomnis quibus indetonsa iuuentus*
Inuigilat, siliquis, & grandi pasta polenta.
Et tibi quæ Samios diduxit littera ramos,
Surgentem dextro monstrauit limite callem.
Stertis adhuc, laxum'que caput compage soluta

Nullus est tibi finis præscript⁹ ad quẽ omnia referas? certe inquit, nisi ã teneris philosophiæ præceptis animũ assuefacias, nõ est quòd bene beatéq. viuere possis, etiã si sit vtcunque vnde viuas.
*Discite ô
*quã
*vnde.

Oscitat hesternum, dissutis vndique malis?
Est aliquid quò tendis, & in quo dirigis arcum?
An passim sequeris coruos, testáque, lutóque
Securus quò pes ferat, atque ex tempore viuis?
Elleborum frustra, cùm iam cutis ægra tumebit
Poscenteis videas: VENIENTI *accurrite morbo.*
Et quid opus Cratero magnos promittere monteis?
**Discitéque ô miseri, & caussas cognoscite rerum:*
Quid sumus, aut quid nam victuri gignimur, ordo
*Quis datus, aut metæ *quàm mollis flexus, & *vndæ.*
Quis modus argento, quid fas optare, quid asper
Vtile nummus habet: patriæ, caris'que propinquis
Quantum elargiri deceat: quem te Deus esse
Iussit, & humana qua parte locatus es in re.
Disce, neque inuideas, quòd multa fidelia putet

In locu-

In locuplete penu, defensis pinguibus Vmbris,
Et piper, & pernæ, Marsi monimenta clientis,
Mœnáque quòd prima nondum defecerat orca.
Heic aliquis de gente hircosa Centurionum
Dicat. quod satis est, sapio mihi: non ego curo
Esse quod Arcesilas, ærumnosi que Solones,
Obstipo capite, & figentes lumine terram,
*Murmura cùm secum, & * rabiosa silentia rodunt,*
Atque exporrecto trutinantur verba labello,
Aegroti veteris meditantes somnia: gigni
De nihilo nihil, in nihilum nil posse reuerti.
*Hoc est, * quod palles: cur quis non prandeat, hoc est.*
** His populus ridet, multum'que torosa iuuentus*
Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.
Inspice: nescio quid trepidat mihi pectus, & ægris
*Faucibus * exsuperat grauis halitus: inspice sodes,*
Qui dicit medico iussus requiescere, postquàm
Tertia compositas vidit nox currere venas,
De maiore domo modicè sitiente lagena
Lenia loturo sibi Surrentina rogauit.
Heus bone, tu palles. nihil est. videas tamen istud,
Quidquid id est: surgit tacitè tibi lutea pellis.
At tu deteriùs palles: ne sis mihi tutor.
Iam pridem hunc sepeli: tu restas. perge, tacebo.
Turgidus hic epulis, atque albo ventre lauatur
Gutture sulfureas lentè exhalante Mephites.
*Sed tremor inter vina subit, calidum'que * trientem*
Excutit è manibus: dentes crepuêre retecti.
*Vncta cadunt laxis * tunc pulmentaria labris.*
**Hinc tuba, candelæ, tandem'que beatulus alto*
Compositus lecto, crassis'que lutatus amomis
*In portam * rigidos calces extendit: at illum*

Arcesilas philosophus Academicus Cratoris discipulus cuius monita ab imperitis habebãtur ludibrio.
* labiosa
*cur
*Hos
*exsudat
*triental
*hinc
*Heic
*rigidas
Pestilentior animi quàm corporis morbus, quo qui laborant sani esse non possunt, etiam si corpore valeant.

Hesterni

Hesterni capite induto subiere Quirites.
Tange miser venas, & pone in pectore dextram.
Nil calet hic. summos'que pedes attinge, manus'que.
Non frigent. visa est si fortè pecunia, siue
Candida vicini subrisit mollè puella,
Cor tibi rite salit. positum est algente catino
Durum olus, & populi cribro decussa farina.
Tentemus fauces: tenero latet vlcus in ore
Putre, quod haud deceat plebeia radere beta.
Alges, cùm excussit membris timor albus aristas:
Nunc face supposita feruescit sanguis, & ira
Sciltillant oculi: dicis'que, facis'que, quod ipse
Non sani esse hominis, non sanus iuret Orestes.

Cùm febri laboras, tam leui occasione offenderis, vt insanus videri possis.

SATYRA IIII.

REM *populi tractas? barbatũ* hoc crede magistrũ*
Dicere, sorbitio tollit quem dira cicuta.
*Quo fretus? dic * hoc magni pupilli Pericli.*
Scilicet ingenium, & rerum prudentia velox
Ante pilos venit: dicenda, tacendáque calles.
Ergo vbi commota feruet plebecula bile,
Fert animus calidæ fecisse silentia turbæ
Maiestate manus: quid deinde loquêre, Quirites,
Hoc, puto, non iustum est, illud malè, rectius istud.
Scis etenim iustum gemina suspendere lance
Ancipitis libræ, rectum discernis, vbi inter*
Curua subit, vel cùm fallit pede regula varo,
Et potis es nigrum vitio præfigere theta.
Quin tu igitur summa nequiquam pelle decorus
Ante diem blando caudam iactare popello
Desinis, Anticyras melior sorbere meracas?
Quæ tibi summa boni est? vncta vixisse patella

*hæc

In eos qui rerũ humanarũ imperiti, temerè se ad gerendum magistratũ ingerũt: in primis autem in Neronem, qui iuuenis per scelus imperium occupauit, imperio ineptissimus.

*ô

*verum

Semper

Semper,& aſſiduo curata cuticula Sole.
Exſpecta,haud aliud reſpondeat hæc anus.i nunc.
Dinomaches ego ſum.ſuffla.ſum candidus.eſto,
Dum ne deteriùs ſapiat pannucia Baucis,
*Cùm bene diſcinčto cantauerit * ocyma vernæ.*
Vt nemo in ſeſe tentat deſcendere,nemo:
*Sed * præcedenti ſpectatur mantica tergo!*
Quæſieris.noſtin' Vectidi prædia?cuius?
Diues arat Curibus,quantum non miluus oberret.
Hunc ais?hunc,Dijs iratis,Genióque ſiniſtro,
Qui quandoque iugum pertuſa ad compita figit:
*Seriolæ *veteris metuens deradere limum,*
Ingemit.hoc bene ſit:tunicatum cum ſale mordens
Cepe,& farratam pueris plaudentibus ollam,
Pannoſam fæcem morientis ſorbet aceti.
At,ſi vnctus ceſſes,& figas incute Solem,
Eſt prope te ignotus,cubito qui tangat,& acrè
Deſpuat in mores,penem'que,arcanáque lumbi
Runcantem,populo marcenteis pandere vuluas.
Tu cùm maxillis balanatum gauſape pectas,
Inguinibus quare detonſus curculio exſtat?
Quinque palæſtritæ licet hæc plantaria vellant,
Elixas'que nates labefactent forcipe adunca,
Non tamen iſta filix vllo manſueſcit aratro.
Cædimus,in'que vicem præbemus crura ſagittis.
Viuitur hoc pacto:ſic nouimus.ilia ſubter
Cæcum vulnus habes,ſed lato balteus auro
Protegit.vt mauis,da verba,& decipe neruos
Si potes.egregium cùm me vicinia dicat,
Non credam?viſo ſi palles,improbe,nummo,
Si facis in penem quidquid tibi venit amarum,
Si Puteal multa cautus vibice flagellas,

I nunc & ob nobilitatẽ,& fortunã te vẽdita, cùm alioqui nihil ſapias.
*otia
Hominũ more fit,inquit,vt ad aliena vitia ſimus oculatiſſimi, ad noſtra planè cæcutiamus. Nã diuitias cuiuſpiam auaritiã & parſimoniam facilè obſeruamus,in nobis maiora flagitia non animaduertimus.
*præcedentis
*veterem

Si cõſcius es tibi ſceleris alicuius,non credes vulgo magnifica de te prædicanti,ſed potius conſciẽtiæ tuæ.

Nequiquam

Nequiquam populo bibulas donaueris aureis.
Respue, quod non est, tollat sua munera cerdo.
Tecum habita, vt noris, quàm sit tibi curta supellex.

SATYRA V. AD ANNÆVM CORNVTVM.

VATIBVS *hic mos est, centũ sibi poscere voces,*
Centum ora, & linguas optare in carmina centum,
Fabula seu mæsto ponatur hianda Tragœdo,
Vulnera seu Parthi ducentis ad inguine ferrum.
Quorsum hæc? aut quantas robusti carminis offas
Ingeris, vt par sit centeno gutture niti?
Grande locuturi, nebulas Helicone legunto,
Si quibus aut Procnes, aut si quibus olla Thyestæ
Feruebit, sæpe insulso cenanda Glyconi.
*Tu * neque anhelanti, coquitur dum massa camino,*
Folle premis ventos: nec clauso murmure raucus
Nescio quid tecum graue cornicaris ineptè:
Nec sclopo tumidas intendis rumpere buccas.
Verba togæ sequeris, iunctura callidus acri
Ore teris modico, pallenteis radere mores
Doctus, & ingenuo culpam defigere ludo.
Hinc trahe quæ dicas, mensám que relinque Mycenis
Cum capite, & pedibus, plebeiáque prandia noris.
Non equidem hoc studeo, bullatis vt mihi nugis
Pagina turgescat, dare pondus idonea fumo.
Secreti loquimur: tibi nunc hortante Camena,
Excutienda damus præcordia, quantáque nostræ
Pars tua sit Cornute animæ, tibi dulcis amice
Ostendisse iuuat: pulsa dignoscere cautus,
Quid solidum crepet, & pictæ tectoria linguæ.
Heic ego centenas ausim deposcere voces,
Vt, quantum mihi te sinuoso in pectore fixi,

Inducit hac Satyra Coruinũ Præceptorẽ suũ mirantẽ quòd cũ Satyrã scribere instituisset poëta, materiã non perinde arduã, tam tragico initio vteretur, vt centũ linguas sibi optaret.

*quoque

Cui respondet Persius se id nõ ad nugas petere, sed ad animum suum erga preceptorem exprimendum: qui alioqui, tam est vehemens, vt vix centum linguis possit exprimi: neque id immerito: nam vbi, inquit, è pueritia excessissem, me dedi tibi in disciplinã, & ætatẽ meam teneram adhuc optimis morib. formasti & cõuictu tuo, quo ita suauiter tecum sum vsus, vt prouidentia quædam diuina videamur codẽ

Voce

Voce traham pura, totum'que hoc verba reſignent,
Quod latet arcana non enarrabile fibra.
Cùm primùm pauido cuſtos mihi purpura ceſſit,
Bullàque ſuccinctis Laribus donata pependit:
Cùm blandi comites, totáque impunè Subura
Permiſit ſparſiſſe oculos iam candidus vmbo:
Cum'que iter ambiguum eſt, & vitæ neſcius error
* *Deducit trepidas ramoſa in compita menteis,*
*Me tibi * ſuppoſui: teneros tu ſuſcipis annos*
Socratico, Cornute, ſinu. tunc fallere ſollers*
Appoſita in tortos oſtendit regula mores,
Et premitur ratione animus, vinci'que laborat,
Artificem'que tuo ducit ſub pollice vultum.
Tecum etenim longos memini conſumere Soles,
Et tecum primas epulis decerpere noctes.
Vnum opus, & requiem pariter diſponimus ambo,
Atque verecunda laxamus ſeria menſa.
Non equidem hoc dubites, amborum fœdere certo
Conſentire dies, & ab vno ſidere duci:
Noſtra vel æquali ſuſpendit tempora libra
Parca tenax veri, ſeu nata fidelibus hora
Diuidit in geminos concordia fata duorum,
Saturnum'que grauem noſtro Ioue frangimus vnà.
Neſcio quid certè eſt, quod me tibi temperat aſtrum.
MILLE *hominum ſpecies, & rerum diſcolor vſus.*
Velle ſuum cuique eſt, nec voto viuitur vno.
Mercibus hic Italis mutat ſub Sole recenti
Rugoſum piper, & pallentis grana cumini:
Hic ſatur irriguo mauult turgeſcere ſomno:
Hic campo indulget. hunc alea decoquit: ille
In Venerem eſt putris. ſed cùm lapidoſa chiragra
Fregerit articulos, veteris ramalia fagi:

ingenio nati, cũ tamen vulgò tanta diuerſitas ſit ſtudiorũ, vt vix milleſimus quiſque cum altero conueniat in vita, ſed diuerſa ſequatur ſtudia.

*Diducit
*ſepoſui:
*,cùm

Tum

Tum crassos transisse dies, lucem'que palustrem,
Et sibi iam seri vitam ingemuere relictam.
At te nocturnis iuuat impallescere chartis:
Cultor enim iuuenum purgatas inseris aureis
Fruge Cleanthea. petite hinc iuuenes'que, senes'que

Exhortatio ad iuuentutem, vt ex philosophia sibi virtuté, viaticũ ad beatam vitam cõparet.

Finem animo certum, miseris'que viatica canis.
Cras hoc fiet. idem cras fiet. quid, quasi magnum,
Nempe diem, donas? sed cùm lux altera venit,
Iam cras hesternum consumsimus: ecce aliud cras
Egerit hos annos, & semper paullum erit vltrà.
Nam, quamuis propè te, quamuis temone sub vno,
Vertentem sese frustra sectabere canthum,
Cùm rota posterior curras, & in axe secundo.

Libertate quidẽ opus est ad virtutem, verũ ea quę animũ à vitijs & affectib⁹ prauis liberat, non ea qua donat⁹ aliquis Ro. ciuis efficitur.

Libertate opus est, non hac, qua, vt quisque Velina
Publius emeruit, scabrosum tesserula far*
Possidet. heu, steriles veri, quibus vna Quiritem
Vertigo facit. hic Dama, est non tressis agaso,
Vappa, & lippus, & in tenui farragine mendax.
Verterit hunc dominus, momento turbinis exit*
Marcus Dama. papæ, Marco spondente, recusas
Credere tu nummos, Marco sub iudice palles!*
Marcus dixit: ita est: assigna Marce tabellas.
Hæc mera libertas, hanc nobis pilea donant.*
An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam
Cui licet, vt voluit? licet, vt volo, viuere: non sum
Liberior Bruto? mendosè colligis, inquit
Stoicus hic, aurem mordaci lotus aceto.

*scabiosum
*temporis
*tu
*hoc

Syllogismo colligit seruũ esse qui cupiditatibus suis seruiat. etiam si sibi liber videatur.

Hæc reliqua accipio: licet, vt volo, viuere, tolle.
Vindicta postquam meus à Prætore recessi,
Cur mihi non liceat, iussit quodcunque voluntas,
Excepto, si quid Masuri rubrica vetauit?*
Disce: sed ira cadat naso, rugosa'que sanna,

*notauit?

Cùm

Cùm veteres auias tibi de pulmone reuello.
Non Prætoris erat stultis dare tenuia rerum
Officia, atque vsum rapidæ permittere vitæ.
Sambucam citiùs caloni aptaueris alto.
*Stat contrà ratio, & secretam *gannit in aurem,*
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.
Publica lex hominum, naturáque continet hoc fas,
Vt teneat vetitos inscitia debilis actus.
Diluis elleborum, certo compescere puncto
Nescius examen: vetat hoc natura medendi.
Nauim si poscat sibi peronatus arator
Luciferi rudis, exclamet Melicerta perisse
Frontem de rebus. tibi recto viuere talo
Ars dedit, & veri speciem dignoscere calles,
Ne qua sub ærato mendosum tinniat auro:
Quæ'que sequenda forent, & quæ vitanda vicissim,
Illa priùs creta, mox hæc carbone notasti.
Es modicus voti, presso Lare, dulcis amicis:
Iam nunc adstringas, iam nunc granaria laxes,
In'que luto fixum possis transcendere nummum,
Nec gluto sorbere saliuam Mercurialem.
Hæc mea sunt, teneo, cùm verè dixeris: esto
Liber'que, ac sapiens prætoribus, ac Ioue dextro.
Sin tu, cùm fueris nostræ paullò antè farinæ,
Pelliculam veterem retines, & fronte politus
Astutam vapido seruas sub pectore vulpem:
Quæ dederam suprà, repeto, funem'que reduco.*
Nil tibi concessit ratio. digitum exere, peccas.
Et quid tam paruum est? sed nullo thure litabis,
Hæreat in stultis breuis vt semuncia recti.
Hæc miscere nefas: nec, cùm sis ceterá fossor,
Treis tantùm ad numeros satyri moueare Bathylli.

*garrir

Prætor libertatem vtcunque dare potest, sapientiam non potest, vnde vera libertas proficiscitur & vitæ officia. Nam leges & sensus cõmunis quosuis docent quibus abstinendum sit in commune. verum recte sapere, veri speciem à vero discernere, moderatum & liberalem cùm opus est, & continentem esse, paruoque contẽtum, hoc demum est hominis vere liberi: quòd si nõ vere aliquis, sed fucatæ boni viri speciẽ præ se ferret, multo minus liber erit, sed mãcipium.

*relego,

Liber ego. vnde datum hoc sumis, tot subdite rebus?
An dominum ignoras, nisi quem vindicta relaxat?
I puer, & strigiles Crispini ad balnea defer,
Si increpuit, cessas nugator? seruitium acre
Te nihil impellit? nec quidquam extrinsecus intrat,
Quod neruos agitet? sed si intus, & in iecore agro
Nascuntur domini, qui tu impunitior exis,
Atq. hic, quē ad strigiles scutica, et metus egit herilis?
Mane piger stertis: surge, inquit, auaritia: eia,
Surge. negas. instat: surge, inquit. non queo. surge.
En, quid agam? rogitas? en, saperdam aduehe Ponto,
Castoreum, stipas, ebenum, thus, lubrica Coa:
*Tolle recens * primus piper è sitiente camelo:*
Verte aliquid: iura. sed Iupiter audiet. eheu
Varo, regustatum digito terebrare salinum
**Contentus perages. si viuere cum Ioue tendis.*
Iam pueris pellem succinctus, & œnophorum aptas:
Ocyus ad nauem: nihil obstat, quin trabe vasta
Aegæum rapias, nisi sollers luxuria antè
Seductum moneat. quò deinde, insane, ruis? quò?
Quid tibi vis? calido sub pectore mascula bilis
Intumuit, quam non exstinxerit vrna cicutæ.
Tun' mare transilias? tibi torta canabe fulto
Cena sit in transtro, Veientanum'que rubellum
Exhalet vapida læsum pice sessilis obba?
Quid petis, vt nummi, quos hic quincunce modesto
*Nutrieras, peragant auidos * sudore deunces?*
Indulge Genio. carpamus dulcia: nostrum est,
Quod viuis: cinis, & Manes, & fabula fies.
Viue memor lethi: fugit hora: hoc, qđ loquor, inde est.
En quid agis? duplici in diuersum scinderis hamo.
Hunccine, an hunc sequeris? subeas alternus oportet
Ancipi-

*piper, & primus sitiente camelo Verte. al. primus, Seruitus ab auaritia quæ homi nē mirè distrahit ad sordes, & parsimoniā, & pericula subeunda solicitat, contrà luxuria ab omnib9 illis dehortatur, ad voluptates exhortatur hac occasione, quòd mortuo nihil proderunt diuitiæ. vult autem miserrimū seruitutis genus vitijs inter se contrarijs laborare.

*Contemtus

*sudare

Ancipiti obsequio dominos, alternus oberres.
Nec tu, cùm obstiteris semel, instantíque negaris
Parêre imperio, rupi iam vincula, dicas.
Nam luctata canis nodum abripit: * *ast tamen illi,*
Cùm fugit, à collo trahitur pars longa catenæ.
Daue, citò, hoc credas iubeo. finire dolores
Præteritos meditor. crudum Chæestratus vnguem
Abrodens ait hæc. an siccis dedecus obstem
Cognatis? an rem patriam rumore sinistro
Limen ad obscenum frangam, dum Chrisidis vdas
Ebrius ante fores exstincta cum face canto?
Euge, puer. sapias: Dijs depellentibus, agnam
Percute. sed censen' plorabit, Daue, relicta?
Nugaris: solea, puer, obiurgabere rubra.
Ne trepidare velis, atque arctos rodere casseis,
Nunc ferus, & violens: ac si vocet, haud mora, dicas.
Quidnã igitur faciam? ne nũc, cùm arceßar, & vltro
Supplicet, accedam? si totus, & integer illinc
Exieris: * *nunc nunc hic hic, quem quærimus, hic est,*
Non in festuca, lictor quam iactat ineptus.
Ius habet ille sui palpo, quem ducit hiantem
Cretata ambitio? vigila, & cicer ingere largè
Rixanti populo, nostra vt Floralia poßint
Aprici meminisse senes. quid pulcrius? at cùm
Herodis venêre dies, vnctáque fenestra
Dispositæ pinguem nebulam vomuere lucernæ
Portantes violas, rubrum'que amplexa catinum
Cauda natat thynni, tumet alba fidelia vino:
Labra moues tacitus, recutitáque sabbatha palles.
Tunc nigri Lemures, ouóque pericula rupto,
Tunc grandes Galli, & cum sistro lusca sacerdos
Incussere Deos inflanteis corpora. si non

K 2 Pradi-

*attamen

Argumento comœdia su to, ostẽdit e qui meretri amore capt liberũ non e nisi illum ex mo totum e cutiat, tũ de liberiorem f rũ, quàm is à prætore m numitiutur.

*næ tunc hes heic, quod qu rimus, heic Liberos nõ es ait cùm amb tiosos omnes, tum superstic sos, & in prim Iudaicis sabba thismis & cer monijs dedito

Prædictum ter mâne caput gustaueris hali.
Dixeris hæc inter varicosos Centuriones,
*Continuò crassùm ridet * Vulpenius ingens,*
Et centum Græcos curto centusse licetur.

*Pulfennius

SATYRA VI. AD CÆSIVM BASSVM.

Ad Cęsiū Bassū eximium poëtā Lyricū scribit: rogatque num apud Sabinos hibernet & cātu sese oblectet. Se enim iam ad portū Lunę quę in Liguria vrbs est, concessisse, de qua meminit Ennius: illic autē velle se quietè viuere ab omni ambitione & strepitu alienissimum, vnde occasiõe capta, eos ridet qui nihil non agũt, vt hęredes suos locupletẽt, ipsi interea cũ summa parsimonia ac penè inopia victitent, & cõtra eos, qui patrimonium suum prodigunt.

ADMOVIT *iam bruma foco te, Basse, Sabino?*
Iam'ne lyra, & tetrico viuunt tibi pectine chordæ,
Mire opifex numeris veterum primordia vocum,
Atque marem strepitum fidis intendisse Latinæ,
Mox iuuenes agitare iocos, & pollice honesto
Egregios lusisse senes? mihi nunc Ligus ora
Intepet, hibernat'que meum mare, quà latus ingens
Dant scopuli, & multa litus se valle receptat.
Lunaï portum est operæ cognoscere, ciues.
Cor iubet hoc Enni, postquàm destertuit esse
Mæonides Quinctus pauone ex Pythagoreo.
Heic ego securus vulgi, & quid præparet Auster
Infelix pecori: securus, & angulus ille
Vicini, nostro quia pinguior: etsi adeò omnes
Ditescant orti peioribus, vsque recusem
Curuus ob id minui senio, aut cenare sine uncto,
Et signum in vapida naso tetigisse lagena.
Discrepet his alius: geminos, horoscope, varo
Producis Genio. solis natalibus est qui
Tingat olus siccum muria vafer in calice emta,
Ipse sacrum irrorans patinæ piper: hic bona dente
Grandia magnanimus peragit puer. vtar ego, vtar,
Nec rhombos ideo libertis ponere lautus,*
Nec tenuem sollers turdorum nosse salinam.*
Messe tenus propria viue, & granaria, fas est,

scombros
tenueis sollers turdarum nosse saluas.

Emole

Emole.quid metuas?occa:en seges altera in herba est. *metuis?
Ast vocat officium:trabe rupta,Brutia saxa
Prendit amicus inops,rem'que omnem,surdáque vota
Condidit Ionio.iacet ipse in litore,& una
Ingentes de puppe Dei,iam'que obuia mergis
Costa ratis laceræ.nunc & de cespite viuo
Frange aliquid:largire inopi,ne pictus oberret
Cærulea in tabula.sed cenam funeris,heres
Negliget iratus,quòd rem curtaueris:vrna
Ossa inodora dabit,seu spirent cinnama surdum,
Seu ceraso peccent casiæ,nescire paratus.
Túne bona incolumis minuas?sed Bestius vrget
Doctores Graios.ita fit,postquàm sapere vrbi
Cum pipere,& palmis venit nostrũ hoc,maris expers,
Fenisecæ crasso vitiarunt vnguine pultes.
Hæc cinere vlterior metuas?at tu,meus heres
Quisquis eris,paullum à turba seductior audi.
O bone num ignoras?missa est à Cæsare laurus
Insignem ob cladem Germanæ pubis,& aris
Frigidus excutitur cinis,ac iam postibus arma,
Iam chlamydas Regum,iam lutea gausapa captis,
Essedáque,ingenteis'que locat Cæsonia Rhenos.
Dys igitur,Genióque Ducis centum paria,ob res
Egregiè gestas, induco.quis vetat?aude.* *indico.
Væ,nisi conniues.oleum,artocreas'que popello
Largior.an prohibes?dic clarè.non audeo,inquis:
Exossatus ager iuxtà est.agè,si mihi nulla
Iam reliqua ex amitis,patruelis nulla,proneptis
Nulla manet patrui,sterilis matertera vixit,
Déque auia nihilum superest:accedo Bouillas,
Cliuum'que ad Virbi.præsto est mihi Manius heres,
Progenies terræ.quære ex me,quis mihi quartus

Num solici es,inquit pc ne parũ ma ficè efferat u nus tuũ ab de, si aliqua cõmodius tis?certe eg ait,si ob res citer à Cæsa gestas velin Dijs hecato bem offerre populo epu largiri,nihil rabor hered meum.

 Sit pater,

THEODOR. PVLMANNI, IN D. IVNII IVVENALIS SATYRARVM LIBROS V. ANNOTATIONES.

LIBER I.

nunquam'ne reponam? L. Ioannes Scoppa Collectaneorum, cap. xxvij. Ego Iuuenalis ero semper auditor aliorum carminum, & nunquam consuetudinem audiendi aliena reijciam, vt scribam?

Nota magis nulli domus sua, quàm mihi lucus Martis:

Ita lib. antiqui. Ptol. Flauius Coniectaneorum centuria j. *luctus*, legit, vt per id intelligatur bellum Troianũ, quod scripsit Nero, & obiter lanciat sæuissimum Imperatorem, qui nõ dubitauit vrbẽ incẽdere, vt scriberet Troica.

Aude aliquid breuibus Gyaris, Ita libr. antiqui, Iunius, *Breuibus, Gyaris*: quem vide in Adag. cent. v.

Nuper in hanc vrbem pedibus qui venerat albis.

Albis, id est, cretatis: cretaceis nanque, gypsatis'ue calceis vena licij serui induti prostituebãtur. Vide Brodæi Miscell. li. j. c. xvij.

Quæ'que salutato crepitat Concordia nido.

Vide Polit. Miscell. cap. lxvij. Gyraldi Syntagma j. De Deis ex humanis actionibus, & Adriani Turnebi Aduersaria li. viij. cap. xviij. In li. collegij Catharinæ Nouiomag. emẽdatissimo *ciconia* scriptum fuit, eandẽque lectionem Iacobus Susius vir clarissimus in tribus vetustissimis exemplaribus se reperisse Had. Iunio testatus est.

atque Alabarches. Hanc verã esse lectionẽ Obertus Gifanius vir eruditus mihi ostendit. est enim *ἀλάβα*, teste Hesychio, *μέλαν ᾧ γράφομεν*, id est, atramentum, quo scribimus. Alabarches scripturæ magister. Cicer. ad Atticum lib. ij. Epist. xvij. Velim è Theophane expiscẽre, quonam in me animo sit Alabarches. Brodæus Miscell. li. iiij. c. ij.

non audeo dicere nomen. Ptol. Flauius Coniectaneorum centuria I. *nunc* legit.

ignoscat Mucius, Mucius fortissimus, & patientissimus fuit, qui patienter ferebat quidquid de se dicebatur.

Pone Tigillinũ, De Ophonio Tigillino Tacitus li. xiiij. & xviij.

Et latum media sulcum deducit arena.

Libri antiqui. Flauius Coniect. cent. j. legit hoc modo.

fumant.

Quidedit ergo tribus patruis aconita: vehatur
Pensilibus plumis, atque illinc despiciat nos,

Et latum media sulcum deducat arena.

Hæc, anime, ante tubas: Ita Cælius Secundus. Vet. libri, *Hæc anime ante tubas*, &, *Hæc animante tuba.*

SAT. II. *Qualis erat tragico nuper pollutus adulter Concubitu:* Iunius. De Caligula sentit opinor, de cuius incestu vide Suidā in γαΐος: nisi de Augusto dicamus, de quo ita in Cal. Suetonius. Prædicabat matrem suam ex incesto, quod Augustus cum Iulia filia admisisset, procreatam.

comedunt coliphia pauca. Coliphia, panes in similitudinem virilis membri. Annot. Iunij ex manusc.

Cecropiam soliti Baptæ lassare Cotyto.

Polit. Miscell. cap. x. & Had. Iunij Adag. cent. I.

Et per Iunonem, domini iurante ministro.

Vide Polit. Miscell. cap. lxxxix. & Ioannis Baptistæ Pij Comment. in Cistel. Plauti.

condita pyxide Lyde. Polit. Miscell. cap. xlv. Iunius ex manusc. Ferūt Physici quòd mulier sterilis possit concipere, si pyxide inclusam araneam gestet in sinu. Lyda autem fuit Arachne.

SAT. III. *Substitit ad veteres arcus.* De arcubus aquæ ductuū, qui illic erāt, interpretandum putamus. Turnebus Aduers. lib. x. cap. xxvij.

Heic, vbi nocturnæ Numa constituebat amicæ.

valet, vbi ad constitutum illi denunciabat: vnde & venire ad constitutum dicimus. Turnebus ibidem.

Et præbere caput domina venale sub hasta.

valet, qui se etiā vēdi sub hasta in auctione pati possunt. Municipalē autē arenā dixit ad contemtū, quòd in munerib. gladiatorijs municipiorū, nō vrbis operā locarint. Turn. Aduers. li. x. c. xxvij.

notæ'q. per oppida buccæ. i. hominis sępius per vulgi ora traducti.

& verso pollice vulgi. Ita libri antiqui, & Polit. Miscell. cap. xlij. Erasmus Adagio. xlvj. Chil. j. cent. viij. *conuerso*, legit.

Rusticus ille tuus sumit trechedipna, Quirine,
Et ceromatico fert niceteria collo.

Interpretes. vesteis parasiticas accipiunt: quę notio nō cōuenit nīceterijs, vel ceromatico collo. Ego gymnasticas intelligo vesteis, quæ à cursu nomen habent, & cena, vt perstringat rusticos Romanos acriter, qui tam dediti fuerint gymnasticis, & Græcanicis exercitationibus, vt ijs propè vitam, & spiritum ducere viderentur, ad eas'que tanquam ad cenam currerent: qua veste etiā esuritores fortasse Græculi ad cenam cursitantes vti solebant. quare trechedipna heic iocoso vocabulo endromiden appellari reor. Turnebus Aduers. lib. iij. cap. xvij.

Aduectis

Aduectus Romam, quo prima, & coctona vento? al.*cottana*, & *cotona*.Iunius.Prouerbium probrosum in aduenas.

Si trulla inuerso crepitum dedit aurea fundo.

Id est,si trullā vini ebibit ita,vt & fundū inuerterit,& epoto toto vino labris fugēs crepuerit, & strepitum dederit.Turneb.li.x. (cap.xxvij.

Stoicus occīdit Baream delator amicum,

Iunius ex manusc.Heliodorum notat Stoicum.alij de Egnatio exponunt,qui tamen an Græcus fuerit,ignoro.

magnáque parapside cenat.Ita & libri antiqui, & Turneb. Aduers. (li.x.c.xxvij.

Pinnirapi cultos iuuenes.Retiarios intelligit.

Quando in consilio est Aedilibus?

Magistratus de re aliqua cogn ituri,aut cōsultaturi sibi aduocabant,quos in consilio haberēt.Cic.de amicitia. Cùm ad me,qui aderam Lenati & Rutilio Coss.in consilio deprecatum venisset. Turnebus Aduers.lib.x.cap.xxvij.

tandem'que redit ad pulpita notum *Exodium*,

Exodia in Attellanis fabulis diuerbia vocabantur, quòd tragœdis scena egressis ad recreandum spectatorem è pristina mæstitia subijciebantur.Vide Turnebi Aduers.lib.x.cap.xxvij.

præstare tributa clientes Cogimur,Ita liber collegij Catharinę:non, (*præstant*.

Si magna Asturi. Sic li.collegij Catharinæ:alij *Arturi*, & *Arcturi*. al. *Ostori*.P. Ostorij Scapulæ Consulis sub Claudio meminit lib.digestorum xxxiix. cap.iv.& Tacitus lib.xij.

Phecasianorum vetera ornamenta Deorum.

Vt miniatus Iupiter,pro miniata à M.Tull.dicitur in epistolis: ita heic phecasian⁹,pro phecasiato,id est,phecasijs calciato.Phecasiū interpretatur calciamentū rusticū Hesychius:apud Plutar. calceus est Græcanicus. Deorum igitur Græciæ, & templorum ornamenta Iuuenalis significat. nam in templis erant tabulæ pictæ,atque signa. Turnebus Aduers.lib.x.cap.xxvij.

Si vocat officium, significat si ad officium nuptiarum diues vocatus est,aut ad aliam celebritatem,pompam,deductionem:in his enim persæpe nomen officij poni solet.Turnebus ibidem.

Non'ne vides quanto celebretur sportula fumo?

Heic sportulā non intelligo,centū quadrantes: sed cenā,quæ, quòd initio in sportula dabatur,inde nomē meruit:vnde & à Gręcis δεῖπνον ἐν σπυρίδι vocatur,id est,cena in calatho.Ib. Turneb.

Serraco,lib.antiqui.Serracū vehiculi genus. infra .*serraca Bootæ*.

Strigilibus, & pleno,lib.antiquus,estque proceleumaticus: al. *Striglibus, & pleno*. vtramque lectionem Turnebus in archetypis libris se reperisse testatur,Aduers. lib.x.cap.xxvij.

K 5 *patula*

patulas defundere pelues, quod est deorsũ fundere. in excusis *effundere* est, sed illud exemplarium est antiquorum. Ibidẽ Turnebus.

& aënea lãpas. Sic veteres li. & Turneb. Aduers. lib. x. cap. xxvij.

in qua te quæro proseucha. Vide Poli. Miscell. ca. xxx. Iunius. Proseucha, pro templo, & synagoga Iudæorum, vt Philon Iudæus accipit in legatione ad Caium.

beluinam Cererem, id est, flauam. Scoppa Collectaneorum appẽdice cap. 1. Brodæus Miscell. lib. iiij. cap. xxv.

Adiutor gelidos veniam caligatus in agros.

Id est, velut audax miles adiutor satyrarum veniam, nisi illas mei pudeat auxilij. Turnebus Aduers. li. x. cap. xxvij. Liber collegij Catharinæ, *Auditor*.

SAT. IIII. *mullum sex milibus emit*, Budęus de Asse l. j. *sex millibus*, s. nũmũm. Cæl. Secundus, *sex millibus*, s. nummûm, siue sestertijs sex, hoc est, vt hodie loquimur. CL. aureis scutatis, siue coronatis.

fraterculus esse Gigantum. Lege Polit. Miscell. cap. xviij.

SAT. V. *culcita lecto*, Vide Festum.

cuius patriam, titulum'que senectus

Deleuit multa veteris fuligine testæ: Pendebat ẽ vasis vinarijs tabella, in qua, Galeno teste, vini ętas scripta erat. id est, quo tempore, quibusúe Consulibus conditũ esset. Budæus Miscell. li. j. cap. iij.

post hunc raduntur tubera. Vide Brodæi Miscell. lib. iiij. cap. ij.

tanquam habeas tria nomina. Polit. Miscell. ca. xxxj. Gyraldus Annotationum Dialogismo iiij. Ptol. Flauius Coniectaneorũ cent. j. inquit. Ad tria Corneliorum nomina refertur, scilicet, Sulla, Cinna, Lentulus: qui pessimi, perniciosissimíque fuerunt.

LIBER II.

SAT. VI. *Vnus Iberinæ*, sponsæ Vrsidij.

Tuccia vesicæ non imperat. Tucciæ meminit Val. Maximus lib. viij. cap. j. Plin. lib. xxviij. cap. ij.

Vrbicus exodio. Vide Turnebi Aduers. lib. iij. cap. xvij.

Ac resupina iacens multorum absorbuit ictus,

Hunc versum, anteà nunquã impressum, ex antiquo libro heic primùm reposui.

Mense quidem brumæ, Liber Iunij, *Numæ*. annotatur ibidem, ita Februariũ dictum, quẽ Febrno, id est, Plutoni cõsecrarit Numa.

dedit hunc Agrippa sorori, Iunius. Agrippa Iudęorũ Rex post mortẽ Herodis, cui nupserat Berenice soror, suspectus fuit de incestu (cum ea admisso.

Obseruant' vbi festa mero pede sabbata Reges,

Hebræi sacra, & sancta non ingrediebantur loca, nisi nudis pedibus. Gyraldus Annot. Dialog. x.

Endromi

Endromidas Tyrias, & femineum ceroma.

Ecce heic endromiden & ceroma coniũxit, vt modò trechedipna, & ceromaticũ collũ copulabat: vt vtrobíque eandẽ ſententiã non iiſdẽ verbis expreſſerit. Turnebus Aduerſ. lib.iij. cap.xvij.

nam quantula noſtra voluptas? Brodæus Miſcell. lib.v.cap.xxvij.

Hæc ſunt, quæ tenui. Hæc, pro hæ: enallage. Infra. Hæc tamen & partus ſubeunt diſcrimen. Ter. And. Act.iiij. Sc.1. Hæc nuptiæ non apparabãtur mihi. Eun. Act.iij. Sc.v. Continuò hęc adornãt, vt lauet. Heaut. Act.iiij. Sc.vij. Porrò hæc talenta dotis apponſcent duo. Phorm. Act.v. Sc.ix. Hæccine erant itiones crebræ.

Curruca places, libri antiqui: non, *eruca*. Curruca auis eſt. metaphoricos is dicitur, qui alienos liberos pro ſuis educat.

Inguinis, & capitis quæ ſunt diſcrimina, neſcit. Brodæus Miſcell. lib.ij. cap.xxj.

Cùm perfuſa mero ſpumant vnguenta Falerno, Quidam olim vnguentum in potu addiderunt, vt odore prodigo fruerentur ex vtraque corporis parte. Brodæus Miſcell. lib.iiij. cap.iiij.

& dubita qua ſorbeat aëra ſanna. Iunius. Sannam heic vocat ronchum, à ſtertente temulenta editum.

Collatia Mauræ. libri antiqui, *collactea*, pro collactanea, quæ eodem lacte nutrita eſt.

Sympuuium ridere Numæ, Vide Had. Iunij Animaduerſ. li.ij. ca.x.

Sunt quas eunuchi imbelles, ac mollia ſemper
Oſcula delectent, & deſperatio barbæ,
Et quod abortiuo non eſt opus. Brodæus Miſcell. li.iiij. ca.xxj.

luteo ferit inteſtino. Synizeſis: ſic li.iiij. Incude, & luteô Volcano.

Non habeat matrona, tibi quæ iuncta recumbit,
Dicendi genus, aut curtum ſermone rotato
Torqueat enthymema, nec hiſtorias ſciat omnes.

Heic ſermonem rotatum eſſe arbitror, orationem conuerſione concluſam, atque comprehenſum ambitu: quod genus à Cicerone verſum, ab Ariſtotele συνεγραμμένον appellatur: quo genere loquẽdi contorta oratio eſt, ideoque breuior, quàm ſpõte naturę fuſa. Turnebus Aduerſ. lib.iij. cap.xvij. Muretus Variarum lect. lib.viij. cap.xxj. libri antiqui, *curuum*.

magnos commiſit elenchos. Vide Maſſarium in ix. Plin.

Tot premit ordinibus, tot adhuc cõpagibus altum Aedificat caput. Vide Iunij Comment. de coma cap.vij.

niſi ſe centum luſtrauerit ouis, Oua expiationibus, luſtrationibuſq. adhibebãtur, ac pręcipuè in ſacris Iſidis. Vide Brodęi Miſcell. li. j. cap.xxv.

donauerit

donauerit ipsi, Gul. Canterus Nouarũ lect. li. iij. cap. vj. *igni*, legit.

A Meroë portabit aquas, vt spargat in æde Isidis. Vide Brodæi Miscell. lib. iiij cap. ij.

Magnáque debetur violato pœna cadurco, lib. iij.

Institor hibernæ tegetis, niueíque cadurci.

Lib. antiqui, *caduceo*. malè.

formidatus Othoni. Iunius. Seleucus astrologus, cuius cõsilio Galba Imperator ab Othone iugulatus est. Liber Iunij, *formidandus*.

frictus ocelli. Iunius. Huc spectat Melãpodis liber περὶ παλμῶν & illud. Oculus mihi dexter salit.

medicamina Regis. Mithridatia antidotus.

SAT. VII. LIBER III.

Halcyonem Bacchi, Liber Iunij, *Alcinoum Bacchi*.

Scribendi cacoëthes, Polit. Miscell. cap. xlv.

Pelamydum: aut veteres, Afrorum epimenia, bulbi:

Ita lib. antiqui. Georg. Merula, *epimẽdia*: al. *epimenidia*, vt sit proceleumaticus. Had. Iunius ex manusc. *Pelamydum Afrorum, & veteres epimenia bulbi.* Nescio, inquit, quid de epimenidio tertio scillæ genere, ad Epimenidem nomen suum referentem, in hunc locum nugantur commentatores. ego manuscripti codicis fidem secutus, & Grammatici peruetusti, non omnino mali annotationem, ἐπιμήνια intelligo exilia munuscula, ac veluti xenia sordida, quæ in singulos menseis pro nauata opera conferebãt, cuiusmodi nominat rancidos illos, & veteres bulbos.

Sic Pedo conturbat. Conturbo, verbum iuris antiquum est, & significat decoquo, dilapido, fortunas consumo. Vide Budæi annot. priores in Pandectas. Sic lib. v. *totam hanc turbauit filius amens*.

Occidit miseros crambe repetita magistros.

Ita Polit. Miscell. cap. xxxiij. Libri antiqui, *Cambre*. Fuit autem Cambre vicus ad radicẽ Gauri mõtis, in quo Capuani à Cumanis dicuntnr esse conflictu superati: ob cuius cõflictus memoriã est historia composita, Cãbre dicta, quę à magistris in scholis frequentissimè repetebatur. Vide Scoppæ Collect. appendice ca. ij.

Arcadico iuueni, id est, ignauo, pingui, tardo, hebeti.

Appositam nigræ Lunam subduxit alutæ:

Vide Had. Iunij Adag. cent. iij. In astragalis nobilitas.

Sicut Trasymachi probat exitus, atque Secundi.

Trasymachi, & Secũdi Atheniens. meminit Philostratus lib. j. & Suidas.

SAT. VIII. *Fumosos Equitum cum Dictatore magistros,* id est, fumo, sitúq. obsitos: cuiusmodi esse solẽt veteres imagines. Cic. in Pisonẽ. Obrepsisti ad honores cõmendatione fumosarũ imagi-

imaginũ.Brodæus Miſcell.li.j.ca.xiij. Sigonius de antiquo iure ciuium Romanorum lib.ij.cap.xx.Lib.antiqui,*Famoſos.*

quid reſinata iuuentus,Ita liber collegij Catharinæ:non,*quid enim reſ.*Martialis.

Quid facient vngues?nam certè non potes illos
Reſina Veneto,nec reſecare luto.

Solam Hippo,lib.antiqui:non,*Hipponam.*

*cum Græco iuſſus pugnare ſecutor.*id eſt,retiarius.

*Auſi quod liceat tunica punire moleſta.*Poëtæ tunicã alimentis igniũ & illitam,& intextam, moleſtam appellant.Brodæus Miſcell.li.ij.cap.ix.& x.Iunius in Nomenclatore.

Pigneribus poſitis,ita Priſcianus lib.vj.

LIBER IIII. SAT. IX.

*Nortia.*Gyraldus Syntagmate xvj.de Dijs Gentium, de Fortuna.In lib.antiquis legitur,*Nurſia,Nurſina,&Murſia.* SAT. X.

*Pana,& Circenſes.*And. Altiat.Parergôn iuris li.viij.c. v.*Panem,* legit,vt intelligat frumentarias teſſeras,quas anhelabat plebs.

Quiſquis adhuc vno partam colit aſſe Mineruam, Polit.Miſcell.c.xxj.
atque ſuos iam dextera computat annos.

Gyrald.Annot.Dialog.ij.al.*in dextram.*

Exigere irati,pro exigebât.Liber collegij Catharinæ, *Exigere ira poteſt*: quam lectionem Gul.Canterus Nouarumlect.lib.iij.cap.vj.in manuſc.extare annotauit.

Vile coronati caput oſtendebat aſelli, Scoppa Collect. cap.xxvij.coronatæ aſellæ heic legendũ eſſe contẽdit. & apud Columellam. SAT. XI.

Nunc caput Arcadicæ nudum cute fertur aſellæ.

Nam cùm veteri ſuperſtitione huius animalis caluaria ex agris incommoda arceri poſſe putarentur,vti ex Etruſca conſtabat diſciplina,id feminæ,nõ maris caluaria fieri cõſueuit:quod apertè Palladius lib.j. ſic indicat.Omnia ſemina horti, vel agri ferũtur ab omnibus malis,ac monſtris tuta ſeruari,ſi agreſtis cucumeris tritis radicibus antè macerẽtur: item equæ caluaria,ſed non virginis intra hortum ponenda eſt, vel potiùs aſinæ. credũtur enim ſua præſentia fecundare,quæ ſpectant.Ex quibus Palladij verbis colligitur,id fecunditatis gratia fieri conſueuiſſe,quę in feminis maximè conſiſtit.

*Quiſquis erit,magno.*ita li.collegij Cathar.non, *Quiſquam erit,& magno.*

Qui Lacedæmonium pedemate lubricat orbem:

Ita Brodæus Miſcell.lib.v.cap.xxvj.Polit.Miſcell.cap.xxxviij.

*pitylïſmate.*Flauius Coniect.cent.1. *poppyſmate*,id eſt,ſibilo,qui in re obſcena fieri conſueuit, Mart.lib.vij.epig.xvij.in Gallam.

Quis

Quis ridere poteſt fatui poppyſmate cunni. *Lacedæmonium orbē*, id eſt, præpoſterā Venerem. *orbem*, metaphoricè, pro podice, accipit. *lubricat* rem certè obſcenā oſtēdit. Alciatus Parergon iuris lib. vj. cap. iij. inquit. Tametſi & alia quoque Laconum ſit exercitatio, cùm nudi, oleóq. vncti in ſudatorio exercebantur, quod Laconicum πυρίαμα, ſeu, quod idē eſt, πυριατήριον dicitur, ab Agrippa fabricatū, vt Dion. li. lij. auctor eſt. vnde & ego arbitror ſcripſiſſe Iuuenalem, Qui Lacedæmonium pyreiſmate lubricat orbem. Libri antiqui, *pityſmate*. Iunius. Quid ſi conſonet illi Cic. in Piſonem, Saltatorium verſaret orbem.

Spectant hoc nuptæ iuxtà recubante marito,
Quod pudeat narraſſe aliquem præſentibus ipſis.

Hos duos verſus in libro collegij Catharinæ heic ſcriptos reperi: qui in manuſc. libris, quos Gul. Canterus habuit, poſt hunc verſum, Ad terram tremulo deſcendant clune puellæ, legebātur, vt ipſe Nouarum lect. lib. iij. cap. vj. teſtatur. Had. Iunius ex codice Hecmundano, in quo additi erant, legit hoc modo.

Namque vna, atque eadem vini patria, atque miniſtri,
Quod pudeat, narr.ꝯ aliquid præſentibus ipſis,
Spectant hoc nuptæ iuxtà recubante marito.

SAT. XII. *vrnæ cratêra capacem*, Vide Iunij Animaduerſ. lib. iiij. cap. v.
incluſus carcere Naſſæ, id eſt, Phyſici, qui infirmos in ſuis domicilijs curabat, liber collegij B. Catharinæ. Iunij manuſc. *Nattæ* habet: in quo & annotatum erat, Nattam fuiſſe medicum, qui domunculis ſuis incluſos ægrotos curabat. recténe illi cōmentatores diuinarint, tu iudica.

LIBER V.

SAT. XIII. *Ne dubitet Ladas*. De Lada Pauſanias in Corinth. & Lacon. Solinus cap. iij. Lib. antiqui, *Ne dubitet laudas,*
Spartano cuidam. Glaucus, de quo vide Herodotum in vj.

SAT. XIIII. *Et, quod maiorum, vitio, ſequuntur' que minores.*
Ex libro collegij Catharinæ hunc verſum adſcripſi: quem & Iunij manuſc. habebat, & in vtroque libro Gul. Canteri ſubnectebatur, vt ipſemet Nouarum lect. lib. iij. cap. vj. fatetur.
& cæli Numen adorant. Gul. Canterus Nouarum lect. li. iiij. cap. ij. *lumen*, ex Aurato legendum eſſe didicit.
concham æſtiui cum parte lacerti *Signatam,*
Sola enim cauda lacerti in pretio fuiſſe videtur. Mart.
Cùm Sexitani fertur tibi cauda lacerti.
Libri antiqui *conchā*: al. *conchē*. Hieron. Magius Miſcell. li. ij. c. x.
perlege rubras Hinc Cicero ad rubricas ſe transfert.

Et qui

Et qui per fraudes patrimonia conduplicare

Hunc versum, quem quidam nothum putant, liber Collegij Catharinæ non habebat.

& ad vigilē ponendi Castora nummi. Brodæus Miscell.li.iiij.c.xvij.

Et Cererem licet, Polit.Miscell.cap.lxxxv.

Perditus, ac vilis, liber collegij Catharinæ: non, *Perditus à Siculis.*

Illic cæruleos, Turnebus Aduers.li.vij.cap.viij. *æluros*: sic Brodæus legēdum censebat. Aelurū Aegyptijs Deum fuisse ex Herodoto licet cognoscere: alioqui cæruleos vermes memorat Solinus ca. lxv. Liber Iunij. *Illi cæruleos, hi piscem fluminis, illi* SAT.XV.

De Corcyrea temētum duxerat vrna. Horat. Epistolarum lib.ij. ad Florum. Pullos, oua, cadum temēti; nempe modo isto.

parcit Cognatis maculis similis fera. Brod. Miscell. lib.iij.cap.xxviij.

THEOD. PVLMANNI IN A. PERSII FLACCI SATYRARVM LIBRVM ANNOTATIONES.

Nec fonte labra. Vide Adriani Turnebi Aduers.lib.x.cap.xiij. PROL.

Cantare credas Pegasēium melos.

Polit.Miscell.cap.xliiij. *nectar* legendum contendit. Scoppa Collect.cap.xxxiiij. Politiani sententiam repudiat, & melos veram lectionem esse docet. al. *Cantare Pegasēium melos credas.*

ó quantum est rebus inane! *Ne mihi Polydamas,* SAT. I.

ruptore iecore exierit caprificus

neque enim mihi cornea fibra est: &, Sat.v.

Quod latet arcana non enarrabile fibra, *summa de lumbe salina*

Hoc natat in labris, & in vdo est Mænas & Atys,

Iratum Eupolidem prægrandi cum sene palles,

Hæc loca doctè explicantur à Turnebo Aduers.lib.x.cap.j.

Quid faciam? sed sum Scoppa Collect.appendice cap.xij. legendum iudicat, *Quid faciam, si sum.*

Quando hæc rara auis est. Scoppa ibidem legit. *Quamquam.*

ciconia pinsit, Diomedes lib. i. *pinsat,*

Est nunc Brisei, Scoppa Collect.cap.xxxiiij. legendū contendit, *Brisei,* vt ad Briseidos historiam referatur.

faxit oletum. Scoppa Collect. ca.xvij, affirmat oletum significare locum olentem, & fœtidum.

conditur vxor. Seruius in illud Virg. Georg.iiij. & tristia funera ducunt, legit, *ducitur.* item Scoppa Collect. appendice cap.xij. SAT. II.

Nequiquam fundo, li. antiqui: sic Sat.iiij. *summa nequiquā pelle decorus.* Ibidem. *Nequiquam populo,* id est, frustra, teste Festo.

Faucibus exsuperat grauis halitus, lib. antiquus: al. *exsudat* SAT. III.

Hinc

Tum crassos transisse dies, lucem'que palustrem,
Et sibi iam seri vitam ingemuere relictam.
At te nocturnis iuuat impallescere chartis:
Cultor enim iuuenum purgatas inseris aureis
Fruge Cleanthea. petite hinc iuuenes'que, senes'que
Finem animo certum, miseris'que viatica canis.
Cras hoc fiet. idem cras fiet. quid, quasi magnum,
Nempe diem, donas? sed cùm lux altera venit,
Iam cras hesternum consumsimus: ecce aliud cras
Egerit hos annos, & semper paullum erit vltrà.
Nam, quamuis propè te, quamuis temone sub vno,
Vertentem sese frustra sectabere canthum,
Cùm rota posterior curras, & in axe secundo.
Libertate opus est, non hac, qua, vt quisque Velina
Publius emeruit, scabrosum tesserula far*
Possidet. heu, steriles veri, quibus vna Quiritem
Vertigo facit. hic Dama, est non tressis agaso,
Vappa, & lippus, & in tenui farragine mendax.
Verterit hunc dominus, momento turbinis exit*
Marcus Dama. papæ, Marco spondente, recusas
Credere tu nummos, Marco sub iudice palles!*
Marcus dixit: ita est: assigna Marce tabellas.
Hæc mera libertas, hanc nobis pilea donant.*
An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam
Cui licet, vt voluit? licet, vt volo, viuere: non sum
Liberior Bruto? mendosè colligis, inquit
Stoicus hic, aurem mordaci lotus aceto.
Hæc reliqua accipio: licet, vt volo, viuere, tolle.
Vindicta postquam meus à Pratore recessi,
Cur mihi non liceat, iussit quodcunque voluntas,
Excepto, si quid Masuri rubrica vetauit?*
Disce: sed ira cadat naso, rugosá'que sanna,

Exhortatio ad iuuentutem, vt ex philosophia sibi virtuté, viaticú ad beatam vitam cóparet.

Libertate quidé opus est ad virtutem, verú ea quę animú à vitijs & affectib9 prauis liberat, non ea qua donat9 aliquis Ro. ciuis efficitur.

*scabiosum

*temporis

*tu

*hoc

Syllogismo colligit seruú esse qui cupiditatibus suis seruiat. etiam si sibi liber videatur.

*notauit?

Cùm

Cùm veteres auias tibi de pulmone reuello.
Non Prætoris erat stultis dare tenuia rerum
Officia,atque vsum rapidæ permittere vitæ.
Sambucam citiùs caloni aptaueris alto.
*Stat contrà ratio,& secretam *gannit in aurem,*
Ne liceat facere id,quod quis vitiabit agendo.
Publica lex hominum,naturáque continet hoc fas,
Vt teneat vetitos inscitia debilis actus.
Diluis elleborum,certo compescere puncto
Nescius examen:vetat hoc natura medendi.
Nauim si poscat sibi peronatus arator
Luciferi rudis,exclamet Melicerta perisse
Frontem de rebus.tibi recto viuere talo
Ars dedit,& veri speciem dignoscere calles,
Ne qua sub ærato mendosum tinniat auro:
Quæque sequenda forent,& quæ vitanda vicissim,
Illa priùs creta,mox hæc carbone notasti.
Es modicus voti,presso Lare,dulcis amicis:
Iam nunc adstringas,iam nunc granaria laxes,
In'que luto fixum possis transcendere nummum,
Nec gluto sorbere saliuam Mercurialem.
Hæc mea sunt,teneo,cùm verè dixeris:esto
Liber'que,ac sapiens prætoribus,ac Ioue dextro.
Sin tu,cùm fueris nostræ paullò antè farinæ,
Pelliculam veterem retines,& fronte politus
Astutam vapido seruas sub pectore vulpem:
Quæ dederam suprà, repeto,funem'que reduco.*
Nil tibi concessit ratio.digitum exere,peccas.
Et quid tam paruum est?sed nullo thure litabis,
Hæreat in stultis breuis vt semuncia recti.
Hæc miscere nefas:nec,cùm sis cetera fossor,
Treis tantùm ad numeros satyri moueare Bathylli.

*garrir
Prætor liber[...]
tem vtcunq[...]
dare potest,s[...]
pientiam no[...]
potest,vnde [...]
ra libertas p[...]
ficiscitur & v[...]
officia.Nam [...]
ges & sensus[...]
munis quos[...]
docent quib[...]
abstinendum[...]
sit in commu[...]
ne.verum rec[...]
sapere, veri sp[...]
ciem à vero d[...]
scernere,mod[...]
ratum & libe[...]
lem cùm op[...]
est,& contine[...]
tem esse,paruo[...]
que contétum[...]
hoc demum e[...]
hominis vere[...]
beri:quòd si n[...]
vere aliquis,se[...]
fucate boni vi[...]
specié pre se fe[...]
ret,multo mi-
nus liber erit,
sed mácipium[...]

*relego,

Liber ego. vnde datum hoc ſumis, tot ſubdite rebus?
An dominum ignoras, niſi quem vindicta relaxat?
I puer, & ſtrigiles Criſpini ad balnea defer,
Si increpuit, ceſſas nugator? ſeruitium acre
Te nihil impellit? nec quidquam extrinſecus intrat,
Quod neruos agitet? ſed ſi intus, & in iecore agro
Naſcuntur domini, quî tu impunitior exis,
Atq. hic, quẽ ad ſtrigiles ſcutica, et metus egit herilis?
Mane piger ſtertis: ſurge, inquit, auaritia: eia,
Surge. negas. inſtat: ſurge, inquit. non queo. ſurge.
En, quid agam? rogitas? en, ſaperdam aduehe Ponto,
Caſtoreum, ſtipas, ebenum, thus, lubrica Coa:
*Tolle recens * primus piper è ſitiente camelo:*
Verte aliquid: iura. ſed Iupiter audiet. eheu
Varo, regustatum digito terebrare ſalinum
** Contentus perages, ſi viuere cum Ioue tendis.*
Iam pueris pellem ſuccinctus, & œnophorum aptas:
Ocyus ad nauem: nihil obſtat, quin trabe vaſta
Aegæum rapias, niſi ſollers luxuria antè
Seductum moneat. quò deinde, inſane, ruis? quò?
Quid tibi vis? calido ſub pectore maſcula bilis
Intumuit, quam non exſtinxerit vrna cicutæ.
Tun' mare tranſilias? tibi torta canabe fulto
Cena ſit in tranſtro, Veientanum'que rubellum
Exhalet vapida læſum pice ſeſſilis obba?
Quid petis, vt nummi, quos hic quincunce modeſto
*Nutrieras, peragant auidos * ſudore deunces?*
Indulge Genio. carpamus dulcia: noſtrum eſt,
Quod viuis: cinis, & Manes, & fabula fies.
Viue memor lethi: fugit hora: hoc, qđ loquor, inde eſt.
En quid agis? duplici in diuerſum ſcinderis hamo.
Hunccine, an hunc ſequeris? ſubeas alternus oportet

Ancipi-

*piper, & primus ſitiente camelo Verte. al. primus, Seruitus ab auaritia quæ homines mirè diſtrahit ad ſordes, & parſimoniã, & pericula ſubeunda ſolicitat, contrà luxuria ab omnib⁹ illis dehortatur, ad voluptates exhortatur hac occaſione, quòd mortuo nihil proderunt diuitiæ. vult autem miſerrimũ ſeruitutis genus vitijs inter ſe contrarijs laborare.

*Contemtus

*ſudare

Ancipiti obsequio dominos, alternus oberres.
Nec tu, cùm obstiteris semel, instantique negaris
Parêre imperio, rupi iam vincula, dicas.
Nam luctata canis nodum abripit:* ast tamen illi,
Cùm fugit, à collo trahitur pars longa catenæ.
Daue, citò, hoc credas iubeo. finire dolores
Præteritos meditor. crudum Chærestratus unguem
Abrodens ait hæc. an siccis dedecus obstem
Cognatis? an rem patriam rumore sinistro
Limen ad obscenum frangam, dum Chrisidis udas
Ebrius ante fores exstincta cum face canto?
Euge, puer. sapias: Dijs depellentibus, agnam
Percute. sed censen' plorabit, Daue, relicta?
Nugaris: solea, puer, obiurgabere rubra.
Ne trepidare velis, atque arctos rodere casseis,
Nunc ferus, & violens: ac si vocet, haud mora, dicas.
Quidnā igitur faciam? ne nūc, cùm arcessar, & ultro
Supplicet, accedam? si totus, & integer illinc
Exieris: * nunc nunc hic hic, quem quærimus, hic est,
Non in festuca, lictor quam iactat ineptus.
Ius habet ille sui palpo, quem ducit hiantem
Cretata ambitio? vigila, & cicer ingere largè
Rixanti populo, nostra ut Floralia possint
Aprici meminisse senes. quid pulcrius? at cùm
Herodis venêre dies, unctáque fenestra
Dispositæ pinguem nebulam vomuere lucernæ
Portantes violas, rubrum'que amplexa catinum
Cauda natat thynni, tumet alba fidelia vino:
Labra moues tacitus, recutitáque sabbatha palles.
Tunc nigri Lemures, ouóque pericula rupto,
Tunc grandes Galli, & cum sistro lusca sacerdos
Incussere Deos inflanteis corpora. si non

*attamen

Argumento comœdia su[...] to, ostēdit e[...] qui meretri[...] amore capt[...] liberū non e[...] nisi illum ex [...] mo totum e[...] cutiat, tū de[...] liberiorem f[...] rū, quàm is [...] à prætore m[...] numititur.

*næ tunc heic heic, quod quærimus, heic

Liberos nō es[...] ait cùm amb[...] tiosos omnes, tum superstitiosos, & in prim. Iudaicis sabbathismis & ceremonijs dedito[...]

Prædictum ter mâne caput gustaueris hali.
Dixeris hæc inter varicosos Centuriones,
*Continuò crassùm ridet * Vulpenius ingens,*
Et centum Græcos curto centusse licetur.

*Pulfennius

SATYRA VI. AD CÆSIVM BASSVM.

Ad Cęsiũ Basśũ eximium poëtã Lyricũ scribit: rogatq́ue num apud Sabinos hibernet & cãtu sese oblectet. Se enim iam ad portũ Lunę quę in Liguria vrbs est, concessisse, de qua meminit Ennius: illic autẽ velle se quietè viuere ab omni ambitione & strepitu alienissimum, vnde occasiõe capta, eos ridet qui nihil non agũt, vt hęredes suos locupletẽt, ipsi interea cũ summa parsimonia ac penè inopia viuitent, & cõtra eos, qui patrimonium suum prodigunt.

ADMOVIT *iam bruma foco te, Basse, Sabino?*
Iam'ne lyra, & tetrico viuunt tibi pectine chordæ,
Mire opifex numeris veterum primordia vocum,
Atque marem strepitum fidis intendisse Latinæ,
Mox iuuenes agitare iocos, & pollice honesto
Egregios lusisse senes? mihi nunc Ligus ora
Intepet, hibernat'que meum mare, quà latus ingens
Dant scopuli, & multa litus se valle receptat.
Lunai portum est operæ cognoscere, ciues.
Cor iubet hoc Enni, postquàm destertuit esse
Mæonides Quinctus pauone ex Pythagoreo.
Heic ego securus vulgi, & quid præparet Auster
Infelix pecori: securus, & angulus ille
Vicini, nostro quia pinguior: etsi adeò omnes
Ditescant orti peioribus, vsque recusem
Curuus ob id minui senio, aut cenare sine vncto,
Et signum in vapida naso tetigisse lagena.
Discrepet his alius: geminos, horoscope, varo
Producis Genio. solis natalibus est qui
Tingat olus siccum muria vafer in calice emtã,
Ipse sacrum irrorans patinæ piper: hic bona dente
Grandia magnanimus peragit puer. vtar ego, vtar,
*Nec * rhombos ideo libertis ponere lautus,*
*Nec * tenuem sollers turdorum nosse saliuam.*
Messe tenus propria viue, & granaria, fas est,

*scombros
*tenueis sollers turdarum nosse saluas.

Emole

Emole.quid metuas?occa:en ſeges altera in herba eſt. *metuis?
Aſt vocat officium:trabe rupta,Brutia ſaxa
Prendit amicus inops,rem'que omnem,ſurdáque vota
Condidit Ionio.iacet ipſe in litore,& vna
Ingentes de puppe Dei,iam'que obuia mergis
Coſta ratis laceræ.nunc & de ceſpite viuo
Frange aliquid:largire inopi,ne pictus oberret
Cærulea in tabula.ſed cenam funeris,heres
Negliget iratus,quòd rem curtaueris:vrn[illegible]
Oſſa inodora dabit,ſeu ſpirent cinnama ſurdum,
Seu ceraſo peccent caſiæ,neſcire paratus.
Túne bona incolumis minuas?ſed Beſtius vrget
Doctores Graios.ita fit,poſtquàm ſapere vrbi
Cum pipere,& palmis venit noſtrũ hoc,maris expers,
Feniſecæ craſſo vitiarunt vnguine pultes.
Hæc cinere vlterior metuas?at tu,meus heres
Quiſquis eris,paullum à turba ſeductior audi.
O bone num ignoras?miſſa eſt à Cæſare laurus
Inſignem ob cladem Germanæ pubis,& aris
Frigidus excutitur cinis,ac iam poſtibus arma,
Iam chlamydas Regum,iam lutea gauſapa captis,
Eſſedáque,ingenteis'que locat Cæſonia Rhenos.
Dys igitur,Genióque Ducis centum paria,ob res
Egregiè geſtas, induco.quis vetat?aude.* *indico.
Væ,niſi conniues.oleum,artocreas'que popello
Largior.an prohibes?dic clarè.non audeo,inquis:
Exoſſatus ager iuxtà eſt.agè,ſi mihi nulla
Iam reliqua ex amitis, patruelis nulla,proneptis
Nulla manet patrui,ſterilis matertera vixit,
Déque auia nihilum ſupereſt:accedo Bouillas,
Cliuum'que ad Virbi.præſto eſt mihi Manius heres,
Progenies terræ.quare ex me,quis mihi quartus

Num ſolici es,inquit pe ne parũ ma ficè efferat u nus tuũ ab de, ſi aliqua cõmodius ris?certe eg ait,ſi ob res citer à Cæſa geſtas velim Dijs hecato bem offerre populo epu largiri,nihil rabor herec meum.

THEODOR. PVLMANNI, IN D. IVNII IVVENALIS SATYRARVM LIBROS V. ANNOTATIONES.

LIBER I.

nunquam'ne reponam? L. Ioannes Scoppa Collectaneorum, cap. xxvij. Ego Iuuenalis ero semper auditor aliorum carminum, & nunquam consuetudinem audiendi aliena reijciam, vt scribam?

Nota magis nulli domus sua, quàm mihi lucus Martis:

Ita lib. antiqui. Ptol. Flauius Coniectaneorum centuria j. *luctus*, legit, vt per id intelligatur bellum Troianũ, quod scripsit Nero, & obiter lancinat sæuissimum Imperatorem, qui nõ dubitauit vrbẽ incẽdere, vt scriberet Troica.

Aude aliquid breuibus Gyaris, Ita libr. antiqui, Iunius, *Breuibus, Gyaris*: quem vide in Adag. cent. v.

Nuper in hanc vrbem pedibus qui venerat albis.

Albis, id est, cretatis: cretaceis nanque, gypsatis'ue calceis venalicij serui induti prostituebãtur. Vide Brodæi Miscell. li. j. c. xvij.

Quæ'que salutato crepitat Concordia nido.

Vide Polit. Miscell. cap. lxvij. Gyraldi Syntagma j. De Deis ex humanis actionibus, & Adriani Turnebi Aduersaria li. viij. cap. xviij. In li. collegij Catharinæ Nouiomag. emẽdatissimo *ciconia* scriptum fuit, eandẽque lectionem Iacobus Susius vir clarissimus in tribus vetustissimis exemplaribus se reperisse Had. Iunio testatus est.

atque Alabarches. Hanc verã esse lectionẽ Obertus Gifanius vir eruditus mihi ostendit. est enim ἄλαβα, teste Hesychio, μέλαν ᾧ γράφομεν, id est, atramentum, quo scribimus. Alabarches scripturæ magister. Cicer. ad Atticum lib. ij. Epist. xvij. Velim è Theophane expiscẽre, quonam in me animo sit Alabarches. Brodæus Miscell. li. iiij. c. ij.

non audeo dicere nomen. Ptol. Flauius Coniectaneorum centuria I, *nunc* legit.

ignoscat Mucius, Mucius fortissimus, & patientissimus fuit, qui patienter ferebat quidquid de se dicebatur.

Pone Tigillinũ, De Ophonio Tigillino Tacitus li. xiiij. & xviij.

Et latum media sulcum deducit arena.

Libri antiqui. Flauius Coniect. cent. j. legit hoc modo.

fumant.

Qui dedit ergo tribus patruis aconita: vehatur
Pensilibus plumis, atque illinc despiciat nos,

Et latum media sulcum deducat arena.

Hæc, anime, ante tubas: Ita Cælius Secundus. Vet. libri, *Hæc anime ante tubas*, &, *Hæc animante tuba.*

SAT. II. *Qualis erat tragico nuper pollutus adulter* *Concubitu:* Iunius. De Caligula sentit opinor, de cuius incestu vide Suidã in γαΐος: nisi de Augusto dicamus, de quo ita in Cal. Suetonius. Prædicabat matrem suam ex incesto, quod Augustus cum Iulia filia admisisset, procreatam.

comedunt coliphia pauca. Coliphia, panes in similitudinem virilis membri. Annot. Iunij ex manusc.

Cecropiam soliti Baptæ lassare Cotyto.

Polit. Miscell. cap. x. & Had. Iunij Adag. cent. I.

Et per Iunonem, domini iurante ministro.

Vide Polit. Miscell. cap. lxxxix. & Ioannis Baptistæ Pij Comment. in Cistel. Plauti.

condita pyxide Lyde. Polit. Miscell. cap. xlv. Iunius ex manusc. Ferũt Physici quòd mulier sterilis possit concipere, si pyxide inclusam araneam gestet in sinu. Lyda autem fuit Arachne.

SAT. III. *Substitit ad veteres arcus.* De arcubus aquæ ductuũ, qui illic erãt, interpretandum putamus. Turnebus Aduers. lib. x. cap. xxvij.

Heic, vbi nocturnæ Numa constituebat amicæ.

valet, vbi ad constitutum illi denunciabat: vnde & venire ad constitutum dicimus. Turnebus ibidem.

Et præbere caput domina venale sub hasta.

valet, qui se etiã vẽdi sub hasta in auctione pati possunt. Municipalẽ autẽ arenã dixit ad contemtũ, quòd in munerib. gladiatorijs municipiorũ, nõ vrbis operã locarint. Turn. Aduers. li. x. c. xxvij.

notæ'q. per oppida buccæ. i. hominis sępius per vulgi ora traducti.

& verso pollice vulgi. Ita libri antiqui, & Polit. Miscell. cap. xlij. Erasmus Adagio. xlvj. Chil. j. cent. viij. *conuerso*, legit.

Rusticus ille tuus sumit trechedipna, Quirine,

Et ceromatico fert niceteria collo.

Interpretes. vesteis parasiticas accipiunt: quę notio nõ cõuenit nicet erijs, vel ceromatico collo. Ego gymnasticas intelligo vesteis, quæ à cursu nomen habent, & cena, vt perstringat rusticos Romanos acriter, qui tam dediti fuerint gymnasticis, & Græcanicis exercitationibus, vt ijs propè vitam, & spiritum ducere viderentur, ad eas'que tanquam ad cenam currerent: qua veste etã esuritores fortasse Græculi ad cenam cursitantes vti solebant. quare trechedipna heic iocoso vocabulo endromiden appellari reor. Turnebus Aduers. lib. iij. cap. xvij.

Aduectis

Aduectus Romam, quo prima, & coctona vento? al.*cottana*, & *coto-na*. Iunius. Prouerbium probrosum in aduenas.

Si trulla inuerso crepitum dedit aurea fundo.

Id est, si trullã vini ebibit ita, vt & fundũ inuerterit, & epoto to-to vino labris sugẽs crepuerit, & strepitum dederit. Turneb. li. x. (cap. xxvij.

Stoicus occîdit Baream delator amicum,

Iunius ex manusc. Heliodorum notat Stoicum. alij de Egnatio exponunt, qui tamen an Græcus fuerit, ignoro.

magnáque parapsíde cenat. Ita & libri antiqui, & Turneb. Aduers. (li. x. c. xxvij.

Pinnirapi cultos iuuenes. Retiatios intelligit.

Quando in consilio est Aedilibus?

Magistratus de re aliqua cognituri, aut cõsultaturi sibi aduoca-bant, quos in consilio haberẽt. Cic. de amicitia. Cùm ad me, qui aderam Lenati & Rutilio Coss. in consilio deprecatum venisset. Turnebus Aduers. lib. x. cap. xxvij.

tandem'que redit ad pulpita notum *Exodium*,

Exodia in Attellanis fabulis diuerbia vocabantur, quòd tra-gœdis scena egressis ad recreandum spectatorem è pristina mæ-stitia subijciebantur. Vide Turnebi Aduers. lib. x. cap. xxvij.

præstare tributa clientes Cogimur, Ita liber collegij Catharinę: non, (*præstant*.

Si magna Asturî. Sic li. collegij Catharinæ: alij *Arturî*, & *Arcturî*. al. *Ostorî*. P. Ostorij Scapulæ Consulis sub Claudio meminit lib. digestorum xxxiix. cap. iv. & Tacitus lib. xij.

Phecasianorum vetera ornamenta Deorum.

Vt miniatus Iupiter, pro miniata à M. Tull. dicitur in epistolis: ita heic phecasian⁹, pro phecasiato, id est, phecasijs calciato. Phe-casiũ interpretatur calciamentũ rusticũ Hesychius: apud Plutar. calceus est Græcanicus. Deorum igitur Græciæ, & templorum ornamenta Iuuenalis significat. nam in templis erant tabulæ pi-ctæ, atque signa. Turnebus Aduers. lib. x. cap. xxvij.

Si vocat officium, significat si ad officium nuptiarum diues voca-tus est, aut ad aliam celebritatem, pompam, deductionem: in his enim persæpe nomen officij poni solet. Turnebus ibidem.

Non'ne vides quanto celebretur sportula fumo?

Heic sportulã non intelligo, centũ quadrantes: sed cenã, quæ, quòd initio in sportula dabatur, inde nomẽ meruit: vnde & à Grę cis δεῖπνον ἐν σπυρίδι vocatur, id est, cena in calatho. Ib. Turneb.

Serraco, lib. antiqui. Serracũ vehiculi genus. infra *. ferrata Boote.*

Strigilibus, & pleno, lib. antiquus, estque proceleumaticus: al. *Stri glibus, & pleno*. vtramque lectionem Turnebus in archetypis li-bris se reperisse testatur, Aduers. lib. x. cap. xxvij.

Endromidas Tyrias, & femineum ceroma.

Ecce heic endromiden & ceroma coniūxit, vt modò trechedipna, & ceromaticū collū copulabat: vt vtrobíque eandē sententiā non ijsdē verbis expresserit. Turnebus Aduers. lib.iij. cap.xvij.

nam quantula nostra voluptas? Brodæus Miscell. lib.v.cap.xxvij.

Hæc sunt, quæ tenui. Hæc, pro hæ: enallage. Infra. Hæc tamen & partus subeunt discrimen. Ter. And. Act.iiij. Sc.1. Hæc nuptiæ non apparabātur mihi. Eun. Act.iij. Sc.v. Continuò hęc adornāt, vt lauet. Heaut. Act.iiij. Sc.vij. Porrò hæc talenta dotis apposcent duo. Phorm. Act.v. Sc.ix. Hæccine erant itiones crebræ.

Curruca places, libri antiqui: non, *eruca.* Curruca auis est, metaphoricos is dicitur, qui alienos liberos pro suis educat.

Inguinis, & capitis quæ sunt discrimina, nescit. Brodæus Miscell. lib.ij. cap.xxj.

Cùm perfusa mero spumant vnguenta Falerno, Quidam olim vnguentum in potu addiderunt, vt odore prodigo fruerentur ex vtraque corporis parte. Brodæus Miscell. lib.iiij. cap.iiij.

& dubita qua sorbeat aëra sanna. Iunius. Sannam heic vocat ronchum, à stertente temulenta editum.

Collatia Mauræ. libri antiqui, *collactea,* pro collactanea, quæ eodem lacte nutrita est.

Sympuuium ridere Numæ, Vide Had. Iunij Animaduers. li.ij. ca.x.

Sunt quas eunuchi imbelles, ac mollia semper
Oscula delectent, & desperatio barbæ,
Et quod abortiuo non est opus. Brodæus Miscell. li.iiij. ca.xxj.

luteo ferit intestino. Synizesis: sic li.iiij. Incude, & luteo Volcano.

Non habeat matrona, tibi quæ iuncta recumbit,
Dicendi genus, aut curtum sermone rotato
Torqueat enthymema, nec historias sciat omnes.

Heic sermonem rotatum esse arbitror, orationem conuersione conclusam, atque comprehensum ambitu: quod genus à Cicerone versum, ab Aristotele συνεγραμμένον appellatur: quo genere loquēdi contorta oratio est, ideoque breuior, quàm spōte naturę fusa. Turnebus Aduers. lib.iij. cap.xvij. Muretus Variarum lect. lib.viij. cap.xxj. libri antiqui, *curuum.*

magnos commisit elenchos. Vide Massarium in ix. Plin.

Tot premit ordinibus, tot adhuc cōpagibus altum Aedificat caput. Vide Iunij Comment. de coma cap.vij.

nisi se centum lustrauerit ouis, Oua expiationibus, lustrationibusq. adhibebātur, ac pręcipuè in sacris Isidis. Vide Brodęi Miscell. li. j. cap.xxv.

donauerit

donauerit ipsi, Gul. Canterus Nouarũ lect. li. iij. cap. vj. *igni*, legit.

A Meroë portabit aquas, vt spargat in æde Isidis. Vide Brodæi Miscell. lib. iiij cap. ij.

Magnâque debetur violato pœna cadurco, lib. iij.

Institor hibernæ tegetis, niueique cadurci.

Lib. antiqui, *caduceo*, malè.

formidatus Othoni. Iunius. Seleucus astrologus, cuius cõsilio Galba Imperator ab Othone iugulatus est. Liber Iunij, *formidandus*.

frictus ocelli. Iunius. Huc spectat Melãpodis liber περὶ παλμῶν & illud. Oculus mihi dexter salit.

medicamina Regis. Mithridatia antidotus.

SAT. VII. LIBER III.

Halcyonem Bacchi, Liber Iunij, *Alcinoum Bacchi*.

Scribendi cacoëthes, Polit. Miscell. cap. xlv.

Pelamydum: aut veteres, Afrorum epimenia, bulbi:

Ita lib. antiqui. Georg. Merula, *epimēdia*: al. *epimenidia*, vt sit pro celeumaticus. Had. Iunius ex manusc. *Pelamydum Afrorum, & veteres epimenia bulbi.* Nescio, inquit, quid de epimenidio tertio scillæ genere, ad Epimenidem nomen suum referentem, in hunc locum nugantur commentatores. ego manuscripti codicis fidem secutus, & Grammatici peruetusti, non omnino mali annotationem, ἐπιμήνια intelligo exilia munuscula, ac veluti xenia sordida, quæ in singulos menseis pro nauata opera conferebãt, cuiusmodi nominat rancidos illos, & veteres bulbos.

Sic Pedo conturbat. Conturbo, verbum iuris antiquum est, & significat decoquo, dilapido, fortunas consumo. Vide Budæi annot. priores in Pandectas. Sic lib. v. *totam hanc turbauit filius amens*.

Occidit miseros crambe repetita magistros.

Ita Polit. Miscell. cap. xxxiij. Libri antiqui, *Cambre*. Fuit autem Cambre vicus ad radicẽ Gauri mõtis, in quo Capuani à Cumanis dicuntur esse conflictu superati: ob cuius cõflictus memoriã est historia composita, Cãbre dicta, quę à magistris in scholis frequentissimè repetebatur. Vide Scoppæ Collect. appendice ca. ij.

Arcadico iuueni, id est, ignauo, pingui, tardo, hebeti.

Appositam nigræ Lunam subduxit alutæ:

Vide Had. Iunij Adag. cent. iij. In astragalis nobilitas.

Sicut Trasymachi probat exitus, atque Secundi.

Trasymachi, & Secũdi Atheniens. meminit Philostratus lib. j. & (Suidas.

SAT. VIII. *Fumosos Equitum cum Dictatore magistros*, id est, fumo, sitúq. obsitos: cuiusmodi esse solẽt veteres imagines. Cic. in Pisonẽ. Obrepsisti ad honores cõmendatione fumosarũ imagi-

imaginũ.Brodæus Miſcell.li.j.ca.xiij. Sigonius de antiquo iure ciuium Romanorum lib.ij.cap.xx.Lib.antiqui,*Famoſos.*

*quid reſinata iuuentus,*Ita liber collegij Catharinæ:non,*quid enim reſ.*Martialis.

Quid facient vngues?nam certè non potes illos
Reſina Veneto,nec reſecare luto.

*Solam Hippo,*lib.antiqui:non,*Hipponam.*

*cum Gracco iuſſus pugnare ſecutor.*id eſt,retiarius.

*Auſi quod liceat tunica punire moleſta.*Poëtæ tunicã alimentis igniũ & illitam,& intextam, moleſtam appellant.Brodæus Miſcell.li.ij.cap.ix.& x.Iunius in Nomenclatore.

*Pigneribus poſitis,*ita Priſcianus lib.vj. SAT. IX.

LIBER IIII.

*Nortia.*Gyraldus Syntagmate xvj.de Dijs Gentium, de Fortuna.In lib.antiquis legitur,*Nurſia,Nurſina,*&*Murſia.* SAT. X.

*Pana,& Circenſes.*And. Altiat.Parergôn iuris li.viij.c. v.*Panem,* legit,vt intelligat frumentarias teſſeras,quas anhelabat plebs.

Quiſquis adhuc vno partam colit aſſe Mineruam, Polit.Miſcell.c.xxj.

atque ſuos iam dextera computat annos.

Gyrald. Annot.Dialog.ij.al.*in dextram.*

*Exigere irati,*pro exigebãt.Liber collegij Catharinæ, *Exigere ira poteſt:* quam lectionem Gul.Canterus Nouarum lect.lib.iij.cap.vj.in manuſc.exſtare annotauit.

Vile coronati caput oſtendebat aſelli, Scoppa Collect. cap.xxvij.coronatæ aſellæ heic legendũ eſſe contẽdit. & apud Columellam. SAT. XI.

Nunc caput Arcadicæ nudum cute fertur aſellæ.

Nam cùm veteri ſuperſtitione huius animalis caluaria ex agris incommoda arceri poſſe putarentur,vti ex Etruſca conſtabat diſciplina,id feminæ,nõ maris caluaria fieri cõſueuit:quod apertè Palladius lib.j. ſic indicat.Omnia ſemina horti, vel agri ferũtur ab omnibus malis,ac monſtris tuta ſeruari,ſi agreſtis cucumeris tritis radicibus antè macerẽtur: item equæ caluaria,ſed non virginis intra hortum ponenda eſt, vel potiùs aſinæ. credũtur enim ſua præſentia fecundare,quæ ſpectant.Ex quibus Palladij verbis colligitur,id fecunditatis gratia fieri conſueuiſſe,quę in feminis maximè conſiſtit.

*Quiſquis erit,magno.*ita li.collegij Cathar.non, *Quiſquam erit,& Qui Lacedæmonium pedemate lubricat orbem:* *(magno.*

Ita Brodæus Miſcell.lib.v.cap.xxvj.Polit.Miſcell.cap.xxxviij.

*pityliſmate.*Flauius Coniect.cent.1. *poppyſmate,*id eſt,ſibilo,qui in re obſcena fieri conſueuit, Mart.lib. vij.epig. xvij. in Gallam.

Quis

Quis ridere potest fatui poppysmate cunni. *Lacedæmonium orbē*, id est, pręposterā Venerem. *orbem*, metaphoricè, pro podice, accipit. *lubricat* rem certè obscenā ostēdit. Alciatus Parergon iuris lib. vj. cap. iij. inquit. Tametsi & alia quoque Laconum sit exercitatio, cùm nudi, oleóq. vncti in sudatorio exercebantur, quod Laconicum πυρίωμα, seu, quod idē est, πυριατήριον dicitur, ab Agrippa fabricatū, vt Dion. li. lij. auctor est. vnde & ego arbitror scripsisse Iuuenalem, Qui Lacedæmonium pyreismate lubricat orbem. Libri antiqui, *pitysmate*. Iunius. Quid si consonet illi Cic. in Pisonem, Saltatorium versaret orbem.

Spectant hoc nuptæ iuxtà recubante marito,
Quod pudeat narrasse aliquem præsentibus ipsis.

Hos duos versus in libro collegij Catharinæ heic scriptos reperi: qui in manusc. libris, quos Gul. Canterus habuit, post hunc versum, Ad terram tremulo descendant clune puellæ, legebātur, vt ipse Nouarum lect. lib. iij. cap. vj. testatur. Had. Iunius ex codice Heemundano, in quo additi erant, legit hoc modo.

Namque vna, atque eadem vini patria, atque ministri,
Quod pudeat, narras aliquid præsentibus ipsis,
Spectant hoc nuptæ iuxtà recubante marito.

SAT. XII. *vrnæ cratêra capacem*, Vide Iunij Animaduers. lib. iiij. cap. v. *inclusus carcere Nassæ*, id est, Physici, qui infirmos in suis domicilijs curabat, liber collegij B. Catharinæ. Iunij manusc. *Nattæ* habet: in quo & annotatum erat, Nattam fuisse medicum, qui domunculis suis inclusos ægrotos curabat. rectène illi cōmentatores diuinarint, tu iudica.

LIBER V.

SAT. XIII. *Ne dubitet Ladas*. De Lada Pausanias in Corinth. & Lacon. Solinus cap. iij. Lib. antiqui, *Ne dubitet laudas*,

Spartano cuidam. Glaucus, de quo vide Herodotum in vj.

SAT. XIIII. *Et, quod maiorum, vitio, sequuntur que minores.*

Ex libro collegij Catharinæ hunc versum adscripsi: quem & Iunij manusc. habebat, & in vtroque libro Gul. Canteri subnectebatur, vt ipsemet Nouarum lect. lib. iij. cap. vj. fatetur.

& cæli Numen adorant. Gul. Canterus Nouarum lect. li. iiij. cap. ij. *lumen*, ex Aurato legendum esse didicit.

concham æstiui cum parte lacerti *Signatam*,

Sola enim cauda lacerti in pretio fuisse videtur. Mart.

Cùm Sexitani fertur tibi cauda lacerti.

Libri antiqui *conchā*: al. *conchē*. Hieron. Magius Miscell. li. ij. c. x. *perlege rubras* Hinc Cicero ad rubricas se transfert.

Et qui

Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Hunc versum, quem quidam nothum putant, liber Collegij Catharinæ non habebat.
& ad vigilē ponendi Castora nummi. Brodæus Miscell. li. iiij. c. xvij.
Et Cererem licet, Polit. Miscell. cap. lxxxv.
Perditus, ac vilis, liber collegij Catharinæ: non, *Perditus à Siculis.*
Illic cæruleos, Turnebus Aduers. li. vij. cap. viij. *æluros*: sic Brodæus legēdum censebat. Aelurū Aegyptijs Deum fuisse ex Herodoto licet cognoscere: alioqui cæruleos vermes memorat Solinus ca. lxv. Liber Iunij. *Illi cæruleos, hi piscem fluminis, illi* SAT. XV.
De Corcyrea temētum duxerat vrna. Horat. Epistolarum lib. ij. ad Florum. Pullos, oua, cadum temēti; nempe modo isto.
parcit Cognatis maculis similis fera. Brod. Miscell. lib. iij. cap. xxviij.

THEOD. PVLMANNI IN A. PERSII FLACCI SATYRARVM LIBRVM ANNOTATIONES.

Nec fonte labra. Vide Adriani Turnebi Aduers. lib. x. cap. xiij. PROL.
Cantare credas Pegasēium melos.
Polit. Miscell. cap. xliiij. *nectar* legendum contendit. Scoppa Collect. cap. xxiiij. Politiani sententiam repudiat, & melos veram lectionem esse docet. al. *Cantare Pegasēium melos credas.*
ó quantum est rebus inane! *Ne mihi Polydamas,* SAT. I.
ruptore iecore exierit caprificus
neque enim mihi cornea fibra est: &, Sat. v.
Quod latet arcana non enarrabile fibra, *summa de lumbe salina*
Hoc natat in labris, & in vdo est Mænas & Atys,
Iratum Eupolidem prægrandi cum sene palles,
Hæc loca doctè explicantur à Turnebo Aduers. lib. x. cap. j.
Quid faciam? sed sum Scoppa Collect. appendice cap. xij. legendum iudicat, *Quid faciam, si sum.*
Quando hæc rara auis est. Scoppa ibidem legit. *Quamquam.*
ciconia pinsit, Diomedes lib. i. *pinsat,*
Est nunc Brisei, Scoppa Collect. cap. xxxiiij. legendū contendit, *Brisen*, vt ad Briseidos historiam referatur.
faxit oletum. Scoppa Collect. ca. xvij, affirmat oletum significare locum olentem, & fœtidum.
conditur vxor. Seruius in illud Virg. Georg. iiij. & tristia funera ducunt, legit, *ducitur.* item Scoppa Collect. appendice cap. xij. SAT. II.
Nequiquam fundo, li. antiqui: sic Sat. iiij. *summa nequiquā pelle decorus.* Ibidem. *Nequiquam populo*, id est, frustra, teste Festo.
Faucibus exsuperat grauis halitus, lib. antiquus: al. *exsudat* SAT. III.

Hinc